

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
RESİM-İŞ ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI**

**7-9 YAŞ ARASI ÖZEL EĞİTİM GÖREN ÖĞRENCİLERLE NORMAL GELİŞİM
GÖSTEREN ÖĞRENCİLERİN ÇİZGİSEL GELİŞİMLERİNDEKİ FARKLILIĞIN
TESPİT EDİLMESİ ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Hilal Betül KİLİ**

**ANKARA
2010**

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
RESİM-İŞ ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI**

**7-9 YAŞ ARASI ÖZEL EĞİTİM GÖREN ÖĞRENCİLERLE NORMAL GELİŞİM
GÖSTEREN ÖĞRENCİLERİN ÇİZGİSEL GELİŞİMLERİNDEKİ FARKLILIĞIN
TESPİT EDİLMESİ ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Hilal Betül KİLİ**

**Danışman
Prof. Güler AKALAN**

**ANKARA
2010**

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAY SAYFASI

Hilal Betül KİLİ’NİN “ 7-9 Yaş Arası Özel Eğitim Gerektiren Çocuklarla Normal Gelişim Gösteren Çocukların Çizgisel Gelişim Basamaklarındaki Farklılığın Tespit Edilmesi” başlıklı tezi 23/03/2010 Tarihinde, Güzel Sanatlar Eğitimi ABD Resim-İş Öğretmenliği Bölümünde Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

ADI SOYADI

İMZA

Üye (Tez Danışmanı) : Prof. Güler AKALAN

.....

Üye : Yrd. Doç. Dr. Meliha YILMAZ

.....

Üye : Yrd. Doç. Dr. Halil DİNDAR

.....

ÖNSÖZ

Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Resim-iş Öğretmenliği Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi olarak sunulan bu çalışma ; 7-9 yaş Arası Özel Eğitim Gören Çocuklarla Normal Eğitim Gören Çocukların Çizgisel Gelişim Basamakları arasındaki farklılıkların tespit edilmesi amacı ile hazırlanmıştır.

Araştırma 5 bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde problem açıklanmış, araştırmanın amacı, önemi, varsayımları, sınırlılıkları, kullanılan terimlerin tanımları, ikinci bölümde; kavramsal çerçeve ve ilgili araştırmalar, üçüncü bölümde; araştırmanın yöntemi, evren ve örnekleme, veri toplama araçları ve veri analizi yöntemine ilişkin bilgiler, dördüncü bölümde; bulgular ve yorumlar, beşinci bölümde ise; bulgu ve yorumlar ışığında hazırlanan sonuç ve öneriler yer almaktadır. Kaynakça bölümünde yararlanılan kaynaklar belirtilmiştir. Öğrenci bilgi formları, öğretmenlere yöneltilen sorular ekler bölümünde verilmiştir.

Çalışmamda bana olan destekleri ve araştırmamın her aşamasında değerli görüş ve yardımlarını esirgemeyen tez danışmanım Sayın Prof. Güler AKALAN' a sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Tezin resimleri değerlendirme aşamasında görüş ve düşünceleriyle destek olan Sayın Öğr. Gör. Eylem DAYI , Sayın Yrd.Doç.Dr.Meliha YILMAZ' a ve Sayın Yrd. Doç. Dr. Meltem KATIRANCI' ya teşekkür ederim.

Tez uygulama çalışmasını yaptığım Kocaeli ilinin Gebze ilçesinde bulunan Özel Eğitim Uygulama ve İş Okulu' na ve Dilovası ilçesinde bulunan Mehmet Zeki Obdan İ.Ö.O.' na, yönetici ve öğretmenlerine gösterdikleri yardımlardan dolayı teşekkür ederim.

Hilal Betül KİLİ

Mart 2010

ÖZET

7-9 YAŞ ARASI ÖZEL EĞİTİM GÖREN ÖĞRENCİLERLE NORMAL EĞİTİM GÖREN ÖĞRENCİLERİN ÇİZGİSEL GELİŞİM BASAMAKLARINDAKİ FARKLILIK ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA

KİLİ , Hilal Betül
Yüksek Lisans, Resim-iş Öğretmenliği Bilim Dalı
Tez Danışmanı : Prof. Güler AKALAN
Mart, 2010

Bu araştırmada 7- 9 yaş arası özel eğitim gören öğrenciler ile normal eğitim gören öğrencilerin çizgisel gelişim basamaklarındaki farklılıkları üzerine bir çalışma olacaktır.

Araştırma, 2008 / 2009 Eğitim- Öğretim yılı 2. dönemde Kocaeli ilinin Gebze ilçesindeki Özel Eğitim Uygulama Okulu ve İş Eğitim Okulu'ndan 7 – 9 yaş arası 10 öğrenci ve Dilovası ilçesindeki Mehmet Zeki OBDAN İ.Ö.O. okuyan 7 – 9 yaş arası 10 ile yapılmıştır.

Araştırmanın verilerini öğrencilerin “Aile” ile “Okul ve Öğretmen” konulu resim uygulama çalışmaları ve öğretmen görüşleri oluşturmaktadır. Araştırma nitel bir çalışma olup Gözlem Yöntemine dayanmaktadır.

Araştırma verilerinin toplanabilmesi için, öğrencilere “Aile” ile “Okul ve Öğretmen” konuları verilerek bu konularda resim yapmaları istenmiştir. Bunun için çocuklara kendi sınıflarında ve iki ders saati süresi içinde (40+40) çalışmaları yaptırılmıştır. Çalışma esnasında özellikle Özel Eğitim öğrencileriyle iletişim kurmak için sınıf öğretmenlerinden faydalanılmıştır. Ayrıca çalışmada sınıf öğretmenlerinin de görüşü alınarak değerlendirmelerde bulunulmuştur.

Deney grubunun yapmış olduğu resimler üç uzman tarafından oluşturulan ve onaylanan değerlendirme kriteri doğrultusunda yine bu üç uzman tarafından oluşturulan ölçeğe göre puanlanmıştır. Değerlendirme kriteri “Şema Yönünden”, “Renk Yönünden” ve “Kompozisyon Yönünden” olmak üzere üç bölümden ve toplam 12 maddeden oluşmaktadır. Bu sonuçlar 4. bir uzman ve araştırmacı tarafından değerlendirilmiştir.

SUMMARY

A study about the difference in drawing improvement degrees between the students in regular classes and the students with special needs.

KILI ,Hilal Betül

Master Degree ,Discipline of Art Mastership

Thesis Advisor :Prof Güler AKALAN

March,2010

This research is a study about the difference in drawing improvement degrees between the students in regular classes and the students with special needs.

This research was conducted in spring term of 2008-2009 Academic Year in Kocaeli ,Gebze with 10 students between the ages7 and 9 from Special Education School and Art Work Education School and also with 7-9 year old 10 students from Mehmet Zeki OBDAN Primary School.

The data of the research is based on the art studies of the students about 'Family' and 'School and Teacher' and also the ideas of teachers.This research is a qualitative study and based on observation method.

In order to collect the data of this research students were asked to draw pictures about 'Family' and 'School and Teacher'.For this work ,students were given two lesson time(40+40)in their own classes.During the study,the class teachers were asked for their help in order to communicate better with the students with special needs.Also some evaluations were made after taking the opinions of class teachers.

The pictures drawn by the experiment group were graded according to evaluation criterion and measure which were created and approved by three experts.Evaluation criterion is composed of three parts;'In Respect of Shema', 'In Respect of Colour' and 'In Respect of Composition' and also totally 12 articles.These results were evaluated by the fourth expert and researcher.

İÇİNDEKİLER

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI	i
ÖNSÖZ	ii
ÖZET	iii
Abstrakt	iv
İÇİNDEKİLER	v
TABLolar ve ŞEKİLLER LİSTESİ	viii
1. GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	2
1.2. Araştırmanın Amacı	3
1.2.1. Alt Amaçlar	3
1.3. Araştırmanın Önemi	3
1.4. Varsayımlar	4
1.5. Sınırlılıklar	4
1.6. Tanımlar	5
2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE	6
2.1. Zeka ve Zihinsel Gelişim Nedir?	6
2.2. Zihinsel Engelli Çocuklar ve Özellikleri	9
2.2.1. Fiziksel Özellikleri	10
2.2.2. Öğrenme ve Bilişsel Özellikleri	11
2.2.3. Kişisel ve Sosyal Gelişimleri	12
2.2.4. Zihinsel Engelli Çocukların Sanat Eğitimi	13
2.3. Normal Nedir?	16
2.4. Normal Gelişim Gösteren 7-9 Yaş Arası Çocukların Gelişimsel Özellikleri Nelerdir	17
2.4.1. Fiziksel Özellikleri	17
2.4.2. Öğrenme ve Bilişsel Özellikleri	18
2.4.3. Kişisel ve Sosyal Gelişim Özellikleri	20
2.5. Özel Eğitim Hakkında Genel Bilgi	21
2.5.1. Büyük Dinler Öncesine Dayanan Dönem	22
2.5.2. Büyük Dinlerin Yayıldığı Dönem	22

2.5.3. Endüstriyel Dönem	22
2.5.4.Kaynaştırma ve Normalizasyonu Temel Olan Dönem	22
2.6. Özel Eğitim Gerektiren Çocukların Sınıflandırılması	22
2.7. Özel Eğitim Gören Çocukların Sanat Eğitimi	24
2.7.1. Zihinsel Geriliği Olan Çocuklarda Sanat Eğitimi.....	25
2.8. Çocuk Resmi	26
2.8.1. Organik	27
2.8.2. Lirik	27
2.8.3. İzlenimci	27
2.8.4. Ritmik Örüntü.....	27
2.8.5. Dokusal Form	27
2.8.6. Şematik.....	27
2.8.7. Dokusal Form.....	27
2.8.8. Dışavurumcu	27
2.8.9. Sıralayıcı	27
2.8.10. Bezeyici	28
2.8.11.Romantik.....	28
2.8.12. Yazınsal.....	28
2.9. Çocuk Resimlerinin Ortak Özellikleri.....	28
2.9.1. Düzleme	28
2.9.2. Tamamlama.....	29
2.9.3. Boy Hiyerarşisi.....	29
2.9.4. Saydamlık Özellikleri.....	29
2.10. Çocuk Tiplerine Göre Resimlerin Özellikleri.....	30
2.10.1. Görücü Tipler.....	30
2.10.2. Yapıcı Tipler	30
2.10.3. Karışık Tipler.....	30
2.11. Çocuklarda Sanat Eğitimi ve Çizgisel Gelişim Basamakları.....	30
2.11.1. Çocuk Resimlerinde Çizgisel Gelişim Evreleri.....	31
2.11.1.1. Karalama Evresi.....	32
2.11.1.2. Şema Öncesi Evre(Temel Biçimler).....	37
2.11.1.3. Şematik Dönem	41
2.11.1.4. Gerçekçilik (Gruplaşma) Dönemi.....	46

2.11.1.5. Mantık (Görünürde Doğalcılık) Dönemi.....	47
2.11.1.6. Ergenlik Krizi(Karar) Dönemi.....	50
2.12. İlgili Araştırmalar.....	51
3. YÖNTEM.....	54
3.1. Araştırmanın Modeli.....	54
3.2. Evren ve Örneklem.....	55
3.3. Verilerin Toplanması.....	55
3.3.1. Araştırmada Yararlanılan Okullar.....	56
3.3.1.1. Gebze Özel Eğitim Uygulama ve İş Okulu.....	56
3.3.1.2. Dilovası Mehmet Zeki Obdan İ.Ö.O.	57
4. BULGULAR VE YORUMLAR.....	59
4.1. Deney Grubu 7-9 Yaş Arası Normal Gelişim Gösteren Öğrencilerin “Aile” ile “Okul ve Öğretmen” Konularında Yaptığı Resimlere İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	58
4.2. Deney Grubu 7-9 Yaş Arası Özel Eğitim Gören Öğrencilerin “Aile” ile “Okul ve Öğretmen” Konularında Yaptığı Resimlere İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	89
4.3. Öğretmen Görüşlerine İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	119
4.4. 7-9 Yaş Arası Normal Gelişim Gösteren ve Özel Eğitim Gören Öğrencilerin “Aile” ile “Okul ve Öğretmen” konulu Çalışmaların Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	121
5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	122
5.1. Sonuçlar.....	122
5.2. Öneriler.....	125
6. KAYNAKÇA.....	126
7. EKLER	
7.1. Öğrenci Resimlerini Değerlendirme Formu	
7.2. Öğretmen Görüşleri	
7.3. Okullarda Araştırma Yapma İzin Belgesi	
7.4. Öğrenci Bilgi Formları	

TABLolar VE ŞEKİLLER LİSTESİ

Tablo 1: Dünya Sağlık Örgütü Verilerine Göre Özel Eğitim Gerektiren Bireylerin Yaygınlık Oranları.....	8
Tablo 2: Lowenfeld'in Resimsel Gelişim Evreleri Kuramı ve Piaget'in Zihinsel Gelişim Evreleri Kuramı ile Eşleştiren Hazırlanmış Gelişim Evreleri.....	31
Tablo 3: Öğrenci-1 Değerlendirme Tablosu.....	59
Tablo 4: Öğrenci-2 Değerlendirme Tablosu.....	62
Tablo 5: Öğrenci-3 Değerlendirme Tablosu.....	65
Tablo 6: Öğrenci-4 Değerlendirme Tablosu.....	68
Tablo 7: Öğrenci-5 Değerlendirme Tablosu.....	71
Tablo 8: Öğrenci-6 Değerlendirme Tablosu.....	74
Tablo 9: Öğrenci-7 Değerlendirme Tablosu.....	77
Tablo 10: Öğrenci-8 Değerlendirme Tablosu.....	80
Tablo 11: Öğrenci-9 Değerlendirme Tablosu.....	83
Tablo 12: Öğrenci-10 Değerlendirme Tablosu.....	86
Tablo 13: Öğrenci-11 Değerlendirme Tablosu.....	89
Tablo 14: Öğrenci-12 Değerlendirme Tablosu.....	92
Tablo 15: Öğrenci-13 Değerlendirme Tablosu.....	95
Tablo 16: Öğrenci-14 Değerlendirme Tablosu.....	98
Tablo 17: Öğrenci-15 Değerlendirme Tablosu.....	101
Tablo 18: Öğrenci-16 Değerlendirme Tablosu.....	104
Tablo 19: Öğrenci-17 Değerlendirme Tablosu.....	107
Tablo 20: Öğrenci-18 Değerlendirme Tablosu.....	110
Tablo 21: Öğrenci-19 Değerlendirme Tablosu.....	113
Tablo 22: Öğrenci-20 Değerlendirme Tablosu.....	116
Tablo 23: Mehmet Zeki OBDAN İ.Ö.O. Öğretmenlerinin Görüşlerinin Sonuçlarına İlişkin Tablo.....	119
Tablo 24: Gebze Özel Eğitim Uygulama Okulu Öğretmenlerinin Görüşlerinin Sonuçlarına İlişkin Tablo.....	120
Tablo 25: Deney Grubu Öğrencilerinin “Aile” ile “Okul ve Öğretmen” Konularında Yaptığı Resimlerin Konu Bazında Değerlendirilmesi.....	121

Tablo 26: Uzman Görüşlerine Göre Özel Eğitim ve Normal Çocukların Karşılaştırılmaları.....	122
---	-----

1. GİRİŞ

Eğitim bireye kazandırılmak istenen bilgi, beceri, yetenek, yaratıcılık gibi değerlerin belirli amaçlar doğrultusunda yönlendirme sürecine denilmektedir. Bireyde gerçekleştirilecek olan öğrenme ve öğretme etkinlikleri sanat eğitimi yoluyla da gerçekleştirilmektedir(Gökaydın, 1990,s.1. akt: Özakçaoğlu,N.2009.Yüksek Lisans)

Sanat eğitimi gelişimin her döneminde etkili ve gereklidir. Fakat bunu sanat eğitimi almış olan kişilerin yapması hem çocukların gelişimi açısından hem de sanat eğitiminin olabildiğince doğru ve çocuklara yararlı olabilecek şekilde verilmesini sağlamaktadır.

Normal çocuklarda olduğu gibi özel eğitim gören öğrencilerde de sanat eğitiminin verilmesi çok önemlidir. Fakat ülkemizde genel olarak baktığımızda sanat eğitiminin özel eğitim okullarında el becerilerinin gelişimini sağlayacak basit alıştırmalardan öteye geçememiştir. Çünkü ülkemizde sanat eğitimi ilköğretimlerde ve özel eğitim okullarında 4. sınıftan itibaren ancak resim öğretmenleri tarafından verildiğini görmekteyiz. Bu durumda hem özel eğitim çocuklarının hem de normal gelişim gösteren çocukların çizgisel gelişim açısından en önemli dönemlerinde (1,5- 9) sanat eğitimi almış kişilerin değil, bu konuda tamamen yüzeysel ve sınırlı bilgisi olan sınıf öğretmenlerinin elinde olmasından kaynaklanmaktadır.

Sanat eğitime ilköğretimin ilk yıllarından itibaren ve hatta okul öncesi dönemden itibaren başlanmalıdır. Ve bu eğitim mutlaka sanat eğitimi almış olan resim öğretmenleri tarafından verilmelidir.

1.1. Problem Durumu

Gelişimleri ya da engelleri yüzünden normal bireylerden ayrılık gösteren çocukların, kendilerine özgü yöntemlerle eğitilmesi gerekmektedir. Dünya sağlık örgütü verilerine göre ülkemizde eğitilebilir zihinsel engelli sayısı toplumun %2'lik bölümünü oluşturmaktadır (Tablo 1 bkz).

Özel eğitim görmesi gereken bireylerin ihtiyaç duyduğu en önemli gereksinimlerden beklide ilki kendilerini var olan özürlerinden ötürü eksik gördüğü ve mutsuz olduğu konulardan uzaklaştıracak ve onların kendilerini insanlara ifade etmelerini sağlayacak olan etkinliklerdir. Bu etkinliklerden en önemlisi de sanat öğretimidir. Çünkü sanat etkinlikleri tüm insanları genel manada rahatlatan, onları

var olan sorunlarından, sıkıntılarından, kaygılarından bir nebze de olsa uzaklaşmalarını sağlayan bir olaydır. Bu nedenle özel eğitime gereksinimi olan bireyler içinde çok önemli bir yere sahiptir.

Özel eğitime muhtaç bireyler (zihinsel engelliler) şüphesiz ki normal olan yaşlılarıyla aynı gelişim dönemlerinden geçemezler. Özürlerinin derecesine göre çok daha geriden onları takip ederler. Bu durum onların iç dünyalarında çok büyük karmaşaya sebep olur. Burada sanatın onarıcı gücünü kullanıp onları sanat yoluyla motive etmeyi, sanat yoluyla kendilerine olan güvenlerini kazandırılması çok önemlidir. Sanat eğitimi verirken çocukların özür durumları ve algılama yetileri çok önemlidir. Bunun yanı sıra buldukları yaş döneminin normal çizgisel gelişim dönemini yakalamaları oldukça güçtür ama yaşlılarından ne kadar geride oldukları tespit edilirse, verilen eğitimlerinde de onları olabildiğince normal dönemlerine yaklaştırma çalışmaları ve etkinlikleri yapılabilir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırma ile 7 – 9 yaş arası özel eğitim gören çocuklarla, 7 – 9 yaş arası normal gelişim gösteren çocukların resimleri “Aile” ile “Okul ve Öğretmen” konularında resimler yaptırılarak, çalışmalarını çizgisel gelişim basamaklarına göre karşılaştırılıp, aradaki farklılığın tespit edilmesidir.

1.2.1. Alt Amaçlar

Aynı genel amaçlar ile ilgili aşağıdaki alt amaçlara cevap aranmıştır.

1 – Özel alt sınıflarda ve normal ilköğretimlerdeki öğretmenlerin konuyla ilgili görüşlerinin karşılaştırılması.

1.3. Araştırmanın Önemi

Özel eğitim gören çocuklar akranlarına göre öğrenmede ve kendilerini ifade etmede daha çok sıkıntıyla karşılaşır. Öğrenmeleri yavaş hatta çoğu zaman oldukça kısıtlıdır. Bu nedenle özel eğitim öğrencilerine konular sürekli tekrar edilerek, örneklerle ve görsel olarak desteklenerek ve sabırla anlatılmalıdır.

Bu araştırmada özel eğitim öğrencilerine yaptırılacak konular seçilirken yukarıda bahsedilen sebeplerden ötürü “Aile” ile “Okul ve Öğretmen” konulu resimler yaptırılmıştır. Çünkü özel eğitim öğrencilerinin çevreye olan ilgileri oldukça sınırlı olduğundan en yakınlarında bulunan aileleri ve öğretmenleri onlar için en çok beraber oldukları, duygusal bir ilişki kurduğu ve tanıdığını düşündüğümüz sınırlı gruplardır. Araştırmada daha verimli sonuç alınması için bu konular üzerinde yoğunlaşmıştır.

1.4.Varsayımlar

Araştırmada aşağıdaki sayıtlılardan yola çıkılarak hareket edilmiştir.

1. Örneklem grubunun sayı ve özellik bakımından evreni temsil ettiği varsayılır.
2. Araştırmaya konu olan grubun (7-9 yaş arası normal gelişim gösteren) çizgisel gelişim basamakları açısından ortalama bir düzeyde olduğu varsayılır.
3. Araştırmada yararlanılan her iki okulunda gerek fiziki gerekse öğrenci potansiyeli açısından araştırmaya uygun özelliklerde oldukları varsayılır.
4. Araştırmaya konu olan grubun, verilen konuları (“Aile” ile “Okul ve Öğretmen”) doğru algılayıp, kendilerine göre gerçekçi ve açık bir şekilde resimlerine yansıttıkları varsayılır.

5. Araştırmaya konu olan grubun verilen süre içerisinde çalışmalarını yeteri kadar tamamladıkları ve çalışma esnasında konuya ilgi duyup motive oldukları varsayılır.
6. görüşleri alınan öğretmenlerin sorulara doğru cevap verdikleri varsayılır.

1. 5. Sınırlılıklar

Bu araştırma :

2008 – 2009 öğretim yılı ile

1. Kocaeli iliyle sınırlanmıştır.
2. Araştırma Kocaeli ilinin Gebze ve Dilovası ilçeleriyle sınırlıdır.
3. Araştırma Kocaeli ilinin Gebze ilçesindeki Özel Eğitim Uygulama ve İş Okulu'nda eğitim gören 10 öğrenciyle sınırlıdır.
4. Araştırma Kocaeli ilinin Dilovası ilçesinde bulunan Mehmet Zeki Obdan İ.Ö.O.'yla sınırlıdır.
5. Araştırma 7 – 9 yaş öğrencileriyle sınırlıdır.
6. Araştırmada her iki gruba da “Aile” ile “Okul ve Öğretmen” konuları verilerek resimler yaptırılmıştır.

1. 6. Tanımlar

Özel alt sınıfta eğitim gören çocuk: Özel eğitime muhtaç çocuklar beden, zihin ruh, duygu, sosyal ve sağlık özellikleri ve durumundaki olağandışı ayrılıkları sebebiyle normal eğitim hizmetlerinden yararlanamayan 4–18 yaş grubundaki çocuklardır. (2916 sayılı özel eğitime muhtaç çocukları koruma kanunu)

Özel alt sınıf: İlköğretim okullarında okuyan, fakat normal gelişim gösteremediği için özel bir eğitime ihtiyaç duyan ve bu sebeple RAM tarafından incelenip seçilen öğrencilerin bulunduğu sınıflardır.

Zeka: Zekâ; öğrenmemizi ve akılda tutmamızı sağlayan, bizi ötekilerden farklı kılan beyne ait potansiyeldir. “Zekâ, problem çözmeye yarayan bir yetenektir”, “ Yeni durumlara uyum sağlamamızı kolaylaştıran bir yetenektir” veya “ zeka testleri sonunda ölçülen şeydir”. Zeka, kendinden çıkılarak tanımını yapmaya çalıştığımız ama üzerinde tam anlaşmaya varılmış bir tanımı olmayan; büyük olasılıkla beyne ait bir güçtür (Kulaksızoğlu, 2003,).

Çizgisel gelişim: Çocuk resimlerinin sistematik bir gelişme çizgisi izlediğine ilk dikkatli çeken Gustaf Britsch, bu resimlerin kendi kuralları içinde basitten karmaşığa doğru organik bir biçimde geliştiğini söyler.(Kılıçoğlu, 2002,75 Britsch,1926) Birçok araştırmacı çizgisel gelişim evrelerini belirlemiştir. Bu evrelerin isimlendirilmesi birçoğunda benzerlikler gösterir. Lowenfeld’in belirlediği çizgisel gelişim evreleri şöyledir. (BUYURGAN, S. – BUYURGAN, U. 2007).

- Karalama Evresi (2–4 yaş arası)
- Şema öncesi Evresi (4–7 yaş arası)
- Şematik Evresi (7–9 yaş arası)
- Ergenlik öncesi Evresi (9–11 yaş arası)
- Mantık Çağı (11–13 yaş arası)
- Ergenlik Krizi (13 yaş ve ötesi)

2.

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Zeka ve Zihinsel Gelişim

Zekâ; öğrenmemizi ve akılda tutmamızı sağlayan, bizi ötekilerden farklı kılan beyne ait potansiyeldir. “Zekâ, problem çözmeye yarayan bir yetenektir”, “ Yeni durumlara uyum sağlamamızı kolaylaştıran bir yetenektir” veya “ zekâ testleri sonunda ölçülen şeydir”. Zeka, kendinden çıkılarak tanımını yapmaya çalıştığımız ama üzerinde tam

anlaşmaya varılmış bir tanımı olmayan; büyük olasılıkla beyne ait bir güçtür (Kulaksızoğlu, 2003,).

Zeka gelişiminin dönemlerini açıklayan uzmanlardan biri olan Benjamin S. Bloom, “Stability and Change in Human Characteristics” adlı eserinde zeka gelişiminin, sıfır ile onsekiz yaş arasında oluştuğunu, bu yaştan sonra gelişimin hissedilemeyecek kadar durakladığını açıklar.

Zeka gelişiminin;

0 – 4 Yaş arası % 50

4 – 8 Yaş arası % 30

8 – 18 Yaş arası % 20 olmak üzere geliştiğini belirtir.

Bu da, zeka gelişiminin büyük bir yüzdesinin rastladığı okul öncesi, İlkokul ve Ortaokul dönemindeki öğretim ve eğitimin önemini ortaya koyar. Bu devre yanlış bir eğitimle boşa harcanırsa, yüksek öğretimden bir sonuç beklenemeyeceği açıktır (Gökaydın, 2002)

Zekâ geriliğini tanımlamak çoğu zaman sorun olmuştur. Bunun nedeni bilim adamlarının zekâyı tam olarak neyin oluşturduğu konusunda halen fikir birliğine varamamalarıdır. Uzmanların çoğu zekâyı “bilişsel yetenek” olarak düşünürken, bazıları da “gerçek yaşamda karşılaşılan sorunları çözmeye” şeklinde tanımlamaktadır. Zekâ, “amaca yönelik uyumsal davranış” olarak da açıklanabilir. Son yıllarda bilişsel zekâdan ayrı olarak sosyal zekâ ve bunun alt kümesi olan duygusal zekâ kavramlarının da ileri sürülmesi tanımlamayı daha karmaşık hale getirmiştir. Günümüzde zekâ hem bilişsel yetenek hem de toplumsal uyum ölçütlerini kapsayacak şekilde tarif edilmektedir. (<http://www.gata.edu.tr/dahilibilimler/cocukruh/mr.htm>)

Fonksiyonalist (işlevsel) psikoloji kuramcıları, örn: William James, John Dewey, zekâyı, organizmanın çevreye uyum yeteneği olarak tanımlamışlardır. Bu tanıma göre, organizmanın çevreye uyumu gerçekleştirmedeki işlevsel yeterlilikleri, zekâ düzeyi için önemli bir göstergedir.

Geşalt psikoloji kuramcıları ise, zekâyı bilişsel yeteneklerin tümünü oluşturan algılama yeteneği olarak tanımlamışlardır. Özellikle de problem çözme yeteneğine bağlı olarak, algılama hızı ve becerisi üzerinde durmuşlardır.

Davranışçı(behovyorist) kuramcıları ise, zekâyı, önemli ölçüde çevresel etmenlerle değişebilen, pratik beceri ve yeteneklere uygun, işlevsel yetenekleri baskın olan tepkiler (respont) bütünlüğü olarak tanımlamışlardır.

Weshsler ise zekâyı, bireyin amaçlı davranabilmesi, akılcı düşünebilmesi ve çevresiyle baş edebilme yeterliliği olarak tanımlarken, woolfolk, bilgi edinebilme, geri getirebilme, problem çözebilme ve çevreye uyum sağlayabilme gibi yeterliliklerinden oluşmuş bir kapasite bütünlüğü ele almıştır. (akt. Topses, 2003).

Zekâ yeteneğini, daha çok teknik düzeyde açıklamaya çalışan tanımları da aşağıdaki şekilde sıralayabiliriz:

- Zekâ soyut simgesel becerileri kullanabilmedeki kıvraklıktır.
- Zekâ, soyutlamalar ve genellemeler yapabilme becerisidir.
- Zekâ, kavramsal olarak düşünebilme ve kavramların mantıksal çıkarımlarıyla yeni düşünürünler oluşturabilme yeterliliğidir.
- Zekâ, öğrenme gücünün bütünüdür.
- Zekâ, bir bütün olarak amaçlı davranabilme, mantıksal düşünebilme ve çevresini etkileyebilme konusunda bireyin genel kapasitesidir.
- Zekâ, araç yapabilme ve mekanik araçları kullanabilme yeteneğidir.
- Zekâ, zekâ testlerinin ölçtüğü düzeydir (akt. Topses, 2003).

Çağımızda zeka geriliği anlamında “zeka yetersizliği”, “zeka özü”, “normal altı zeka”, “oligofreni” ve yakın zamanda “gelişimsel engellilik” ve “gelişimsel gecikme” gibi terimler kullanılmaktadır. A.B.D.’de 1970’den beri kullanılan “gelişimsel özürülük” (developmental disability) terimi ise, zekâ geriliği, serebral palsi, otizm ve zekâ geriliği ile yakından ilişkisi olan diğer nörolojik bozukluklar gibi ileri derecede ve süregelen zihinsel ve fiziksel bozuklukları tanımlamak için kullanılmaktadır. Amerikan Zeka Yetersizliği Birliği (American Association on Mental Deficiency, AAMD)’nin

zeka geriliği için yaptığı tanımlamaya göre, zeka geriliği; gelişim döneminde meydana gelen, uyumsal davranıştaki bozukluklarla birlikte bulunan ortalamanın altındaki zeka işlevidir. Bu tanım zekâ geriliğinde, şimdiki uyum sorununu ve işlevsellikteki sınırlılığı şart koşar. Ortalamanın altındaki zekâ işlevi ile birlikte iletişimde, kendine bakımda, evdeki yaşamda, sosyal becerilerde ve toplumsal yararlılıkta, kendini yönlendirmede, sağlığı korumada, akademik işlevsellikte ve çalışma alanında iki veya daha fazla bozukluğun olması öngörülür. (<http://www.gata.edu.tr/dahilibilimler/cocukruh/mr.htm>)

Dünya Sağlık Örgütü'nün Verilerine Göre Özel Eğitim Gerektiren Bireylerin Yaygınlık Oranları

Tablo 1

Özel Eğitim Gerektiren Bireylerin Yaygınlık Oranları Ve Eğitim Çağı Nüfusuna Göre		
Yetersizlik Grubu	Yaygınlık Oranı	Eğitim Çağı Tahmini Sayısı
Görme Yetersizliği Olanlar	% 0,2	26. 591
İşitme Yetersizliği Olanlar	%0,6	79,772
Ortopedik Yersizliği Olanlar	% 1,4	186, 135
Orta Düzeyde Öğrenme Yetersizliği Olanlar(Eğitilebilir)	% 2	265,908
Ağır Düzeyde Öğrenme Yetersizliği Olanlar (Öğretilbilir)	% 0,3	39, 886
Dil ve Konuşma Güçlüğü Olanlar	%3,5	456, 338
Süreçten Hastalığı Olanlar	% 1	132, 955
Uyum Güçlüğü Olanlar	% 1	132, 955
Üstün ve Özel Yeterliliği Olanlar	% 2	265, 908
Korunmaya Muhtaç Olanlar*	% 2	265, 908
Toplam	% 14	1, 861,354

*Dünya Sağlık Örgütü verilerine göre ülkemiz için %2 korunmaya muhtaç olanlar oranı eklenmiştir (Bu tablo, Özakçaoğlu, N.2009; 14'den alınmıştır).

2.2. Zihinsel Engelli Çocuklar Ve Özellikleri

Gelişimsel dönemde ortaya çıkar, uyumlu davranışlarda görülen yetersizliğe ilaveten genel zekâ fonksiyonları açısından normalin altında olma durumudur (Kulaksızoğlu, 2003).

Normal gelişim gösteren çocuklarda olduğu gibi zihinsel engelli çocuklar da belli aşamalarda oluşan gelişim özellikleri gösterirler. Bu özellikler şüphesiz kişisel özelliklere, ailenin ilgisine ve yaşanılan çevresel koşullara bağlı olarak farklılar gösterebilmektedir.

Dünya Sağlık Örgütü'nün önerdiği zeka sınıflaması;

0	– 20	Derin zeka geriliği
20	– 35	Ağır zeka geriliği
35	– 50	Orta dereceli zeka geriliği
50	– 70	Hafif dereceli zeka geriliği
70	– 79	Sınırdaki zeka geriliği
80	– 89	Donuk zekalılar yada donuk normal zeka
90	– 109	Normal yada ortalama zeka
110	- 119	Parlak zeka
120	– 129	Üstün zeka
130	-	Çok üstün zeka

Bir toplumda zekanın dağılımı çan eğrisine uygun biçimde olur. Üstün zekalılar eğrinin bir ucunda, geri zekalılarda öteki ucunda yer alır. Ortalama zekalı çoğunluk ise, ortada toplanır. Genellikle ülkemizde lise öğrenimi başarabilmek için zeka katsayısının 90 – 110 arasında olması gerekir.

Zeka katsayısı bir kimsenin başarı düzeyini değil, varması olanaklı en üst sınırı gösterir. Neler başardığını değil, neler başarabileceğini belirtir.

Zeka ölçerlerinin zihnin bütün yeteneklerini ölçmediğini belirtmek yerinde olur. Ayrıca zeka ölçerlerinin o toplumun kültür ve eğitim düzeyine göre uyarlanmış olması gerekir. Avrupa çocukları için düzenlenmiş bir zeka ölçeri ülkemizdeki köy çocuklarına uyarlanamaz. Ayrıca ölçmenin sağlıklı çıkması, ölçeri uygulayan kişilerin ustalığına ve çocuğun yaşına göre değişir. Zeka ölçümleri çocuğun yaşı ilerledikçe daha güvenilir olur. Örneğin altı yaşından önceki ölçümlerde yanılma payı daha büyüktür. Ölçümün aynı uzmanca aralıklı olarak uygulanması daha sağlıklı sonuç verir; zeka düzeyi doğruya daha yakın saptanır. Çocuğa ilişkin özellikler, örneğin çekingen, korkak ve kendine güvensiz oluşu da sonucu değiştirebilir(Yörükoğlu,s. 82-83)

Gelişim bir dereceye kadar normal bir sıra takip eder. Bazı hareketlerin diğerinden, mesela yürümenin koşmadan daha önce yapılabildiği gibi. Ama gelişim bir yerde çakılıp kalmaz. Zekâ özürlü ve normal olan çocukların her biri gelişimde kendine özgü, özel, tamamen bireysel bir yol izlemektedir. Bu şu demektir; bir çocuk bazı becerilerinin gelişimini ara sıra atlarken, diğer biride bir beceriye daha geç ulaşır. Bir kısmı ise belli bir beceriyi umulandan çok daha önce başarır. Ancak bir çocuk tüm becerilerde veya bazı becerilerde normal olup da bazısında henüz çok geride ise; bu çocuğun yardıma ihtiyacı vardır (zeka özürlü çocuklar, H. KARATEPE, ss.36).

2. 2. 1. Fiziksel Özellikleri: Bedensel ve duygusal geriliğe sıklıkla rastlanır. Örneğin; başlarını vaktinde tutamazlar, vaktinde oturamazlar, yürüyemezler, dış çıkaramazlar gibi fizyolojik geriliklere ek olarak yetersiz el-göz, el-ayak koordinasyonu ve denge kurmada, küçük ve büyük kasları kullanmada yetersizlikler görülür. Dirençsizlerdir. Bu nedenle hastalıklara sık yakalanmaları dikkati çeken diğer özellikleridir (Kulaksızoğlu, 2003, s.11-13)

Sağlıklı bir çocuk 4 haftalıkken kafasını dik tutabilir, 13 haftalıkken destekle oturabilir. 30 haftalıkken yardımsız oturabilir. 34 haftalıkken emekler, 36 haftadan sonra destekle ayakta durur. 48 haftalıkken tek başına ayağa kalkabilir ve 52. haftada yürüyebilir. 1,5- 3 yaşlarında kas kontrolü güçlenir. Kendi başına beslenebilir. 6 – 7 yaşından sonra ince

kas hareketleri gelişir ve kaşık, çatal kullanımı rahatlar (akt. ÖZAKÇAOĞLU, N.2009; s. 29)

2. 2. 2. Öğrenme ve Bilişsel Özellikleri: Zekâ fonksiyonları açısından normalden geri oldukları için bu çocukları normal yaşlıtlardan ayıran en önemli özellik, öğrenmeyle ilgili becerilerinin daha az olmasıdır. Genelde bu çocukların çoğunda dil problemi vardır. İşitsel ve görsel algıda problemler yaşarlar. Bu nedenlerle sözcükleri anlamada yavaşlık, sesleri karıştırma, yanlış anlama gibi zorluklar çekerler. Genelde geç konuşurlar, yaşlarına uygun cümleler kuramazlar, kelime hazneleri yetersizdir. Kelimeleri yanlış kullanırlar, istediklerini işaretle anlatmayı tercih etme, kendilerini ifade edemeyince ortaya çıkan bağırma, sinirlilik, tepinme ağlama gibi uç tepkiler gecikmiş konuşmada ilk göze çarpan bulgulardır. Anadilin seslerini doğru ve anlaşılır çıkaramama, birisine gereği gibi bağlayamama, sesleri düşürme, değiştirme, gereksiz sesler ekleme gibi artikülasyon bozuklukları görülür. Yazılı sembolleri tanımada zorluk, karıştırma gibi nedenlerle okuma-yazmayı geç ve güç öğrenirler.

Dikkatleri dağınık ve kısa sürelidir. Bir işte dikkati ayrıntılara verememe, dışarıdan gelen uyarılardan dikkatin kolayca dağılması, yapılan bir işte veya oyunlarda dikkatini sürdürmede zorlanma sık görülür. Yönergeleri kolayca anlayamaz ve bunlara uyamazlar, kendilerine bir şey söylendiğinde dinlemiyormuş, bir şey gösterildiğinde görmüyormuş gibi davranabilirler. Temel kavramları öğrenmede zorlanırlar. Bellekleri yetersizdir, çok çabuk unutulur. Özellikle uzun süreli bellek gerektiren durumlarda çok zorlanırlar. Sıklıkla günlük yapılması gereken işleri unutabilirler. Soyut kavramları öğrenmeleri oldukça zordur. Daha önceki bilgilerden yola çıkarak bilgilerini yeni ve benzer durumlara transfer etmede, genellemeler yapmada zorlanırlar. Kavram öğrenmede güçlük, zıt kavramları öğrenmede(örneğin şekerle tuzu karıştırma) zorluk yaşarlar.(Hayes ve Toplin, 1993, syf:293) Mekân oryantasyonunu algılayamama(alçak tavanlı bir yerden geçerken başını çarpacağını düşünüp başını eğmeme gibi) diğer nesnelerin konumlarındaki değişikliklere uyum sağlayamama (ayakta duran bir oyuncuğu yatar pozisyona getirilince tanıyamama gibi)

Zihin engeli olan çocukların özellikle kısa süreli hafızaları zayıftır. Hatırlamada güçlük çekerler. Uzun süreli hafızaya aktarabildikleri bilgileri unutmaz ve tekrarlama

olasılıkları yüksektir. Motivasyon ile öğrenme arasında önemli bir bağ bulunmaktadır. Zihin engelli olan çocukların öğrenmeye ilişkin motivasyonlarının normal akranlarına göre çok daha düşük olduğu gözlenmektedir. Zihin engelli çocukların öğrenmeye ilişkin zorluk yaşadıkları diğer bir alan, öğrendikleri bilgileri farklı ortam veya durumlara genelleme edememelerine ilişkindir. Zihin engelli çocuklar öğrendikleri bilgi veya beceriyi başka bir ortamda, durumda veya kişilerle kullanmada zorluklar yaşarlar. Zihin engelli çocukların öğrenmeye ilişkin özelliklerine bakılınca zihin engelli olan çocukların akademik becerilerinde problemler yaşamaları kaçınılmaz görülmektedir. Akademik performans içerisinde özellikle okumaya ilişkin okumayı anlama becerilerinde özellikle ciddi sıkıntılar yaşamaktadırlar. Matematik becerilerinde de aynı problemleri yaşamaktadırlar. (Cavkaytar ve Dikmen, 2005)

2. 2. 3. Kişisel ve Sosyal Gelişimleri: Bireylerin kişilik özellikleri genelde öğrenmelerinde etkileyen önemli bir gelişim boyutudur. Bireylerin sahip oldukları zihinsel özelliklerde kişilikleri etkiler. (Coe,matsonve aik,1999:149) Eripek (1996), benzer zihinsel özelliklere sahip iki çocuğun öğrenmede başarılarının farklı olmasının belki de en önemli nedeni olarak farklı kişilik özelliklerine sahip olmalarını göstermektedir. Genel olarak baktığımızda bu çocukların kendilerine güvenlerinin az olduğunu görürüz. Sorumluluk almaktan kaçınırlar. Duygu ve düşüncelerini ifade etmede zorlandıkları ve sık sık engellenme duygusu yaşadığı için zaman zaman uç tepkiler(kırıp dökmeler, bağırma, kendine veya başkalarına yönelik saldırganlık gibi) gösterebilirler. Yeni durumlara kolayca uyum sağlayamadıkları için yeni bir durum karşısında gerginlik, sinirlilik, direnme veya kaçma davranışı sergileyebilirler. Bu olay çocukların daha kaygılı olduklarını gösterebilir. Dıştan güdülenmeye yaşıtlarına göre daha fazla eğilimlidir.(Eripek,1996;108,127) Çabuk pes edebilir ve bir işte sebat gösteremeyebilirler. Yaşça kendilerinden daha küçük çocuklarla oynamayı tercih ederler. Sosyal ilişkilerde başkalarına bağımlı olmayı tercih ederler. Arkadaşlıkları genelde kısa sürelidir. Farklı görüşler ortaya atılmakla birlikte bu çocuklarda (özellikle ağır derecede zihinsel engellilerde) ağır kişilik bozuklukları(psikoz ve psikonevroz) görülebilir. Fakat bu çocuklarda suç işleme oranı normallerden yüksek değildir. Uzmanlar bu durumun bu çocukların genellikle yetişkin denetiminde olmalarından kaynakladığını söylemektedirler (Güven ve Kulaksızoğlu, 2003).

Zihin engeli olan bireyleri sosyal, duygusal ve davranışsal problemleri normal gelişim gösteren bireylere nazaran daha sık yaşarlar. Zihin engeli olan bireylerin akademik alanlardaki başarısız deneyimleri sosyal, duygusal ve davranışsal problemlerin yaşamlarının temel nedenleri olarak gösterilmektedir. Ayrıca sosyal gelişim ile zeka arasında doğrudan bir ilişkinin olması dolayısıyla zeka yaşının bireyin bulunduğu kronolojik yaştan daha düşük olması sosyal, duygusal ve davranışsal problemler yaşamlarına neden olabilmektedir.

2. 2. 4. Zihin Engelli Çocukların Sanat Eğitimi :

Çocuğun, zihinsel ve devinimsel (motor) gelişimine paralel olarak resim çiziminde de (sanatsal etkinlikler) doğal gelişim süreci izlenir. Söz konusu olan çocuğun algılama, beceri-el-göz koordinasyonunun birlikte gelişimidir. Dolayısıyla resim etkinliği büyük ölçüde çocuğun zihinsel gelişiminin bir göstergesi olarak da dikkati çeker (Artut, 2004).

Çocuğun anlama, yetenek ve yaratılış gücünün bir ifadesi olarak ortaya çıkan resim etkinliği aynı zamanda zihinsel gelişimin bir göstergesi olarak da dikkati çeker. Bu nedendir ki, birçok zeka testiyle (Stanford- Binet), gelişim testinde (Denver), resim belirli bir olgunluğun simgesi olarak değerlendirilerek test ünitesi olarak kabul edilmiştir(Yavuzer, syf: 134)

Çocukların çizgilerine ekledikleri ayrıntılar, ayırmsanan özellikler çocuğun kavramsal gelişiminin bir göstergesi sayılmıştır. Bu sava dayalı olarak Goodenough 10 yaşına kadar uygulana bir zeka testi geliştirmiştir. “Bir adam çiz” testi (Goodenough, 1954) .daha sonra bu testin geçerliliği çocukların bu testten aldıkları puanlarla, öteki zeka testlerinden aldıkları puanların karşılaştırılması ile yapılmıştır. Bu iki testin karşılaştırılan katsayıları oldukça birliktelik göstermiştir. Bu test kimi araştırmacılarca bugün de kullanılmaktadır.

Ancak sanat eğitimciler “Bir adam çiz” testinin sanat eğitimine iki yönlü katkısından söz ederler. Bunlardan birincisi, çocuk resimlerinin bilişsel karaktere de sahip oluşları ki

bugün artık us araştırmaları ile bu konu tartışmasız kabul edilmektedir, ikincisi ise bu testin çocukta sanatsal yetiyi ve yaratıcılığı kesin ölçmediğidir(Kırışoğlu, 2002: s. 66).

Karalama çalışmalarıyla resim etkinliğine başlayan çocuk ilerleyen yaşlarına paralel olarak çizgisel gelişiminde de ilerlemeler göstermeye başlar. Bu gelişmeler eş zamanlı olarak görülmüyorsa kendi yaş düzeyinin altında bir etkinliği sürdürdüğü anlamı taşır. Bu durum bir beceri etkinliğinden çok bir gelişim sorunu da olabilir. Böyle bir çocuk kendine göre kronolojik olarak daha küçük yaştaki çocuğa benzemez, burada fark bir derece farkı değil tür farkıdır (Yavuzer, syf: 135).

Okulda performans sorunu olan öğrenciler, özellikle sanatsal konularda akranlarına göre başarısız olduklarını düşünerek, kendilerini yetersiz, beceriksiz olarak algılayabilirler. Bu öğrenciler aynı zamanda arkadaşları ile iletişimde de zorluklar yaşayabilirler. Grup etkinliklerinde pasif, mutsuz görüntüler sergileyebilirler. Grup tarafından kabul görülmemenin ezikliğini yaşayabilirler. Ancak bu durum özür grubu içine girmez. Bu durumda öğretmenin, çocuğu tanıması, sanatsal uygun koşulları hazırlaması, yakın ilgisi ve istendik özelliklerini ön plana çıkararak çocuğun sınıf içinde kabul görülmeye olanak sağlayabilir (Artut, 2004, syf:218).

Zihinsel engelli çocuklarda resim eğitimi aşamalı olarak kolaydan zora doğru programlanarak verilmelidir. Aynı resim çalışması üzerinde bol tekrarlar yapılarak başarılı sonuca ulaşıncaya kadar çalışmaya devam etmesi için çocuk desteklenmeli, sözel olarak motive edilmeli, gerektiğinde ödüllendirilmelidir (Özakçaoğlu, N.2009:54)

Özel eğitime gereksinimi olan engelli bireyin engelleri ne olursa olsun öğrenmede gösterdikleri- gösterebilecekleri başarı doğrultusunda yapılan sanat eğitimi yoluyla:

1. Özgüven duygusu yaratıp yaşam uyumu geliştirmesi,
2. Toplumdaki diğer bireyler gibi davranış yetileri oluşturması,
3. Bireyin doğasında taşıdığı nitelik ve yeteneklerin ortaya çıkartılıp işlenerek öncelikle bir birey olduğunun kendisine ve topluma algılatılması,
4. çevresindeki her cismi, sesi, olayı, özellikleri ve kaynaklarıyla tanıtıp yaşamsal öğretiler kazandırılması,
5. Sanat ve sanat eğitimi yoluyla kazandırılan davranışların yaşantılara dönüşümünün gerçekteştirilmesi ve bu davranışların aktarımına ait öğretiler kazandırılması,
6. sanatın geniş ufkundan yararlanarak yaratıcı, çoklu düşünene, kendine yeten bireyler yaratması,

7. Bağımsız hareketlerinin gelişmesinde ve fiziksel özelliklerini kullanmasında gelişim sağlanması, birlikte iş yapabilme becerisi ve uyumlu davranışlar geliştirmede destek sağlanması,
8. engelli bireylerin yeti-yetenek ve becerilerinin yüreklendirilmesiyle engelinden kaynaklanan doğal mutsuzluğunun yok edilmesini sağlayacak sergilemeler gerçekleştirerek duygusal dünyasına olumlu katkılar sağlanması,
9. yetenekleri doğrultusunda mesleki seçimlere yönlendirerek iş gücünden yararlanılması ve böylece toplum içinde üretken bağımsız yaşam hakkı elde edilmiş bireylerin yetişmesine katkı sağlaması amaçlanmalıdır (Kıvrak, 2001: akt: Özakçaoğlu,N.2009:56)

- **Özellikleri:** Dikkat süreleri oldukça yavaştır. Zayıf algılama ve hayal gücü, yavaş öğrenme, çabuk dikkatin dağılması ve hayal kırıklığı, sosyal durumlarda özürden kaynaklanan uyum zorluğu.
- **Sanat Motivasyonu:** Planlı, yavaş öğretim stratejisi izleneli. Düzenli-sıralı birbirini izleyen, birlikte gerçekleşen basit el becerilerine dayalı aktiviteler. Müzikli, ritmik içerikleri kapsayan alıştırmalara yer verilebilir. Başarılar uygun bir dille yerinde vurgulanmalı. Kumaşlar, parmak boyalar, diğer boyama materyalleri anlamlı dokunsal modeller kullanılabilir. Ayrıca kolay düşüncelerin ürünü olan somut deneler yaptırılabilir. Maskeler, kuklalar, üç boyutlu el becerilerine dayalı çalışmalar yaptırılabilir (Artut, 2004, syf:223)

Gelişim alanlarına göre sanat eğitiminin yararları şöyle özetlenebilir:

Fiziksel gelişimde: büyük-küçük kas motor koordinasyonunun gelişimine, el-göz koordinasyonunun gelişiminin desteklenmesine yardımcı olur.

“Bilişsel gelişimde: kavram öğrenme, zıt kavramlar, matematik ilgili beceriler, problem çözmeye yönelik becerilerin gelişiminin desteklenmesi, estetik ve artistik becerilerin gelişimine yardımcı olur”(Kınalı,2003, s.257: akt: Özakçaoğlu, N.2009:s. 52-53)

Dil gelişiminde; alıcı ve ifade edici dil gelişiminin desteklenmesine; sanatla ilgili kavramların adlandırılabilmesine yardımcı olur.

Sosyal gelişim alanında; paylaşma, işbirliği kurma, birlikte plan kurma, gruba uyum sağlama gibi becerilerin geliştirilmesine ve desteklenmesine yardımcı olur.

Duygusal gelişim alanında ise; kendi duygularını fark edip ifade edebilmesine, özsaygısının gelişimine, yeterli olma ve güven duygusunun gelişimine yardımcı olmaktadır (Kınalı, 2003,s.258:akt: Özakçaoğlu, N.2009:s.53)

2. 3. Normal Nedir ?

“Normal” çok ta kolay tanımlanamayan oldukça göreceli bir kavramdır. Bir insana ait özelliğin normal olduğu o özelliğin o çağ insanının “sık rastlanan” bir özelliği olduğu anlamına gelir. O halde “normal” terimi bir anlamda “sık rastlanan” demektir.

İnsan ırkının ölçülebilen özelliklerinin ortalamasını almak ve ortalamaya yaklaşanlara “normal”, ortalamadan uzaklaşanlara “normal olmayan “ demek çok genel ve eksik bir tanımlamadır.

Bireylerin gelişim hızlarının ve gelişim potansiyellerinin bireysel farklara bağlı olduğu ve bu bireysel farklarında geniş anlamda kalıttan ve çevresel özelliklerden etkilendiği biliniyor. O halde bireyin bireysel gelişim hızı, öğrenme potansiyeli ve benzeri özellikleri hesaba katılmadan, onu kendi gibi olanlarla kıyaslamak yerine genel grup içinde nerde olduğuna bakarak nitelendirmek istatistiksel bir değerlendirmedir. Oysa insan varlığının ölçüye gelmeyen matematiksel bakımdan değerlendirilmeyen nitelikleri vardır. İstatiki değerlendirme insanın “biricik ve tek olma” özelliği göz ardı edilerek yapılan mekanik bir uygulamadır.

Bu şekilde bir nitelemenin göreceli olması ve insana ait bireysel nitelikleri ortaya çıkaran ipuçları vermemesine rağmen gelişim psikolojisinde insanların yaş ve cinsiyetleri buldukları ekonomik ve kültürel seviye gibi temel değişkenler bakımından “ötekiler” göre nerede olduklarını gösteren sayısal verilere ihtiyaç vardır. Böylelikle bir insanın çok özel ve olağanüstü bireysel zenginliğini göz ardı etmeye sebep olmaması ve her bireyin “kendine has” olduğu gerçeğini unutturmaması gerekir (Kulaksızoğlu, 2003).

2.4.

Normal Gelişim Gösteren 7 – 9 Yaş Arası Çocukların Gelişimsel Özellikleri:

Okul sistemi, insanların gelişim dönemlerine göre düzenlenmiştir. Erken çocukluk (3-6 yaş) okul öncesi eğitim, çocuklu (7-11 yaş) ilköğretim birinci kademesi, erinlik (12-14 yaş) ilköğretim ikinci kademesi, ergenlik (15- 18 yaş) ortaöğretim kademesine denk gelmektedir. Öğrencilerin her bir öğretim kademesindeki bilişsel, bedensel ve sosyal yeterlilikleri birbirinden farklıdır.

Diğer bir deyişle, her dönemin kendine özgü özellikleri vardır. Örneğin ilköğretim birinci kademesinde somut düşünen çocuk, ikinci kademedede soyut düşünme becerisi geliştirmeye başlar. İlköğretim birinci kademesinde çocuğun en önemli sosyal çevresi ailesiyken, ikinci kademedede akran grubu olur.

Eğitim psikologları gelişim psikolojisinin bulgularından da yararlanarak okul çağına denk gelen her dönem için öğrencilerde gözlenen ortak özellikleri ortaya koymaya çalışmaktadırlar (Erden,Akman,2003.s16)

2.4.1. FİZİKSEL ÖZELLİKLERİ: Okul öncesi dönemden başlayan büyüme hızındaki düşme, on- onbir yaşlarına kadar süregelir. Yedi yaşındaki erkek çocukları ortalama olarak 127 cm boyundadır, on yaşlarına geldiklerinde ise boyları 138 cm bulur. Bu çağıdaki kızlar erkeklerden ortalama 4-5 cm kısadır (Kaplan, 1986:akt: Erden, Akman,2003:s 50).

İlköğretimin ilk yıllarında çocukların büyümesinde gittikçe artan bir yavaşlama olmasına karşılık, on yaşlarına doğru vücut biyokimyasındaki farklılaşmalara bağlı olarak, özellikle kız çocuklarında ani bir boy artışı yanında cinsiyet özelliklerinin de belirmeye başladığı görülür. Erkek çocukları dokuz- on yaşlarına kadar kızlardan biraz daha uzun ve daha iri bedene sahip olmalarına karşılık, dördüncü- beşinci sınıflarda kızlardan daha ufak bir görünüme bürünürler. Ancak kızlardan daha hareketlidirler ve bedensel güce dayanan etkinlikleri daha fazla tercih ederler. Motor yeteneklerde, okul öncesi döneme oranla her iki cinste de gelişme gözlenir.

Özellikle ilköğretimin ilk üç yılında yürüme, koşma gibi kaba motor kontrolünü gerektiren becerilerin gerçekleştirilmesinde hiçbir sorun olamamasına karşılık, özellikle erkek çocukların ince motor kaslarının koordinasyonunda sorunları vardır. Bu nedenle çok uzun süreli kalem tutma ve küçük puntolarla yazmayı

gerektiren ödev ve okul çalışmaları, okula karşı olumsuz bir tutum geliştirmelerine sebep olur(Erden,Akman,2003:s 50)

2.4.2. ÖĞRENME VE BİLİŞSEL GELİŞİM ÖZELLİKLERİ:

Bilişsel gelişmeyi açıklamak için yapılan ilk çalışmalarda “zekâ düzey” ile “düşünme hızı” arasında ilişki olduğu düşünülmüyordu. Başka bir anlatımla, zeki kişilerin, hızlı düşünen kimseler olduğu kabul ediliyor, bilişsel gelişmenin niceliksel ve yaşa bağlı olarak ortaya çıktığı varsayılıyordu. Örnek olarak; ilköğretim birinci sınıftaki öğrencilerin, beşinci sınıftakilere oranla daha yavaş düşündükleri için daha az şey öğrenebildikleri varsayılıyordu. Kısaca, bilişsel gelişmeyi açıklayan bu ilk görüşlerde bilişsel gelişmenin niteliksel yönünden çok niceliksel yönü üzerinde duruluyor, farklı gelişimsel dönemlerin kendine has özellikleri ise hiç dikkate alınmıyordu. (gelişim ve öğrenme/ prof. Dr. Münire erden, doç.dr. yasemin akman/12. baskı/arkadaş yayınevi/Ankara- 2003).ss61)

Bir gelişim döneminden bir başkasına geçilmesinin çok daha karmaşık bir süreç içinde gerçekleştiğini öne süren ve görüşleri güncelliğini koruyan İsviçreli bilim adamı Jean Piaget, bilişsel gelişimi açıklamaya yönelik çok farklı ve kapsamlı bir bakış açısı ortaya koymuştur (Erden,Akman, 2003:s61).

Piaget’e göre; çocukların tamamen kendilerine has zihinsel işleyişleri ve bakış açıları vardır. Yaptığı gözlemler sırasında, küçük çocukların çoğunun “yürüdüklerinde güneşin yada ayın kendilerini izlediğine, hareket eden her şeyin canlı olduğuna, düşündükleri kahramanların gece uyurlarken pencereden içeri girdiklerine,.. vb” inandıklarını keşfetti (Erden,Akman, 2003:s62).

Öte yandan uygulamasını yaptığı Binet Zeka Testi’nde aynı yaşlardaki çocukların, sorulara aynı türden cevap verdiklerini gözlemesi, Piaget’e bilişsel gelişimin yaş düzeyine bağlı olarak farklı özellikler taşıdığını düşündürmüştür (Erden,Akman, 2003:s62).

Piaget'in bilişsel gelişim dönemlerine göre 7-9 yaş çocukları "Somut İşlemler Dönemi" ndedirler. Buna göre; ilköğretimin ilk beş yılına denk gelen bu dönemde, ben- merkezci konuşma ve düşünme önemli ölçüde azalır, çocuk bilişsel güçlüklerin üstesinden gelmeye başlar. Somut işlemler döneminde çocuğun işlemleri muhakeme edişi mantıklı bir hale gelir. İşlem öncesi dönemde çözülemeyen korunum problemleri, bu dönemde çözülür; çocuk işlemleri tersine çevirebilme kapasitesine erişir (Erden,Akman, 2003:s67).

Nesneleri renk, uzunluk, yapıldığı madde gibi farklı özelliklerine bağlı olarak sınıflandırabilirler. Belli nesnelere arasındaki değişmeyen ilişkileri, nesnelere görmeden mantık yürütme yoluyla kavrayabilirler. İlköğretim üçüncü sınıfın sonlarına doğru, çocuklar toplama ve çıkarmanın bir arada kullanıldığı basit aritmetiksel işlemleri zihinsel olarak yapabilir duruma gelirler (Erden,Akman, 2003:s67).

Somut işlemler döneminde çocukların bilişsel yapıları bazı problemleri zihinsel olarak çözebilecek duruma gelmiş olmakla birlikte, bu dönemde bir problemin çözülmesi, somut nesnelere bağlantılı olmasına bağlıdır. Problemlere değişik yollardan gidilerek çözümler bulmakta güçlük çekilir. Soyut düşünce tam olarak gelişmemiş olduğu için, tümüyle kuramsal olarak verilen bir problem karşısında başarısızlığa uğranabilir. Bu dönemdeki çocuklar "adalet" , "özgürlük" gibi soyut kavramları konuşmaları sırasında kullanabilmelerine karşın, içeriklerini kavramada sorunları vardır. Olayları değişik yönleriyle irdeleyerek, geleceğe yönelik hipotez kuramazlar. Somut işlemler dönemi, zihinsel işlem yapma yeteneğinin henüz gelişmediği işlem öncesi düşünce ile mantık işletme yoluyla muhakeme yapılabilen soyut düşünce arasında bir geçiş dönemi olarak kabul edilebilir (Erden,Akman, 2003:s67).

2.4.3. KİŞİSEL VE SOSYAL GELİŞİM DÖNEMİ: Erikson'un kuramına göre sosyal çevre içinde yer alan kimseler yani anne- baba, öğretmenler ve arkadaşlar, çocuğun psiko- sosyal gelişimi için önemli ve gerekli bir rol oynar(Erden ve Akman, 2003: s.88)

Bu dönemde ilköğretime başlayan çocuk için artık oyun oynamak eski çekiciliğini kaybetmiş, yerini bir şeyler üretmek, yaptığı işlerle başarılı olmak isteği almıştır. Yaptığı işler için beğeni toplamak, arkadaşları ve yetişkinler tarafından takdir edilmek, bu dönemdeki çocukların gereksinimleri arasındadır.

Çocuk, yetişkinlerin kullandığı araçların nasıl kullanıldığını, yaptıkları işleri nasıl yerine getirdiğini öğrenmek ister. Yaptığı işlerde de başarılı oldukça da kendine olan güveni artar; çocuğun kendine olan güveni arttıkça da çalışma ve başarılı olmaya doğru güdülenme düzeyi artış gösterir(Erden ve Akman, 2003: s.92)

Erikson, çocukların “ben başarılıyım” duygusunu yaşamalarında ana- baba ve öğretmenler, bu gelişim döneminde yer alan başarılı olmaya karşı aşağılık duygularına kapılma karmaşasının üstesinden gelinmesinde, çocuğa yardımcı olurlar. “Ben başarılıyım” inancı ile kişilik gelişimi olumlu olarak etkilenmiş çocuk, bir sonraki gelişim dönemine güvenle girer. Aksi halde kendisini yeterince başarılı olarak algılamayan, yaptığı işler ve çalışmalar çoğunlukla akranları ve yetişkinler tarafından onaylanmayan çocuklarda aşağılık duygusunun çekirdekleri kişilik yapısına eklenmiş olmaktadır (Erden ve Akman, 2003: s.92)

2.5. Özel Eğitim Hakkında Genel Bilgi

2.5.1. Büyük Dinler Öncesine Dayanan Dönem : Özel eğitimin tanımını yaparken öncelikle 06.06.1996 tarihinde 23011 sayılı özel eğitim hakkında kanun hükmünde kararnamede özel eğitim gerektiren birey, özel eğitim, özel eğitimin temel ilkeleri şöyle açıklanmıştır:

"Özel eğitim gerektiren birey", çeşitli nedenlerle, bireysel özellikleri ve eğitim yeterlilikleri açısından akranlarından beklenen düzeyden anlamlı farklılık gösteren bireyi,

"Özel eğitim", özel eğitim gerektiren bireylerin eğitim ihtiyaçlarını karşılamak için özel olarak yetiştirilmiş personel, geliştirilmiş eğitim programları ve yöntemleri ile onların özür ve özelliklerine uygun ortamlarda sürdürülen eğitimi,

Özel eğitimin temel ilkeleri

Madde 4 - Türk Milli Eğitimini düzenleyen genel esaslar doğrultusunda özel eğitimle ilgili temel ilkeler şunlardır:

- a) Özel eğitim gerektiren tüm bireyler, ilgi, istek, yeterlilik ve yetenekleri doğrultusunda ve ölçüsünde özel eğitim hizmetlerinden yararlandırılır.
- b) Özel eğitime erken başlamak esastır.
- c) Özel eğitim hizmetleri, özel eğitim gerektiren bireyleri sosyal ve fiziksel çevrelerinden mümkün olduğu kadar ayırmadan planlanır ve yürütülür.
- d) Özel eğitim gerektiren bireylerin, eğitsel performansları dikkate alınarak, amaç, muhteva ve öğretim süreçlerinde uyarlamalar yapılarak diğer bireylerle birlikte eğitimlerine öncelik verilir.
- e) Özel eğitim gerektiren bireylerin her tür ve kademedeki eğitimlerinin kesintisiz sürdürülebilmesi için her türlü rehabilitasyonlarını sağlayacak kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapılır.
- f) Özel eğitim gerektiren bireyler için bireyselleştirilmiş eğitim planı geliştirilmesi ve eğitim programlarının bireyselleştirilerek uygulanması esastır.
- g) Ailelerin, özel eğitim sürecinin her boyutuna aktif katılmalarının sağlanması esastır.
- h) Özel eğitim politikalarının geliştirilmesinde, özel eğitim gerektiren bireylerin örgütlerinin görüşlerine önem verilir.
- i) Özel eğitim hizmetleri, özel eğitim gerektiren bireylerin toplumla etkileşim ve karşılıklı uyum sağlama sürecini kapsayacak şekilde planlanır.
<http://orgm.meb.gov.tr/OzelEgitimProgramlar/otistik/OCEPilkeler.htm>

Her çocuğun bir diğerinden farklı olduğu ve bu nedenle de eğitimin bireysel temelli olmasının gerekliliği, çağdaş eğitim anlayışının özünü oluşturmaktadır. İnsanlık tarihine şöyle bir göz attığımızda özel gereksinim duyan çocukların ulaşabilecekleri en üst performansa ulaştırmaları görüşünün insanlık tarihine göre oldukça yeni olduğunu ve özel eğitim konusunda benimsenen ilkeler ve eğitsel yaklaşımlara ise çok kolay ulaşılmadığını görürüz. Aşağıda kısaca tarihsel gelişimden bahsedilmiştir.

2.5.1. Büyük Dinlerin Öncesine Dayanan Dönem: Tek tanrılı büyük dinlerin ortaya çıkmasına kadar geçen çok uzun bir dönemde normal insanlardan farklı doğan bebekler veya normal gelişim göstermeyen çocuklar ya öldürülmüş ya da kaderlerine terk edilmiştir.

2.5.2. Büyük Dinlerin Yayıldığı Dönem: Hıristiyanlık ve Müslümanlık gibi büyük dinlerin ortaya çıkması ve yayılması ile birlikte farklı özellikler taşıyan engelli bireylere acınarak yaklaşım ve bu bireyler korumaya alınmıştır. Bu yaklaşımın arkasında daha çok sevap kazanmak veya günah işlememek duygusu yatmaktadır.

2.5.3. Endüstriyel Dönem: 18. ve 19. yüzyıllarda özel eğitim kavramının oluşmaya başladığı söylenebilir. Çeşitli bireysel çalışmalar özel eğitim ve engelliler için önemli başlangıçlardır.

2.5.4. Kaynaştırma ve Normalizasyonu Temel Alan Dönem: Kaynaştırma kısaca; özel eğitime gereksinim duyan bireylerle engelli olmayan bireylerin bir arada eğitim görmesi olarak açıklanabilir (Kulaksızoğlu, 2003)

2.6. Özel Eğitim Gerektiren Çocukların Sınıflandırılması

Gelişimsel dönemde ortaya çıkan, uyumlu davranışlarda görülen yetersizliğe ilaveten genel zeka fonksiyonları açısından normalin altında olma durumudur. Bu çocuklarımız gelişim basamaklarını, normal gelişim gösteren akranlarından daha yavaş da olsa takip ederler. Zeka bölümlerine göre farklı derecelendirmeleri vardır. 18 yaştan önceki gelişimsel dönem esnasında gözlenir

Hafif (Eğitilebilir) Mental Retardasyon: Zeka bölümü çeşitli zeka ölçekleriyle sürekli olarak 50-69 arasında tespit edilen zihinsel geriliktir. Gelişimleri normal çocuklardan önemli bir farklılık göstermediği için genellikle okula başlayana kadar farkına varılmazlar. “Eğitilebilir” terimi bu gruba giren çocukların okuma, yazma, matematik gibi temel akademik becerileri öğrenebileceklerini açıklamaktadır. Eğitilebilir zeka düzeyindeki çocuklar temel akademik beceriler yanında öz bakım becerilerini öğrenebilirler, ileride yetişkinlik çağında bütünüyle yada kısmen geçimlerini sağlayabilecek bir iş becerisi edinebilirler.

Özellikleri: Normal yaşlıtlarına göre daha geç ve güç öğrenirler. Dikkatleri dağınık ve kısa sürelidir. Kazandıkları bilgileri transfer edemezler, genelleme yapamazlar, ilgileri sık sık değişir. Konuşma bozuklukları oldukça yaygındır. Sosyal kavramları öğrenmede grup etkinliklerine katılma ve kurallarına uymada güçlük çekerler. Kendilerine güvenleri azdır, bağımsız hareket edemezler ve sebatsızdırlar.

Yapılacak İşlemler ve Rehberlik: Rehberlik ve Araştırma Merkezi tarafından uygulanan bireysel ve grup zeka testleri sonucunda eğitilebilir zeka düzeyinde olduğu tespit edilen öğrenciler, hazırlanan inceleme raporları ile birlikte normal ilkokullar bünyesinde açılan özel eğitim sınıflarına kayıt edilirler. Özel sınıflar, Rehberlik ve

Araştırma Merkezi Müdürlüğünün araştırma ve inceleme sonucuna bağlı olarak yapacağı teklife göre, Valilik Makamının onayı ile açılır ve kapatılır. Eğitilebilir çocukların tespiti ve bu sınıflara yerleştirilmesi Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlüğünce yapılır. Özel eğitim sınıflarında sınıf mevcudu 10' dan aşağı, 15' den yukarı olmayacak şekilde oluşturulur. (Öğrencinin özel eğitim sınıfına devam etme imkanı olmadığı takdirde (özel eğitim sınıfı açılmaması) durumunda) bu öğrenciler normal sınıfta kaynaştırma eğitimine alınırlar (Özel eğitim, Rehberlik ve Dayanışma Hizmetleri Genel Müd. 20.04.1988 gün ve 1198 sayılı Bakanlık Genelgesi).

Zihinsel engelli çocukların eğitim uygulamaları yönetmeliği madde 80-81' e göre gerek kaynaştırma, gerekse özel eğitim sınıf öğrencileri sınıf tekrarı yapmaz, mecburi öğrenim çağını dolduran veya 5. Sınıfı okuduğu halde henüz diploma alabilecek seviyeye gelmemiş Eğitilebilir Zihinsel Engelli çocuklar velisinin isteği ve okul idaresinin uygun görmesi halinde 16 yaşının sonuna kadar öğrenimlerine devam ederler. Eğitilebilir zeka düzeyindeki çocukların diplomalarına, özel sınıfta okudu,kaynaştırma programından faydalandığı ibaresi yazılmaz.

Orta (öğretilebilir) Derecede Mental Retardasyon: Zeka bölümü çeşitli zeka ölçekleriyle sürekli olarak 35-49 arasında tespit edilen zihinsel geriliktir. Genellikle engelleri okul öncesi dönemlerde fark edilmektedir. Gelişim özellikleri normal çocuklardan önemli farklılıklar göstermektedir. Genel olarak erken tanı ile, ana-baba yardımı ve yeterli eğitim fırsatları ile günlük bakımlarından kısmen bağımsız olarak yaşamlarını sürdürebilirler.

Özellikleri: Öğretilebilir zeka düzeyindeki çocuklar okul öncesi dönemde iletişim kurmayı öğrenebilirler, genelde ağır düzeyde konuşma bozuklukları ve kendilerini ifade etmede güçlük mevcuttur. Sosyal kuralları öğrenmeleri ve uygulamaları zayıftır. Öğrenmeleri yavaş, kavramlaştırma yetileri çok kısıtlıdır.

Ağır Mental Retardasyon: Zeka bölümü 20-34 arasında olan zihinsel geriliktir. Bu çocuklar için tam bir denetim gerekir. Kendilerine bakamaz ve koruyamazlar. Çoğunun ciddi nörolojik bozuklukları vardır. Sıklıkla tıbbi bakıma gereksinimleri olur. Çocukluk dönemlerinde ölüm oranı yüksektir. Çocukluk çağını aştıklarında sürekli bakıma gereksinimleri vardır.

Özellikleri: Bu çocuklar okul öncesi dönemde sensori motor (görme işitme gibi duyarlar) işlevlerde çok az gelişme gösterirler. Bazıları yürümeyi ve ilkel seviyede konuşmayı öğrenebilir. Çok iyi düzeyde eğitim verilirse, kendilerine bakma iletişim kurma becerilerinde hafif bir gelişme olabilir. Ağır mental retardasyonu olan vakalar genellikle ailelerin bakım ve korumasına muhtaç olarak yaşamlarını sürdürmektedirler
http://www.ozelyenigun.com/ozel_egitim.php

Bunun dışında da şu şekilde de sınıflandırılabilir:

- Dil ve Konuşma güçlüğü olan çocuklar,
- İşitme engeli olan çocuklar,
- Zihinsel engeli olan çocuklar,
- Ortopedik engeli ve/veya süregelen hastalığı olan çocuklar,

- Görme engeli olan çocuklar,
- Uyum güçlüğü olan çocuklar,
- Birden fazla ve/veya ileri derecede engeli olan çocuklar,
- Öğrenme güçlüğü olan çocuklar,
- Üstün zekâlı ve üstün yetenekli çocuklar,
- Korunmaya muhtaç çocuklar.

2.7. Özel Eğitim Gören Çocukların Sanat Eğitimi

Çocuğun, zihinsel ve devinimsel (motor) gelişimine paralel olarak resim çiziminde de (sanatsal etkinlikler) doğal gelişim süreci izlenir. Söz konusu olan çocuğun algılama, beceri-el-göz koordinasyonunun birlikte gelişimidir. Dolayısıyla resim etkinliği büyük ölçüde çocuğun zihinsel gelişiminin bir göstergesi olarak da dikkati çeker (Artut, 2004).

Çocuğun anlama, yetenek ve yaradılış gücünün bir ifadesi olarak ortaya çıkan resim etkinliği aynı zamanda zihinsel gelişimin bir göstergesi olarak da dikkati çeker. Bu nedendir ki, birçok zeka testiyle (Stanford- Binet), gelişim testinde (Denver), resim belirli bir olgunluğun simgesi olarak değerlendirilerek test ünitesi olarak kabul edilmiştir(Yavuzer, syf: 134)

Karalama çalışmalarıyla resim etkinliğine başlayan çocuk ilerleyen yaşlarına paralel olarak çizgisel gelişiminde de ilerlemeler göstermeye başlar. Bu gelişmeler eş zamanlı olarak görülüyorsa kendi yaş düzeyinin altında bir etkinliği sürdürdüğü anlamı taşır. Bu durum bir beceri etkinliğinden çok bir gelişim sorunu da olabilir. Böyle bir çocuk kendine göre kronolojik olarak daha küçük yaştaki çocuğa benzemez, burada fark bir derece farkı değil tür farkıdır (Yavuzer, syf: 135).

Okulda performans sorunu olan öğrenciler, özellikle sanatsal konularda akranlarına göre başarısız olduklarını düşünerek, kendilerini yetersiz, beceriksiz olarak algılayabilirler. Bu öğrenciler aynı zamanda arkadaşları ile iletişimde de zorluklar yaşayabilirler. Grup

etkinliklerinde pasif, mutsuz görüntüler sergileyebilirler. Grup tarafından kabul görülmemenin ezikliğini yaşayabilirler. Ancak bu durum özür grubu içine girmez. Bu durumda öğretmenin, çocuğu tanıması, sanatsal uygun koşulları hazırlaması, yakın ilgisi ve istedik özelliklerini ön plana çıkararak çocuğun sınıf içinde kabul görülmesine olanak sağlayabilir (Artut, 2004, syf:218).

2.7.1. Zihinsel Geriliği Olan Çocuklarda Sanat Eğitimi

Özellikleri: Dikkat süreleri oldukça yavaştır. Zayıf algılama ve hayal gücü, yavaş öğrenme, çabuk dikkatin dağılması ve hayal kırıklığı, sosyal durumlarda özürden kaynaklanan uyum zorluğu.

Sanat Motivasyonu: Planlı, yavaş öğretme stratejisi izleneli. Düzenli- sıralı birbirini izleyen, birlikte gerçekleşen basit el becerilerine dayalı aktiviteler. Müzikli, ritmik içerikleri kapsayan alıştırmalara yer verilebilir. Başarılar uygun bir dille yerinde vurgulanmalı. Kumaşlar, parmak boyalar, diğer boyama materyalleri anlamlı dokunsal modeller kullanılabilir. Ayrıca kolay düşüncelerin ürünü olan somut deneler yaptırılabilir. Maskeler, kuklalar, üç boyutlu el becerilerine dayalı çalışmalar yaptırılabilir (Artut, 2004, syf:223)

2.8. Çocuk Resmi

Duygular algılama, bilme, öğrenmenin de en önemli bölümünü oluşturur. Bu nedenle çocuklara bu yetilerini nasıl ulaşılabileceğinin öğretilmesi hem sanat eğitimi hem de genel eğitim açısından önemlidir. Her çocuğun duyu ve duyumlarını kullanma yolları birbirinden farklıdır. Algı, göz önündeki nesnelere beş duyu yoluyla alınan izlenim

işlemi olduğuna göre sanatsal etkinliğin en önemli aşamalarından biri görsel algılamadır (san, 1977,73) (akt:Buyurgan)

Arnheim'e göre küçük öğrenciler birçok nesne yerine geçen ayrımlanmamış simgeler çizerler. Arnheim'e göre resim, hiçbir zaman nesnenin bir tıpyı örneği değil, yapısal eşdeğeridir. Üçü çocuk kâğıt üzerindeki görsel bir nesnenin doğadakinden son derece farklı durabildiğinin gerçeğini kendiliğinden keşfeder ve onları örneğin, dört bacaklı bir top çizmek, bir köpek, koyun, at yerine geçebilir. Daha sonra bu hayvanları belirginleştirecek ekler yapmayı öğrenirler. Öğretmenler, öğrencilere örnek olarak başyapıt resimler göstererek onların resim yapma yeteneklerini geliştirebilirler (orta öğretim sanat öğretimi 1997:2.7'den hurtwitz ve day. 1991) (akt:Buyurgan, syf:19)

Küçük çocuklar bizleri etkileyen, bazen hayrete düşüren resimlerini yaparken sanatsal bilgileri yoktur ve renk ilişkileri, biçim, hareket, denge, zıtlık, armoni, çizgisel renklilik gibi tasarım ile ve elemanlarını bilmezler ve bilinçli kullanmazlar. Resimlerinin, büyülerinin bakış açısıyla güzellik ve çirkinliğiyle ilgilenmezler. Onlar için önemli olan keyifle, heyecanla resimlerini yapmaktır. Onların dünya görüşleri globaldir. Detaya takılmazlar. Kendilerine güvenirlere, yaptıkları işi çok severler. Özgürdürler. Henüz yapamama endişesi taşımazlar. Yaratıcılıklarının en yoğun olduğu dönemdedirler. Bir grup araştırmacı bu resimleri yetişkinlerin sanatından bağımsız bir sanat formu olarak görürken, bir grup araştırmacıda sanatın ilk, atıksız ve yalın formu olarak görürler. (Buyurgan, syf:20)

Ünlü sanat tarihçi ve estetikçi Herbert READ, çocuk resimlerinin, çocuğun sahip olduğu bazı kişilik ve huy özellikleriyle şekillendiğini belirtir. Bu özellikleri geçmiş çağdaş sanat üsluplarıyla eşleştirerek çocuk resimlerindeki farklılıkları ortaya koyar. Read'in çocuk resimlerini anlatımsal açıdan tiplemesi ve açıklamaları şöyledir. (Buyurgan, syf:22).

2.8.1. Organik: Dış nesnelere doğrudan ve duygusal, içten bir bağ kurulur. Tek tek nesnelere çok grup halindekilere ilgi duyulur. Doğal orantılar ve organik ilişkiler algılanır(insan figüründe hareketlerin vurgulanması, bir çiçeğin aşağıya doğru sarması gibi)

2.8.2. Lirik: Organik tipin birçok özelliğini taşımakla beraber, durağan nesnelere tercih eder. Cansız doğa resimleri(natürmort) gibi. Resimlerinde detaycıdır. İnce ince işler. Kız çocuklarının resimleri bu grup içinde daha karakteristiktir.

2.8.3. İzlenimci: Kelime, resim akımında kullanılan genel anlamı içinde düşünülmüştür(izlenimcilik 19.yy sonlarında Fransa'da beliren bir resim akımı ve anlayışıdır. İzlenimciler, doğayı belirli bir alandaki ışık ve aydınlık anındaki algıları ile resmeder. Nesnelere yalnız biçimlerini çizmeyi değil, onların ışık etkisindeki görüntülerini resmetmeyi amaçlarlar. Resimlerinde kesin konturlar ve titiz ayrıntılar görülmez.

2.8.4. Ritmik Örüntü: Resimde ele alınan bir figür kâğıdın tüm yüzeyinde değişik biçimlerde çizilir. Tüm yüzeylerin doldurulması hedeflenir.

2.8.5. Dokusal Form: Oldukça ender bir tiptir. Resimde çizilen nesne gözlem yapmadan geometrik olarak stilize edilerek çizilir. Doğal bir nesnenin bir örüntü halinde işlenmesinden çok, doğal olan bir nesnede örüntünün algılanmasıdır.

2.8.6. Şematik: Şema çocuğun çizdiği nesneyle hiçbir bağlantısı olmayan geometrik biçimlerdir.

2.8.7. Dokusal: Lowenfeld'in sınıflamasında açıkladığı gibi resim nesnenin görsel algısına dayanmaz, ancak tam olarak şematik de değildir.

2.8.8. Dışavurumcu: Biçimi bozulmuş ve karikatürleştirilmiş olsa da, görsel algı hareket notası değildir.

2.8.9. Sıralayıcı: Tamamen nesne tarafından denetlenen çocuk, nesneyi bir "bütünlük" Ya da "atmosfer" duygusuyla çizmeyi başaramaz. Görebildiği ve hatırlayabildiği her ayrıntıyı, bunların arasında bir ayrım yapmadan, birini Ya da ötekini vurgulamadan yüzey üzerine eşit olarak çizer.

2.8.10. Bezeyici: Bu tip resimlerde renk ve iki boyutluluk göze çarpar. Renk ve biçimler coşkuyla yüzeyi doldurmada kullanılır.

2.8.11. Romantik: Konu yaşamdan alınır; ancak hayal gücü ile zenginleştirilir.

2.8.12. Yazımsal: Tamamen hayal ürünü bir konu ele alınır. Bu aslında bir edebiyat eserindeki ya da öğretmenin anlattığı veya kendi uydurduğu bir konuya dayanabilir(san, 1997:127) (akt:Buyurgan, syf:23)

Tipler arasında ortak gibi görünen özellik ve niteliklerden hareketle, tiplerini organik, duyu- sezici, ritmik örüntü, dokusal form, sıralayıcı, dokusal, bezeyici ve imgelemci olarak 8 tipe indirmiştir. (san, 1997:127) (akt:Buyurgan, syf:23)

2.9. Çocuk Resimlerinin Ortak Özellikleri

Çocuk resimleri birçok yönleriyle bazı ortak özellikler gösterir. Genel anlamda bu ortak özellikler 2 ve 12 yaş grubunu kapsamaktadır. Bu yaş grubu içinde çocukların zihinsel, bedensel gelişimleri, sosyolojik konumları ve işlenen konuların özellikleri anlamında doğal olarak bazı değişkenlikler gösterebilmektedir. Tamamen kendilerine özgü olan bu nitelikler aşağıda belirlenmiştir. Buna göre; (Artut, 2004 syf:214)

2.9.1. Düzleme Özelliği: En çok 5 ve 7 yaş grupları içinde görülen ve mekân kavramının temelini oluşturan bu özellikte çocuk, resimlerini yaptığı yüzeye uydurmaya çalışır. Burada nesnenin görüldüğü gibi değil, görülesi gerektiği biçimde algılanıp, çizme çabası söz konusudur. Yani düz bir yüzeyde resimlerde düz olarak yapılır mantığı içindedirler. Örn; bir arabanın dört tekerinin gösterilmesi, figürlerin sağa ve sol yatık olara çizilmesi, bir masanın dört ayağının gösterilmesi gibi. Resimleri genellikle ayakta, resmin etrafında dönerek ya da resmi kendi ekseninde döndürerek çizerler. (Artut, 2004 syf:214)

2.9.2. Tamamlama Özelliği: Özellikle aynı yaş grubu içindeki bu çocukların çizimlerinde resminin konusunu oluşturan öğelere benmerkezci bir bakış açısı ile yaklaşırlar. Her olayı, konuyu kendi görüş açılarıyla değerlendirilir. İçgüdüsel etkiler görülür. Varlıkları gördüklerinden daha çok, bildikleri Ya da düşündükleri gibi çizerler. Örn; bir ağacın kökleri, insanların dişleri ve bazı

insanları profilden çizdikleri halde iki gözünüzde göstermeleri gibi. Yine bahçeli bir ev yaptırılmak istendiğinde, bir evin çevresinde bulunması gereken ağaç, kedi, köpek, yol ve çiçeklerin resimde yer alması düşünülür. Onların bu özellikleri “ saydamlık özelliği” ile benzerlik taşımaktadır. (Artut, 2004 syf:214)

2.9.3. Boy Hiyerarşisi: Çocuk, resimlerinde kendisini ilgilendiren, düşündüren, duygulandıran, önem taşıyan faktörler daima öncelik taşır. Örn: kendisini heyecandıran bir kahramanı resim kâğıdının tam ortasında yer vererek görkemli, canlı bir şekilde çizer ve boyar.

Bazen resimlerinde çizilmesinde zorunlu fakat istemediği, hoşlanmadığı bir figürü resim kâğıdının köşesinde belli belirsiz, sili, gösterişsiz, küçük olarak ifade ederler. Bu özellikler daha çok sorunlu aile bireylerinin resimlerinin çizilmesinde netlik kazanabilmektedir. (Artut, 2004 syf:215)

2.9.4. Saydamlık Özelliği: Bu özellik belirli yaş gruplarında (5-7) sıkça rastlanır. Resimlerinde kompozisyon onlar için önemli bir sorundur. Çocuk, algıladığı biçimde tüm konunun detaylarını bir bütünlük ve şeffaflık içinde göstermeye çalışır. Mekân kavramının karmaşık olduğu durumlarda ortaya çıkan bu özellikte alıştığı şekillerle yetinmemektedir.

En belirgin örnekler arasında; denizin dibini, yerin altı veya bir evin dıştan, camdan bir fanus gibi içindeki eşyaların ayrıntılı bir şekilde betimlenmesidir. (Artut, 2004 syf:215)

2.10. Çocuk Tiplerine Göre Resimlerin Özellikleri

Sanat eğitimi ve psikologlar yukarıda belirlenen yaş sınırları içinde çocukların sanatsal etkinliklerini gözleyerek aşağıda belirlenen tipleri ortaya çıkarmışlardır.

2.10.1. Görücü Tipler: Bütünsel bir bakış açısına sahiptirler. Konuları bütünüyle görüp, lekeci bir anlayışla yorumlarlar. Çizimlerinde figürlerin konturlarını önceden belirlerler. Örn; bir insanın kol, bacak ve gövdeleri bir bütün içinde ayrıntısız çizilir. Vücudu oluşturan diğer parçalar (telden yapılmış figürler gibi) kontur şeklinde gösterilir. Bazen durum doğadaki diğer varlıklar içinde geçerlidir. Özellikle iki boyutlu renkli çalışmalarda başarılıdır. (Artut, 2004 syf:215)

2.10.2. Yapıcı Tipler: Figürleri nesnelere parçalar halinde düşünerek ayrı ayrı tamamlayarak bir bütün elde ederler. Örn: bir insan figürü çiziminde önce baş, gövde sonra kol ve bacakları birleştirerek figürü oluştururlar. Diğer konuların çizim ve boyama işleminde de aynı tavır ve anlayış görülür. Özellikle üç boyutlu çalışmalarda daha yaratıcı ve başarılıdır. (Artut, 2004 syf:216)

2.10.3. Karışık Tipler: Bu gruba giren çocuklar, yukarıda belirlenen her iki özellikleri gösterirler. Daha çok lekeci, üç boyutlu, biçimsel- figüratif çalışmalarda başarılı olurlar. Araştırma ve incelemelerden çıkan sonuçlara göre bu gruba giren çocukların sayısı oldukça fazladır. (Artut, 2004 syf:216)

2.11. Çocuklarda Sanat Eğitimi ve Çizgisel Gelişim Basamakları

Sanat eğitiminin en önemli amaçlarından biri görmeye, işitmeyi, dokunmayı, tat almayı öğretmektir. Çevresini hakkıyla algılayıp onu biçimlendirmeye yönelmek için gerekli ilk şarttır. Yalnızca bakmak değil “görmek”, yalnızca duymak değil “işitmek”, yalnızca ellerle yoklamak değil, “dokunulanı duymak” yaratıcılık için gerekli ilk aşamalardır (san, 1985,17). Sanat eğitimi yoluyla, çocuk ile çevresi, özellikle kültürel çevresi arasındaki etkileşim ve iletişim daha güçlü ve anlaşılır olacaktır.

Sanat eğitimi çocuğun yönlü düşünmesini sağlamayı, yalnızca kendi bildiklerinin ve sevdiklerinin yetersiz olduğunu öğretmeyi amaçlar. “sanatın kişiye kazandırdığı bir başka boyut, yaratıcı eylemin yine değeri kendinden kaynaklanan mutluluk duygusudur. Bu hazzı aynı zamanda yaratmanın bir güdüsü olarak çocuklara tattırmak sanat eğitiminin bir başka amacıdır (Kırısoğlu, 1991: 57-58)

Çağdaş sanat eğitimi, temelde sanatsal etkinlik ve etkileşimler yoluyla bireylerin ve toplumun içinde yaşadıkları çevreye ve ortama olabildiğince duyarlı olmalarını sağlamaya, söz konusu çevre ve ortamla çok yönlü, kapsamlı ve yararlı bir etkileşim içine girebilmelerine, estetik gereksinimlerini karşılamaya, beğenilerini geliştirmeye, yaratma ve yorumlama güdülerini doyurmaya, kendilerini sanatsal alanlarda da gerçekleştirmelerini, yaşamlarını daha anlamlı duruma getirme yolunda sanattan en iyi biçimde yararlanmalarını mümkün kılmaya yöneliktir. (Türkiye' de güzel sanatlar eğitimi geliştirme özel ihtisas raporu, 1991) (Aktaran: Buyurgan, S.)

2.11.1. Çocuk Resminde Çizgisel Gelişim Evreleri

Tablo – 2 Lowenfeld’in Resimsel Gelişim Evreleri Kuramı ve Piaget’nin Zihinsel Gelişim Evreleri Kuramı ile Eşleştirerek Hazırlanmış Gelişim Evreleri Tablosu

	Şema	Renk	Uzam
Karalama 2-4 yaş Devim- Duyusal	Denetimli Denetimsiz Kimileri isimlendirilmiş çizgiler El ve göz uyumu çabaları Tekrarlar	Duygusal, isteğe bağlı renk anlayışı	Her yer
Şema öncesi 4-7 yaş Ben Merkezci İşlem Öncesi	Kaba formlar Düşsel öykülerin çizimi Benmerkezci, 6 yaşında daha sosyal, dil kazanmış; yavaş ve somut düşünme	Sevdikleri renkler	Yüzen şekiller
Şematik 7- 9 yaş Somut İşlem	Kaba formlar Düşsel öykülerin çizimi Somut nesnelere ve olaylarla mantıksal işlem. Örneğin seri yapma, ölçülere göre düzenleme, sınıflandırma, durumu koruma başkalarının görüşlerine inanmak	Eşyaya bağlı renk; bilinen renkler	Taban çizgisi Maskeleme Karışık boyutlandırma Boşlukta saydamlık
Gerçekliğin Doğuşu 9- 12 yaş Çete Çağı	Kimi hareketler görülür. Kız-erkek olarak roller belirlenir. Giysiler farklılaşır. Cinsiyetlere dikkat edilir. Sevgi/nefret resimleri çizilir. Eski şemalar tekrarlanır.	Gerçekçi Kimi gölgemeler Karışık renkler	Çok yönlü taban çizgisi İlkel görünümlü perspektif sorunu hala vardır.
Biçimsel işlemler, kimi biçimsel sorunların çözümü (ortaokul)			

Gerçekçilik 13-21 yaş Ergenlik	Hareket var Üç boyutlu biçimler, soyutlama	Dışavurumcu renk ile gerçekçi renk anlayışı	Çok yönlü görüş
---------------------------------------	---	---	-----------------

Lowenfeld'in belirlediği çizgisel gelişim evreleri şöyledir.

- Karalama evresi (2-4 yaş)
- Şema öncesi evre (4-7 yaş)
- Şematik evre (7-9 yaş)
- Ergenlik öncesi evre / Gerçeği Çizme (9-11 yaş)
- Mantık çağı / Sahte Gerçekçilik(11-13 yaş)
- Ergenlik krizi / Karar Dönemi (13 yaş ve ötesi)

2.11.1.1. Karalama Evresi (2- 4 Yaş) :

Her çocuk ilk resim eylemine karalama ile başlar. Bu dönem bazı çocuklarda uzun sürer, bazılarında ise kısa sürede biçimli veya anlamlı çizgilere dönüşür. Düzenli çizmeye başlayan çocuk zekâ ve el arasında oluşan kontrollü bir çizgi evresine girmiş demektir. (Kehyemuyi, 2006)

Bu dönem Piaget'in Bilişsel Gelişim Evrelerinden “Duyusal-Motor Dönem”in son kısımları ile bir dereceye kadar Operasyon Öncesi düşünmenin başlangıcıyla örtüşür. (Cathy A. MALCHIODI, 1998, 2005)

Karalama dönemi için araştırmacılar çocuğun herhangi bir şeyi temsil etmek niyetinde olmadığını, bu dönem karalamalarının yalnızca oyun ve alıştırma olarak görüldüğünü savunurlar. (Piaget ve Inhelder, 1969). Arnheim (1956) benzer bir görüşü benimseyerek, bu ilk karalamaların “temsiller” değil büyük ölçüde “motor itkilerin” ağır bastığı “sunuşlar” olduğunu ileri sürer (Yavuzer, 2007).

Çizgi: Karalama devresi; çocuğun kas gelişimine, zekâsına, genel sağlık durumuna ve pratik yapmaya ayrılan zamana bağlı olarak birkaç gün, hafta veya ay sürebilir. Zamanla çizgiler daha kontrollü hale gelir, daha çok belirli amaca

yönelik ve ritmik olarak gelişir. En sonunda, çocukların çoğu çizgilerini büyük dairesel şekillere dönüştürme eğilimine girer ve çizgilerini tarayıcı, dalgalı daha ince veya kalın olacak şekilde değiştirmeyi öğrenirler. (Artut, 2004)

Karalamalar ve diğer ilk resim faaliyetleri kinestetik deneyimlerle; görsel ve motor faaliyet arasındaki koordinasyonu sağlama çabasıyla bağlantılıdır (Cathy A. MALCHIODI, 1998, 2005).

Karalamalara anlam yüklemek zordur. İlk araştırmalar bunların amaçsız ve rastlantısal olduğunu savunur (BURT 1921 / GOODENOUGH 1926). Ancak bu görüş zamanla değişmiştir. Yetişkinlere anlamsız gibi gelen bu karalamalar, çocuğun kendini ifade yeteneğini geliştirmektedir. Yaptığı karalamalar nesnenin kendisinden çok o nesnenin devinimini ifade etmektedir. Karalamalar çocukların, kâğıttaki çizgi ve şekillerin çevrelerindeki şekilleri temsil edebildiği kavramının farkına varmasına yarar. (Cathy A. MALCHIODI, 1998, 2005)

Lowenfeld karalama resimlerini sınıflandırmak için dört evre belirlemiştir.

Bunlar:

- Karışık, devinimin hiç denetlenmediği izlenimi veren ve çoğunlukla kaotik ve düzensiz.
- Uzunlamasına, yinelenen hareketler, işaret yapmada bir miktar denetim ve koordinasyon kurulduğu izlenimi veren.
- Dairesel, daha büyük denetime işaret eden, yani daha fazla motor beceriler ve karmaşıklık getiren.
- Karalamaların isimlendirilmesi(Cathy A. MALCHIODI, 1998, 2005)

Çocuklar rastlantısal çizimlerden daha çok koordinasyon gerektiren çizimlere doğru gelişirler. Bir başka deyişle kinetiksel düşünceden yaratıcı düşünceye doğru değişim gösterirler. Bu gelişim sürecinde karalamada yatay ve uzunlamasına çizgiler, dairesel biçimler ve çeşitli noktalar, işaretler ve başka biçimler yaparak

yenilenen hareketleri biçimlendirmeye başlarlar. (Cathy A. MALCHIODI, 1998, 2005)

Karalama dönemini inceleyen başka araştırmacılar da olmuştur. Bu araştırmacıların ana hatlarıyla düşünceleri şöyledir:

GARDNER, “Yazı Biçimleri” diye adlandırdığı karalamaları, çocukların yetişkinlerin imzasını taklit etme çabaları ve endi adını ve izini bırakmak için yetenek geliştirmede ilk araştırmalar olarak düşünür. (Cathy A. MALCHIODI, 1998, 2005)

Rhoda KELLOGG(1969) karalama resimlerin daha sonraki sanatsal gelişim basamakları için temel oluşturduğunu savunmuştur. Çocukların basit karalamalardan başlayarak bir dizi karmaşık karalama evresinden geçtiğini savunmuş ve 2-3 yaş arasındaki çocukların karalamalarını analiz ederek bu sıralamayı belgelemiştir(1969) ve daha sonraki grafik gelişmeye kaynak oluşturabilecek 20 temel karalamaya ulaşmıştır. (Cathy A. MALCHIODI, 1998, 2005)

Kellogg, yaptığı araştırmalar sonucunda çocukların karalamalarını sınıflandırarak 20 değişik temel karalama (Basic Scribbling) türünü oluşturmuştur.

1. Karalama		Nokta vuruşlar
2. Karalama		Tek dikey çizgi
3. Karalama		Tek yatay çizgi
4. Karalama		Tek sağa sola yatay çizgi
5. Karalama		Tek kavisli çizgi
6. Karalama		Çok sayıda dikey çizgi
7. Karalama		Çok sayıda yatay çizgiler
8. Karalama		Çok sayıda çapraz çizgiler
9. Karalama		Çok sayıda eğri çizgiler
10. Karalama		Yarım eğri çizgi
11. Karalama		Eğri, bükük kapalı çizgi
12. Karalama		Zig zag veya dalgalı çizgi
13. Karalama		Tek ilmik çizgi
14. Karalama		Çok sayıda ilmik çizgi

15.Karalama	Spiral çizgi
16.Karalama	Üst üste binmiş dolgu çember çizgiler
17.Karalama	Üst üste binmiş çember çizgiler
18.Karalama	Ayrık dairesel çizgiler
19.Karalama	Tek kesilmiş çember
20.Karalama	Hatalı çember

GLOMB (1981- 1990) daha sonra Kellogg'un saptamalarını iki tür karalamaya indirdi; “eğriler ve daireler”(dairesel hareket) ile “paralel çizgiler”(yatay- dikey ve diyogonal hareket) (Cathy A. Malchiodi, 1998, 2005)

Renk: Çocuk kalemi eline ilk aldığı yani karalamalar yaptığı yıllarda belirli bir renk seçimi yoktur. Renkleri kullanmada son derece özgür davranır. Bu yaşlarda çocukların çizgilerine baktığımızda renklerin parlak ve nesnelere gerçek renklerinden uzak olduğunu görürüz. Resimdeki nesnelere renkleri gerçekte olduğu gibi değil, kendi istediği gibidir. Genellikle canlı ve parlak renkleri kullanmalı tercih ederler. Bu renkler beyaz kâğıt üzerinde daha belirgin durur. Çocuk çizdiklerini net görmek ister. Ara renkler ve engin açık tonları fazla ilgilerini çekmeyebilir. Bazı çocuklar ısrarla hep aynı rengi kullanır. Bu durum, çocukta herhangi bir psikolojik sorun var anlamına kesinlikle gelmez. Yalnızca diğer renklerle tanışması zaman alabilir (Özsoy, 2005).

Mekân ve Perspektif: Elinin hareketiyle çizgiler arasındaki bağlantıyı henüz keşfetmiş değildir. Çizgileri denetleme yeteneği olmadığı gibi öyle bir kaygısı da yoktur. Çizgiler her yöne doğru olabilir. Kâğıdın alanını istediği gibi kullanır. Bu yaşlarda çocukların çizdiği her şey kâğıt yüzeyinde, boşlukta uçuşurcasına yer alır. Kâğıt üzerinde boşlukta uçuşurcasına dağınık çizgiler çizen çocukların mekânı algılamaya başladığını belirten ilk ipuçları ancak 4 yaşlarında görünür (Özsoy, 2005).

Bu evrenin sonlarına doğru (3 yaş) sembolik düşünme başlar ve çocuklar çevrelerinde gördükleri şeyleri şekil, renk ve büyüklüklerine göre sınıflandırır (Cathy A. MALCHIODI, 1998, 2005).

Orantı: Karalama yapan 2-3 yaş arası çocuklardaki çizgiler gelişigüzel karalamalardan 4 yaşına doğru anlamı belirgin çizgilere dönüşmeye başlasa da gene de çizgileri belli bir nesneyi belirleyen çizgisel anlatımdan yoksundur. Doğal olarak bu yaşlardaki çocukların resimlerinde orantı kavramı söz konusu değildir (Özsoy, 2005).

2-4 yaşlarına rastlayan karalama evresindeki gelişimin belirli bir düzen içinde olduğu görülür. Başlangıçta kağıdın üzerinde kontrolsüz, gelişigüzel çizgiler görülür. Çocuk üretici düşünme sürecini yaşamamış olduğundan anlamsız çizgilere isimler vererek ses ve söz ile tanımlama yoluna gidebilmektedir. Karalama döneminde oluşturulan ilk çizgiler başlangıçta içgüdüsel olmakla birlikte sonradan birbirinden bağımsız gibi görünen dairesel, elips ve dalgalı çizgilerde bazı tanımlamaları amaçlar.

Çocukların genellikle ilk defa çizdikleri bazı ilkel sembol ve işaretler bir şeylerden haberdar olmanın göstergesi olarak düşünülür. Genellikle söz konusu olan bu 2,5 ve 3 yaş grubuna “benzetme”, “3,5 – 4 yaş grubuna da ilk “ilk sembol” devri de denmektedir (Özsoy, 2005).

Çocuk 4 yaşına geldiğinde çizim ve boyama becerilerinde belirgin gelişmeler görülür. Çizgilerin sınırladığı yüzeylerin içini boyama eğilimleri vardır. Yaptığı resimleri başkalarına gösterme de coşkulu ve çok sık kâğıt değiştirme davranışları görülür.

Çocuklar ortalama 4 yaş dolaylarında bazı durumlarda Piaget'in “sezgisel düşünme” diye adlandırdığı döneme doğru (4-7 yaş) hareket etmeye başlar. Çocuklar bu dönemde yetişkin tipi mantık kurallarına uygun düşünme yerine sezgilerine dayanarak akıl yürütür ve açıklar (Charles, 1992)

Olaylar ve nesnelere üzerindeki dikkat süreleri oldukça kısadır. Yönlendirilmediği takdirde çalışmalarında ve etkinliklerinde sık sık değişiklikler görülür (Artut, 2004).

2.11.1.2. Şema Öncesi Dönem :(Temel Biçimler)

Çizgi: Bir önceki yaşlara göre ayrıntı artmıştır. Çocuk, gördüğü bir nesnenin yapısal bir eşdeğerini yaratırken dikkatini, her çizdiği şema üzerinden ayrı ayrı yoğunlaştırır. Bir resimde, at, ev, sinek, ağaç, çiçek birbirleriyle ilişkisine bakılmaksızın çizilir. Bu özelliği Arnheim; yerel çözüm (local solition), piaget, bütünden uzaklaşma veya parçaya yoğunlaşma (centration) olarak tanımlar (Artut, 2004)

Bu evre boyunca yapılan karalamalar ve diğer sanatsal ifadeler gelişimsel bir noktaya işaret eder, çünkü artık çocuklar kâğıt üzerindeki kendi devinim ve işaretlerini etrafındaki dünya ya bağlayabilmektedirler(Cathy A. MALCHIODİ, 1998, 2005) .

Bu ön operasyonel dönemdeki çocukta görüş büyük ölçüde öznel, duyguların egemenliğindedir, hayallerle doludur. Bu görüş kültürel ve mantıksal kısıtlamalarla biçimlendirilmemiştir. Bunun sonucu olarak insan figürü çizimleri tipik olarak şematiktir ve resmi yapının temel olarak gördüğü şeye indirgenmiştir (Yavuzer, 2007)

“ Gardner(1980) karalamaları adlandırmada bir başka noktaya dikkat çeker ve küçük çocukların resimleri ve imgeleri üzerine iletişimlerini anlamada önemli olan iki davranışı tanımlar. Karalama yapmak ve karalama imgeleri üzerine konuşma süreçlerinin ikisinde de iki tür yanıt saptanmıştır. Bazı çocuklar “desenci” dir. Desenler ve renkler, büyüklük ve biçim gibi özellikler ilgilerini çeker. Araştırmadan ve denemeden hoşlanırlar fakat çoğunlukla sosyal etkileşim özellikle ilgilerini çekmez. Başka çocuklar Gardner'ın deyişiyle “dramacı” dır. Bunlar eylem ve macera ile dramatik öyküler ve masallarla ilgilenirler. Bu çocuklar öykü anlatma sırasında role bürünür ve hem yaşlıları hem de yetişkinlerle sosyal ilişkiden hoşlanırlar(Cathy A. MALCHIODİ, 1998, 2005). Karalamalara ilaveten bu sırada daha karmaşık şekiller ortaya çıkar. Mandalalar (dairesel şekiller, desenler veya kalıplar) üçgen, daire, haç, kare ve dikdörtgen gibi bölümler(Kellogg, 1969) çocuklar için bunlar yakın bir gelecekte yapacakları daha temsili resimler için alıştırma sağlayan unsurlardır (Cathy A. MALCHIODİ, 1998, 2005).

5 yaş çocuklarının çoğunluğu bir kafa ve bir gövde çizerler. Kafada gözler, bir burun ve bir ağız olur. Kollar ve bacaklar ise artık gövdeden çıkar. Yüzler genellikle önden görünümüdür ve ifadesizdir. Baş ve baştan çıkan eller parmaklı Ya da parmaksız olarak çizilebilir. İlerleyen yaşlarda vücut ayrıntılarında ve oranlarda ilerlemelerin olduğu dikkat çeker (Yavuzer, 2007).

Bu yaşlarda çocuklar kişilik ve gelişimlerinin özelliklerini vurgulayan türde resimlerini açıklamaya çalışırlar (Yavuzer, 2007).

Bu yaşlarda rastlanan tipik bir özellikte röntgen (saydam) resimdir. Çocuklar gerçekleri olduğu gibi değil, düşündükleri gibi çizerler. İmge ile gerçeklik arasındaki ayrım henüz yerine oturmamıştır. Örn: Bir evin duvarlarını yokmuş gibi çizilmesi Ya da hamile kadının karnındaki bebeğin de resimde görülmesi gibi (Yavuzer, 1992) (Özsoy, 2005).

5-7 yaş çocuklarının çizimlerinde bazen çocuğun var olduğunu bildiği ama normal olarak göremediği öğeler hala bulunabilir. Bunun sonucunda da “saydam” Ya da “röntgen” çizim denen şeffaf resim ortaya çıkar. Bu Luguët'in “ zihinsel gerçekçilik” (Entelektüel realizm) diye tanımladığı evrenin belirleyici bir niteliğidir(Yavuzer, 2007).

Freeman (1980) iki tür röntgen resimden bahseder. İli gerçek dünyada Hiçbir zaman görünür olmayan bir şeyin resmedilmesi(anne karnında bebek) ikincisi ise; normalde ve olan ama nesnelere arkasında kaldığı için göremediğimiz şekillerinde çizilmesidir. (ata binen adamın yandan baktığımızda bir bacağını görmediği halde çocuğun görüyormuş gibi çizmesidir.) (Yavuzer, 2007).

Avustralyalı ünlü sanat eğitimcisi Victor Lowenfeld; resimlerin her çocuğa özgü olarak ayırt edilebildiğini ve resmin çocuğun kişiliğini yansıttığını şu cümlesiyle vurgulamaktadır.”Şema, çocuğun ruhsal yapısını ortaya koymaktadır. Bir çocuğun şemasındaki yuvarlak, kapanmayan ve güvensiz çizgilerden onun kaygılı ve duyarlı olduğunu saptayabildim; buna karşılık bir başka çocuğun, dörtgen biçimindeki gövde resminde de onun kararlılığını izleyebildim; en erken şemalarda bile çocuğun kişiliği okunabilir (Yavuzer, 1995) (akt:Artut, 2004).

Bu yaşlarda çocuklar kişilik ve gelişimlerinin özelliklerini vurgulayan türde resimlerini açılmaya çalışırlar (Yavuzer, 2007).

Çocuk bu dönemde yeni öğrendiği şeyleri ya da kelimeleri sürekli tekrarlayarak bir otomatizme geçirdiği gibi resimde de öğrendiği yeni şekilleri sürekli tekrar ederek otomatizme geçirir. Bir şekli tamamen kavrayınca yeni bir şekle yönelir (Yavuzer, 2007).

Renk: Resimler sadece çizgilerle kalmaz. Artık çizdiği şekillerin içini de renklerle doldurmaya başlar. Renkler yine canlı ve özgür kullanılsa da artık kendisine yakın olan ve tanıdığı nesnelerin renklerini gerçeğe yakın boyamaya başlar. Kendisine uzak ve tanımadığı nesnelere ise yine hayal gücünü kullanır ve renk tercihinde serbest davranabilir. (Özsoy, 2005)

El kasları tam olarak gelişmediğinden fırça tutuşları ve boyaların kullanımında beceriksizlikler görülür. Boyama işlemi onlar için son derece zevklidir. 4-5 yaş civarında ana renkleri öğrenirler. (Artut, 2004)

Renk kullanımında çocuk 5 yaş civarında özellikle sadece ana renkleri tanır ve kullanır. İlerleyen yıllarda diğer renkleri de tanımaya başlar ve onları da resminde kullanır. Bu dönemde bir nesneyi boyamak için seçilen renkle, çizilen nesne arasında bir ilişki yoktur. Çocuk bu dönemde nesnenin kendi rengini değil, kendi sevdiği rengi kullanır ve öyle boyar (Yavuzer, 2007).

Doğal gelişim içinde çocuklar soğuk renklerden, sıcak renklere doğru bir gelişim gösterirler. (Yavuzer, 2007).

Mekân Algısı Ve Perspektif: Hemen hemen bu dönemde tüm çizimler önden olup yüzeysel görünümdeydir. Son dönemlerde resimlerde derinlik faktörünü algılayabilseler bile zihinsel ve beceri gelişim düzeyleri gereği algıladıklarını veya bildiklerini çizememektedirler. (Artut, 2004)

Çocuklarda bir önceki döneme (2-4 yaş karalama dönemi) göre mekân kavramı oluşmaya başlar. Daha önce çizdiği nesne ya da figür başka bir zemine

oturamazken, çevresinde gördüğü her şeyin havada uçmadığını, bir yere bastığını algılamasıyla mekânı keşfeder. Bu mekân genellikle “şema öncesinin dönemin başlarında” kâğıdın alt kenarıdır. Çocuğun yapmak istediği her şey, yer çizgisi olarak kabul ettiği alt kenar sıralanır. Daha sonraları ise mekân, kâğıdı yatay olarak baştan sona geçen bir çizgi olur. Bu kez de her şey bu çizgi üzerine dizilmiştir (Abacı, 2000) (akt: Özsoy, 2005).

Kağıt yüzeyinin doldurulmasında amaçlı ve anlamlı belirtiler fark edilir. Sürekli arayış içerisinde olduklarından oluşturmaya çalıştıkları sembollerde değişiklikler görülebilir. Önceki resimlerindeki sembolik özelliklerin yerini artık şemasal özellikler ve somut düşünme belirtileri görülür (Artut, 2004).

Orantı: Çizim sürecinde onlar için en önemli başlangıç konu, insan figürü çizim deneyimleridir. Çizimlerinde “çöp adam” diye tanımlanan resimler görülür. Bu resimlerde büyükçe yuvarlak bir baş, iki iri veya nokta şeklinde gözler, ağzı ifade eden yatay eğri bir çizgi ve kafadan çıkan kol ve bacaklar tipik özelliklerdir. Dolayısıyla insan figürleri kaba formlar şeklinde sembolik olup vücut oranları gerçek dışıdır.

Özellikle beş yaşından itibaren çocukların çizimlerinde bazı figürlerin birbirleriyle olan ilişki, pozisyon ve hareketlerinin betimlenmesinde sorunlar yaşayabilirler (Artut, 2004).

Önem verdikleri kişiler ya da nesnelere, gerçekte ne olursa olsun her zaman büyük çizilir. Boy hiyerarşisi özelliği, çocukların önemseydiği, sevdiği ve değer verdiği varlıkların diğerlerine göre daha büyük ve resim yüzeyinin merkezi bir yerinde etkin bir biçimde ele alınması olarak tanımlanabilir. (Yolcu,2004) 4 yaşından itibaren 7 yaşlara doğru bilişsel gelişmeleriyle doğru orantılı olarak gördükleri nesnelere arasındaki ilişki resimlerine de yansımaya başlar. Bir ağaç varsa dallarında meyve de vardır. Etrafında uçan kelebeklerde olabilir (Özsoy, 2005).

5 yaşındaki bir çocuk çoğunlukla amaçlı resim yapar. Bu çocuklar neyin resmini yapmak istediklerini önceden bilirler. 6 yaşına doğru dağınık yerleştirmeler

zamanla bir düzene girer. Çizimler daha gerçekçi olmaya başlar. Ayrıntılar çoğalır (Cathy A. MALCHIODI, 1998, 2005).

Kullandığı bu nesnelerin kendi içlerinde orantıları hemen hemen gerçeğe yakın olsa da yan yana gelen farklı nesnelerin boyutları arasındaki ilişki gerçektekilerden çok uzaktır. Örn; çocuk resimde kullandığı ev figürünü kendi içinde gerçeğe yakın orantıda çizilse bile, evle yan yana duran insan figürünü, ev ile aynı boyda çizebilir. Bu durum çocukların resimlerinde kullandıkları elemanları düzenlemelerinin bir parçası olarak değil de, ayrı ayrı düşündüklerini gösterir (Özsoy, 2005).

Geleneksel görüşe göre, bu dönem çocuğun arka arkaya duran nesnelere ayrı ayrı çizimleri gördüklerini değil bildiklerini çizimlerinden kaynaklanmaktadır (Yavuzer, 2007)

2.11.1.3. Şematik Dönem (7-9 Yaş) :

Lowenfeld'e göre “şemalar” çocuğun çevresiyle ilgili birçok deneyimden sonra görülür. Her ne kadar bu yaşlarda çocuğun çizimleri gerçek objenin bir simgesi ya da şeması olarak nitelenirse de “şema” çocuğun uzun tekrarlarından sonra elde ettiği bir kavramdır ve çocuğun tamamen kendine özgüdür.

Çocuk uzun denemeler sonucu bu şemalara ulaşır. Her ne kadar gerçek bir objenin herhangi bir şekilde çizimi, şema ya da sembol olarak nitelendirilse de biz burada çocuğun ulaştığı, sürekli tekrarladığı ve hiç kimsenin bu görüşü değiştirmesi için etkileyemediği “ şemadan” bahsetmekteyiz (Yavuzer, 2007).

Yaklaşık 7 yaşından itibaren başlayan ve şekil kavramının geliştiği bu dönemde bazı çocukların şemaları oldukça gelişmişken bazılarının ki ise geri kalmış olabilir. bu çocuklar arasındaki kişili ve kavram farkından kaynaklanmaktadır (Yavuzer, 2007). Şematik dönem, çeşitli sanatsal etkinlikler kazanılan bir gerçeğin kesin bir tanımıdır. Bu dönemde çocuk, artık toplumun bir üyesi olduğunun farkındalığını yaşar. Bilişsel gelişmenin hızlı olduğu,

çevresinde(özellikle okulda) ve birçok becerilerin kazanıldığı bu devrede çocuğun motor becerilerinde sosyal ilişkilerinde bir süreklilik ve artış görülür. Resimlerinde varlıkların sınıflandırılmasına, karşılaştırılmasına ve sıralanmasına yönelik şemalar geliştirirler. Nesnelere biçim, boyut ve renk açısından gruplandırabilme becerilerinde gelişmeler görülür (Artut, 2004).

Şema oluşurken çocuğun etrafındaki nesnelere yaşadığı deneyimler, izlenimler, o şeylere verdiği duygusal anlam şemanın oluşumunu etkiler. Bir objenin şemasını, çocuğun sonuçta ulaştığı kavramla o obje hakkındaki bilgisi temsil etmektedir (Yavuzer, 2007).

Artut, sanat eğitimi adlı kitabında yer verdiği şematik dönemin özelliklerini şu şekilde sıralamaktadır.

- Dekoratif süsleme ve renk kullanımı etkilidir, özel durumların dışında genellikle canlı renkler tercih edilir. Tekrarlardan oluşan boyama ve çizime ilişkin bir güven duygusu oluşur.
- Teknoloji ve analize ilginin arttığı görülür.
- Çizim ve boyamada önemli parçaların abartılarak gösterilmesi, önemsizlerin ise ; yok edilmesi fark edilir.
- Resimde planlama- kompozisyon duygusu belirgindir. Gizli perspektif etkileri görülür.
- Mekan kavramı gelişmiştir. Figürler tasarlanan mekanlarla özdeşleştirilmiştir.
- Resmi yatay olarak ikiye bölen “yer çizgisi” çoğunlukla görülen önemli bir ortak özelliktir.
- Resimlerinde bazı yazı ve simgeler görülür. Örn: çizgi film kahramanlarının isimleri veya yön işaretleri, banka, otobüs durağı levhası, trafik işaretleri, bazı meşrubat ve fast food şirketlerinin logoları resimlerinde yer alır.
- İnsan figürleri profil ve cepheden gösterilir. Şemalar geometrik şekillere benzer (gövde dikdörtgen, baş daire, etek üçgen,..). En önemli figüratif konuların başında yakın çevresi kendisi, ailesi ve arkadaşları gelir.

- Figürlerde, cinsiyet ayrılığından kaynaklanan ayrıntılar belirgindir (kirpikler, dudak boyları, kırmızı yanaklar, yüzük, kolye, sigara ve şapka gibi...) (Artut, 2002: 222-223)

Çizgi: Çocuklar bilişsel gelişmelerine paralel kavram gelişmelerindeki ilerleme, onların çizimlerine de yansır. Kavram biçimleri netlik kazandıkça çizimlerinde kullandıkları semboller şemalara dönüşmeye başlar. (Özsoy, 2005).

Çocuk yaklaşık 7 yaşlarında inan vücudunda bilinen belli şemaları çizmeye başlar. Bu çizimlerinde kendi deneyimlerinden faydalanır. Artık sadece yuvarlak bir kafa değil bu kafada gözler, ağız, burun, kulaklar olması gerektiğini bilir. Üstelik bunları yaparken de ağzın gözlerden, gözlerinde burundan farklı olması gerektiğini fark eder (Yavuzer, 2007).

8 yaş ve üzeri olan çocuklar nesnelere artık tek tek değil diğer nesnelere bağlantılı olarak çizmeye başlarlar. Nesnelere birbirleriyle alakalı olduklarını keşfederler. Bu evre Luguët tarafından “ Görsel Gerçekçilik” diye tanımlanmıştır (Yavuzer, 2007).

Şema denilen, kişiliğe ve deneye dayanır, bir tekrar sonucu elde edilmiş insan resmidir. Deneyle ilgili ortaya koyduğu sonuçlar;

- 1- Vücudun önemli sayılan parçaların abartılması
- 2- Önemli parçaların yok edilmesi, simgelerin değişimi olarak sonuçlanır.

Bu dönemde ayrıca çocuk kendine özgü bir insan ve çevresinin resmini yapar. Yaptığı şekilleri tekrar ederek güven duygusu geliştirir. Resimlerinde geometrik çizimleri uygular(Kehnemuyi, 2006).

Şemalar geometrik şekilleri de içerirler. Bazen ovaler, daireler, kareler, üçgenler vücut şeması için kullanılır. Çoğunlukla gövde yerine bu geometrik şekillerden elbise çizilir. Bu geometrik şekiller bütünden ayrıldıklarında anlamlarını yitirirler (Yavuzer, 2007).

Çocuk bu yaşlarda kişiliğini tanımlarcasına farklı bakış açıları geliştirir. Çizgilerinde önemli gördüğü ayrıntıları abartır, önemsizleri yok sayar. Cinsiyetinin ilgi alanlarını çizgilerindeki ayrıntılarda görebiliriz. 7 yaşında cepheden ve durağan çizilen figürler 9 yaşına doğru hareketlenir(Özsoy, 2005)

Çocuğun resimsel (çizimsel) sözel anlatımına nasıl ulaştığı konusunda kesin bir bilgimiz yoktur. Kontrollü bir şekilde yaptığı şekillerin, kendisine çevresinde bulunan cisimlerin hatırlattığı şekilde bir açıklama yapılmıştır. Diğer tarafta, işaret veya şekillerin belirli bir anlam taşımalarının yanında, yeni kazandığı bu becerilerinin farkına varması, onu sembolik planlamaya itebilir. Olasılıkla sembol çizenin kişiliğine bağlı olarak değişen derecelerde, her iki zekâ süreçlerinde bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Süreç ne olursa olsun, sembol yapma yeteneği çocuğun eğitim kariyerinde çok ileri bir gelişmeyi oluşturur (Artut, 2004).

Renk: Çocuğun zihinsel gelişimi artistik başarısına etkileri bu dönemde kendisini gösterebilir. Karalama ve şema devrinde bu tür yeni keşifleri ile kendine olan güveni artan çocuğun renkli çalışmalara geçtiğinde renkleri de aynı anlayış ve biçimlerde tekrarlanması anlamlıdır. Bu tekrarlar “gerçekçilik” dönemindeki katılıktan yoksun olup, yeni bir şeyin bulunmasından kaynaklanan haz ve heyecan duygusuyla ilgilidir. Rastlantılar onu pek mutlu etmez(Artut, 2004).

Çocuk bu döneminde aynı eşya ya aynı renk koyarak tekrarlardan oluşan bir “renk şeması” oluşturur (Kehnemuyi, 2006).

İlköğretime başladığında imgelerle düşünmekten uzaklaşıp gerçeğe yönelmeye başladığından nesnelere gerçek renklerine sadık kalmaya özen gösterir. Resimlerinde kullandığı renkler, günlük yaşantısında gördüğü, olması gerektiğini bildiği nesne ve figürlere ait gerçek renklerdir (Özsoy, 2005).

Mekân Algısı ve Perspektif: İlk boşluk anlayışı “yer çizgisinde” beliriyor. Toplumla ilişkiye girmesiyle birlikte çocuk, çevrenin bir parçası olma bilincine varıyor (Kehnemuyi, 2006).

Mekân olarak kullanılan yer çizgileri çoğalır, 2-3 plana çıkar. Yedi yaşlarında gök çizgisi de eklenmeye başlar ve çocuk yerleştirmek istediği bütün nesne ve figürleri anlamlı bir bütün oluşturacak şekilde bu plan çizgileri arasına koyar. Nesne ve figürler buldukları uzaklığa göre büyük- küçük çizebilir. Ama hiçbirisi, bir diğerinin önünde gösterilmez (Özsoy, 2005).

Başlangıçta “yer çizgisi” ve “gök çizgisi” arasında yer alan figürler ağaçlar, uçaklar... vb hemen hemen aynı büyüklükte dirler. Daha sonraki aşamada mekân daha da belirginleşir, bir çeşit perspektif doğar. Çocuk ev dışı ile ilgili bir resim çizdiğinde veya boyadığında, yer çizgisi bazen üzerinde durduğu yeri bazen de yeryüzünü temsil etmek için kullanılır (Yavuzer, 2007).

Orantı: 7-9 yaş arasındaki ilköğretime başlayan çocuk artık nesnelere arasındaki ilişkiyi doğru vermeye çabalar. Bunda bir önceki döneme göre başarı sağlarsa da, yine de bu durum, yakın ve uzak nesnelere arasındaki orantıya yansımaz. 9. yaşına doğru geometrik formlardan yararlanarak oluşturduğu figürlerine, gördüğünü görselleştirmenin yanı sıra düşündüklerini de ekler. İmge ile gerçeği bir arada kullanır (Özsoy, 2005)

2.11.1.4. Gerçekçilik (Gruplaşma) Dönemi (9-12 Yaş)

Resimle anlatım için görsel şemaların gelişmesi olan bu evre, çocuğun işlem öncesi dönemin sonlarındaki bilişsel becerilerini ve somut işlemlerin başlamasını yansıtır.

Bu dönemde çocuklar artık çevrelerinin daha çok farkındadırlar ve nesnelerin birbirleriyle olan ilişkileriyle de ilgilenirler. Bu dönemde Piaget'e göre çocuklar çevrelerinde düzen bulmak ve yaşamlarındaki davranış ve yapı için kurallar isterler (Cathy A. MALCHIODI, 1998, 2005).

Bu çağlarda çocuk gerçekle ilgilenmeye başlar. Gerçek denilince doğayı taklit etme anlamına gelmez; çünkü çocuk bunu bir görüş anlayışı olarak ele almaktadır (Kehnemuyi, 2006).

Realist bir anlayışın geliştiği katı gerçekçi yansımalar belirgin bir şekilde görülür. Planlama, derinlik, renk ve oran kavramları netleşmiştir. Bir önceki dönemlerde sıkça kullandığı geometrik çizimler, anlatımlarına yanıt vermediğinden bu tür çizgilere eğilimleri yoktur.

Çizgi: 9-12 yaşları arasında ergenlik öncesi döneme giren çocukların bilişsel gelişimleri halen fiziksel gelişimlerinin önündedir. Geometrik çizgilerden uzaklaştığı görülen çocuklar, artık çizgilerin özgürleştiği ve düşüncelerinin ifade biçimi olarak geri geldiği bir döneme gidiyorlardır. (Özsoy, 2005)

İnsanları hareketsiz ve katı olmakla beraber vücudun her parçasının anlamı vardır. Örn; bu parçaların bir tanesi tümünden ayrılırsa ayrı sonuca varılır. Demek ki bu yaştaki çocuk gerçeğe yönelen bir eğilim içinde sanatını yapmaktadır (Kehnemuyi, 2006).

Renk: Renk kavramlarının geliştiği, renkleri anam ve amaçlarına uygun olarak tercih ettikleri görülür (Artut, 2004)

Betimledikleri dünyanın gerçekliğine körü körüne bağlı oldukları dönem 9 yaşından 12 yaşına dek uzun bir süreçtir. Bu sürede renk kavramları gittikçe gelişir (Özsoy, 2005).

Mekân Algısı ve Perspektif: Mekan algısı gelişmiştir. Her şeyi yerine göre, anlam ve amacına uygun olarak yerleştirilmeye özen gösterilir (Artut, 2004).

Bir önceki döneme göre mekân duygusu daha da gelişmiş olsa bile henüz 3. boyutu yaratma becerisine tam sahip olunamamıştır.(Gürtuna, 2003)

Buna rağmen yakında olanı büyük, uzakta olanı küçük çizerek perspektifin farkında olduklarının ipuçlarını verirler. Perspektifi anlamaları mekânı boyut olarak algılamaları ile başlar. Mekân artık yer ve gök çizgisi değil, nesne ve figürlerin içinde buldukları farklı bir boyuttur. Bu boyutta yükseklik, derinlik, kısalık, öndelik gibi ilişkiler vardır (Özsoy, 2005).

Olaylar, eşyalar ve gerçekleri arasındaki ilişki kurabilme, plan yapabilme yetisi büyük ölçüde gelişmiştir (Artut, 2004).

Orantı: Araştırmacıların gerçeklik dönemi diye adlandırdıkları bu yaş dönemleri arasındaki çocuklar figür-nesne-mekân ilişkisinde orantıları bilir fakat bunu küçük kas gelişimlerini tam olarak tamamlayamadıkları için uygulamakta biraz güçlük çekerler (Özsoy, 2005).

2.11.1.5. Mantık (Görünürde Doğalcılık) Dönemi (12-14 Yaş)

Sanatsal gelişimin bu evresinde somut işlemler dönemi devam etmektedir ve çocuk benmerkezci anlayıştan giderek uzaklaşmaktadır(Cathy A. MALCHIODİ, 1998, 2005).

Zeka ve mantığın yardımıyla bazı sorunlarını çözebilecek durumda olduğu halde yine çocukluğun doğası gereği güçsüz kaldığı anlar sıkça olabilmektedir. Bedensel ve ruhsal yönden çok önemli değişkenliklerinin olduğu oldukça kritik bir dönemdir. Bir ölçüde gerçekçi anlayışın devamı sayılabilir. Yeni düşüncelere açık olup gelecek hakkında düşünmeye ve bunlardan olası sonuçlar çıkarabilirler. Başkalarının görüşleriyle kendilerinkine kıyaslayabilirler (Artut, 2004).

Bu yaştaki çocuklar etraflarındaki dünyayı hızla fark etmeye başlarlar ve daha önceki anlatım yolları (şematik temsiller gibi) artık kendi algılamalarının resimlerde gösterme gereksinimlerine cevap veremez olur (Cathy A. MALCHIODİ, 1998, 2005).

Çizgi: Çizim ve boyama işlemlerinde daha dikkatlidirler. Odaklaştığı konularda kendi çabalarıyla başarılı olabilirler. Resimlerinde sosyal-etik sorunların yanı sıra acı ve neşe gibi soyut kavramlar sembolize edilir. Nesnel ve teorik algılama, hipotezle muhakeme etme yetileri resimlerinde önemli bir değişiklik olarak göze çarpar.(Smith,1993: akt:Artut, 2004).

Çizgilerde her türlü ayrıntıya inilebilen bu dönem çocuğu, resimlerinde hareketi çok rahatlıkla verebilir (Özsoy, 2005).

Genellikle bu döneme kadar insan giysileri, cinsiyet ayrımında önemli bir belirgeç olarak görülüyordu. Oysaki mantık döneminde giysiler önemli bir aksesuar olarak dikkati çeker. Örn; Bir hareket sonucunda giysi kıvrımları görülebilir. Çizgisel ve taklit çizimlere eğilim gösterirler (Artut, 2004).

Çocuklar bu dönemlerinde önceki dönemlerine göre daha az hayali dünyalar ortaya koyarlar. Bu dönemde resim ne kadar gerçeğe yakınsa o kadar güzel olduğunu düşünürler. Adeta “fotoğrafik “ bir etki elde etmek isterler (Cathy A. MALCHIODİ, 1998, 2005).

Aynı zamanda ifade etmek istediği duyguyu da çizgileri aracılığı ile yansıtma yeteneğini gösterir (Özsoy, 2005).

Bu dönemde aynı zamanda karikatür çizimlerinin ortaya çıktığı da görülür. Bu dönemde karikatür çizimlerine olan ilginin artmasının nedeni; karakter özelliklerinin abartılı, acayip Ya da çirkin olabilir ve insan figürü çizmek için fotoğrafik gerçekçilik ve o kadar fazla teknik beceri gerektirmez. Bu evrede bazı çocuklar gerçeği yakın resim yapamama endişesinden dolayı kendi özgün resimlerini yaratmak yerine kopyalamayı tercih edebilirler. (Cathy A. MALCHIODİ, 1998, 2005).

Renk: Duygusal anlari özel olarak betimleyebilirler. Işık-renk, gölge ve oran gibi faktörler üzerinde çok dururlar (Artut, 2004).

12 yaşından 14 yaşına kadar ki dönemlerindeki renkleri gerçekte olduğu gibi kullanmayı bilirler. Yaratıcılık bu yaşlardaki çocuklarda yeniden kazanılmıştır. Bu güdüsel bir yaratıcılık değil eleştirel düşüncenin getirdiği bilinçli bir yaratıcılık olduğundan tasarımlarında farklı renk düzenlemelerini deneyip, uygulayabilir. Mantık döneminde olan bir çocuk, rengi betimlemek istedi. Duygu ve düşüncenin aracı olarak da kullanabilir (Özsoy, 2005).

Mekân Algısı ve Perspektif: Resimde dinamik-kinetik-etkiler, dramatik ve duygusal sahneler görülür. Perspektif ve ayrıntılara yeterince inebilme yetisi dikkati çeker. Görsel, bilişsel ve duygusal gelişim etkilidir (Artut, 2004).

Bu dönemde çocuklar, resim yaparken önceki döneme göre resmi daha farklı yollarla düzenleyip geliştirirler. Artık resimde nesnelere nerede durduğu değil nasıl durduğu önemli olmaya başlamıştır. Çocuklar düzgün çizemeyeceklerini düşündükleri özellikleri de yapmadan bırakabilirler (Cathy A. MALCHIODI, 1998, 2005).

13-14 yaşlarında bulunan bir çocuk, iki boyutlu yüzeyde (kağıt üstünde) mekanın üç boyutlu yönünü uzak yakın ilişkileri, nesnelere boşluk içindeki yerlerini gerçeğe uygun olarak göstermeyi başarır (Özsoy, 2005).

İlk perspektif denemelerinin yapılmaya başladığını görürüz. Artık sadece besit bir yer çizgisi yeterli gelmemeye başlar. Bunun yerine gerçekçi bir etki yaratmak için yerle göğün birleşmesi yapılarak derinlik etkisi verilmeye çalışılır (Cathy A. MALCHIODI, 1998, 2005).

Orantı: Doğadaki varlıkların gerçek boyut ve görüntülerinin betimlenmesinde yoğunlaştıkları görülür (Artut, 2004).Bu yaşlardaki çocuk artık nesnelere hem kendi içinde hem de birbirleriyle olan oranlarını doğru biçimde çizebilir duruma gelmiştir.

Bilinçli olarak orantılar üzerinde oynayarak değişik düzenlemeler tasarlayarak yaratıcı düşüncelerini rahatlıkla ortaya koyabilirler. Duygu ve düşüncelerini anlatmak için farklı teknik ve yöntemlerden yararlanabilirler (Özsoy, 2005).

2.11.1.6. Ergenlik Krizi (Karar) Dönemi (13 yaş ve üstü)

Kişiliği hızla gelişen çocuk dünyayı ve olayları artık daha farklı algılamakta ve yorumlamaktadır. Bu değişimin sonucu olarak ta hem kendi çalışmalarına hem de etrafındaki çalışmalara daha eleştirel bir yaklaşımla yaklaşır. Önceleri bu eleştirileri gerçeği daha iyi yansıtmaya çabasıyla kaynaklanıyordu bu dönemden sonra daha sanatsal kaygılar ön plana çıkar. Çocuk artık bu dönemde kendi tarzını bulma gayretindedir (S. Buyurgan ve U. Buyurgan, 2001).

Çizgi: Bu dönemde resme daha çok hâkimiyetin olduğu görülür. Hatta bu dönemde bazı ergen yetişkin ressamın sanatsal becerilerini de yakalarlar. Bunun nedeni yalnızca teknik ustalıkta değil, aynı zamanda belirli konulara ağırlık verip o konular üzerinde daha çok çalışıldığından da kaynaklanır (Cathy A. MALCHIODİ, 1998, 2005).

Renk: Bu dönemde resimsel sorunlar öğrenilerek çözülür. Soyutlama çok yönlü görüş kazanır. Renk ilişkileri çizgisel renklilik oluşur (Cathy A. MALCHIODİ, 1998, 2005).

Mekan Algısı ve Perspektif: Bu dönemde çocuk, resimlerinde perspektifi daha tam ve etkin bir şekilde kullanabilmektedir (Cathy A. MALCHIODİ, 1998, 2005).

Orantı: Bu dönemde gençlerin mekânı algılayışları, çizimleri, rengi kullanımları kısacası sanatsal becerileri oldukça gelişmiştir. Bu dönemde nesnelerin hem endi içinde hem de birbirleriyle olan ilişkilerini, oranlarını yansıtmada oldukça başarılı oldukları görülür.

2.12. İlgili Araştırmalar

7-9 yaş arası özel eğitim gören çocuklar ile normal gelişim gösteren çocukların çizgisel gelişim basamaklarındaki farklılığın tespit edilmesi konulu tez çalışması için çeşitli kaynaklar ve daha önce yapılmış tez araştırmaları incelenmiş, konuyla alakalı olduğu düşünülen ve araştırmaya destek olacak çalışmalar aşağıda belirtilmiştir.

Yapılan bu araştırmada varsayımlardan biri olan sınıf öğretmenlerinin resim-iş dersiyle ilgili fazla bilgi sahibi olmadığı görüşünü destekler nitelikte, Ankara’ da 2005 yılında Prof. Adnan TEPECİK danışmanlığına, Çağatay AKENGİN’ in hazırladığı “İlköğretim Okullarında 1. Kademedeki Resim-iş Dersi Veren Sınıf Öğretmenlerinin Resim-iş Dersinde Karşılaştıkları Sorunlar” isimli yüksek lisans tez çalışmasının sonuç ve öneriler kısmında şu sonuçlara ulaşılmıştır.

- Resim-iş dersine giren sınıf öğretmenlerinin öğretim faaliyetleri, öğrenciler, yöneticiler, veliler ile ilgili genel olarak sorunlarının olduğu gözlenmektedir.
- Meslekte kıdemi 12 yıl ve daha fazla olan öğretmenlerin Resim-iş dersinde daha genç olan öğretmenlere göre daha az sorunla karşılaştığı gözlenmiştir.
- Sorunlarının çözümüne yönelik önerilerini belirlemek amacıyla sorulan sorulara öğretmenlerin %37.5 i “ Resim-iş dersi ile ilgili problemler nitelikli bir hizmet içi eğitimle çözümlenebilir” , %62.5 i de “Resim-iş dersine, her kademedeki branş öğretmenlerinin girmesiyle çözümlenebilir” şeklinde cevap vermiştir.

Yukarıdaki sonuçlar göz önüne alınırsa ; bu araştırma kapsamında ilköğretim sınıf öğretmenlerinin kritik dönem olan 7-9 yaş Şematik Dönemde, resim-iş derslerine girdikleri fakat %62.5 gibi çoğunluk oranını bu dönemde çocukların dersine resim-iş öğretmenliğinin girmesi gerektiğini söyleyerek bu alanda yeterli olmadıklarını belirtmiştir.

Yine sınıf öğretmenliğiyle ilgili olarak Ankara ilinde 2003 yılında Doç.Dr. Zahide İMER’ in danışmanlığında, Sayit UYSAL’ ın hazırladığı “Sınıf Öğretmeni Yetiştiren Yüksek Öğretim Kurumlarındaki Sanat Eğitimi Ders Programı Uygulama

Yeterliliğinin Öğretim Elemanı ve Öğrenci Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi” konulu Doktora tezi çalışmasında araştırmannın amacını şu şekilde ifade etmiştir. “Sınıf öğretmeni yetiştiren Yükseköğretim kurumlarındaki sanat eğitimi ders programı uygulama yeterliliğinin, öğretim elemanı ve öğrenci görüşlerine göre değerlendirilmesi” şeklinde ifade etmiştir. Araştırma ile ilgili sonuçlar şu şekildedir: Araştırmaya katılan öğretim elemanları öğrencilerin yükseköğretim kurumlarındaki sanat eğitimi ders programını, öğrencilerin derslerde öğrendikleri bilgi ve becerileri günlük hayatta kullanılırken “ orta” düzeyde uygulandığını belirttikleri görülmektedir. Derslerin amaçlarının gerçekleştirme düzeyine ilişkin görüşlerinden, resim-iş eğitimi dersi amaçlarıyla ilgili “ oldukça ” düzeyindeki görüşlerin varlığı, bu dersin amaçlarının daha çok gerçekleştirildiğini göstermektedir. Konular boyutunda öğrenciler her iki dersi de, gerekli ve yararlı bulduklarını “oldukça” düzeyinde ifade etmektedirler. Ancak buna rağmen konuların işleniş yeterliliği ile ilgili görüşleri “ orta ” düzeyinde yoğunlaşmaktadır. Ancak dersin işlenişinde kullanılan yöntem ve tekniklerden memnun olmadıkları anlaşılmaktadır. Araştırmanın sonuç kısmında son olarak şu şekilde bir ifadeye yer verilmiştir; “ Türkiye genelinde, sınıf öğretmenliği sanat eğitimi ders programı uygulama yeterliliğinin değerlendirilmesini amaçlayan bu araştırmanın bulgularına bakılarak, programın yeterli düzeyde uygulanmadığı söylenebilir. Bu sonuca, öğretim elemanı ve öğrencilerin ders programı uygulamalarına ilişkin olarak kendilerine yöneltilen olumlu görüşlere “ orta düzeyde katılıyorum” şeklinde ortak görüşlerinden ulaşılmıştır.

Yine sınıf öğretmenlerinin resim-iş dersine olan tutum ve görüşleriyle ilgili olan bir çalışmada Ankara’da 2003 yılında Doç.Dr. Vedat ÖZSOY danışmanlığında Handan BÜLBÜL tarafından “ Sınıf Öğretmenlerinin Resim-İş Dersine Yaklaşımlarının İncelenmesine Dayalı Bir Çalışma” konulu Yüksek Lisans Tez çalışmasında elde edilen sonuçlar şöyledir;

Yapılan çalışmada alt problemlerden olan “ Sınıf Öğretmenlerinin Resim-İş Dersi Öğretimine Yönelik Tutumları Nelerdir?” konulu alt problem için elde edilen sonuçlar ;

“öğretmenler, resim, heykel ve seramik gibi sanatlara ilgi duyma, sanatın gerekli olduğuna inanma yönünde olumlu tutum belirtmişlerdir. Ancak sanatla

ilgili bir uğraşı boş zamanlarını değerlendirebilecek kadar bile gerekli görmemeleri, sanatçıların topluma katkı sağlamadığı konusunda karasız olmaları, olumlu tutum belirttikleri konularda çok samimi olmadıklarını düşündürmektedir. Diğer yandan ekonomik yeterlilik ile sanat arasında paralellik olduğuna inanmaktadırlar ki bu sonuç, öğretmenlerin sanatı yaşamlarına dahil etmemelerinde ekonomiyi bir neden olarak gördüklerini gösterir niteliktedir.

Sanat eserlerine karşı ilgi duyma eğilimi taşımakla birlikte, çocuklarının sanatla ilgili bir mesleğe yönelmesini istememeleri, öğrencilik yıllarında resim-iş dersine karşı ilgi duymamaları, estetik beğeni geliştirememiş olması, resim sergilerine karşı ilgi duymama eğilimi taşımaları öğretmenlerin, görsel sanatlarla ilgili olmadıklarını, dolayısı ile tutumlarının da olumlu olmadığını göstermektedir.

Eğitim fakültelerinde, sanat eğitimi (resim-iş) dersinin okutulması gerektiğine ve resim-iş dersinin özel uzmanlık gerektirdiği eğilimi taşıdıkları görülmektedir. Bu sonuç ise; öğretmenlerin resim-iş dersini her öğretmenin okutamayacağı, bunun için öğretmenin belirli bir altyapıya sahip olması gerektiğine inandıklarını düşündürmektedir.

Tüm bu sonuçlardan hareketle, öğretmenlerin ilköğretim okulları 1. kademede okutulan resim-iş dersinin amaçlarını gerçekleştirebilecek düzeyde bir tutum sergilemedikleri söylenebilmektedir. Hem görsel sanatlara hem de derse karşı tutumları bunun kanıtı niteliğindedir”

3.

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın deseni, evren, örneklem, verilerin toplanması ve verilerin analizi konusunda açıklamalar yer almıştır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma 7 – 9 yaş arası özel eğitim gören çocuklarla normal gelişim gösteren aynı yaş grubu çocukları kapsamaktadır. Araştırmada her iki gruba da “Aile” ile “Okul ve öğretmen” konuları verilerek resimler yaptırılmıştır.

Araştırmada deney grubunu 7-9 yaş aralığında normal eğitim gören 10 öğrenci ve yine 7-9 yaş aralığında olan özel öğretim gören 10 öğrenci belirlenen konularda çalışmalar yapmıştır. Uzman görüşü alınarak resimlerin analizi yapılmıştır. Resimler belirlenen kriterler doğrultusunda karşılaştırılarak ortaya çıkan farklılıklar uzman ve araştırmacı tarafından yorumlanmıştır.

Bu araştırma da gözleme dayalı bir yöntem uygulandığı için çalışmalar uygun ortamda, çocukların dikkatlerini sadece çalışmaya odaklamaları için bildikleri tanıdıkları mekân olan sınıflarında yaptırılmıştır.

Çalışma ; uzman görüşü alınarak, öğrencilerin seviyelerine uygun (7-9 yaş) üç bölümden (şema, renk, kompozisyon yönünden) oluşan, 12 kriterin yer aldığı değerlendirme kriterleri dikkate alınarak, çocukların resimlerini değerlendirip, karşılaştırmaları ile sınırlı betimsel niteliği ağırlık taşıyan deneysel çalışması olan bir araştırmadır. .

Değerlendirme üç uzmanın puanlamasına ve 4. bir uzmanın ve araştırmacının resimleri bu puanlamalara göre değerlendirmesi şeklinde yapılmıştır. Uzmanlar tarafından yapılan puanlamalar istatistiksel verilere dökülerek çalışmaların farklılık yüzdesi hesaplanmıştır. Çalışmaların farklılık ve tespiti 4. uzman ve araştırmacı tarafından yapılmıştır.

3.1. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Bu araştırmanın evrenini Türkiye’deki Özel Öğretim Uygulama ve İş okulları ile MEB bağlı tüm İlköğretim Okulları, araştırmanın örneklemini ise ; Kocaeli ili Gebze ilçesinde bulunan Özel Eğitim Uygulama ve İş Okulu 7-9 yaş arası 10 öğrenci ve Dilovası ilçesinde bulunan Mehmet Zeki OBDAN İ.Ö.O. 7-9 yaş arası 10 öğrenci oluşturmaktadır.

3.3. Verilerin Toplanması

Bu araştırma da öğrenci çalışmalarını değerlendirme kriterini ve kavramsal çerçeveyi oluşturmak için, araştırma konusu ile ilgili kütüphaneler, internetten yazılı ve görsel kaynaklar araştırmacı tarafından konu, tarih ve ilgi sırasına göre düzenlenmiştir.

Araştırmada özel öğretim, zihinsel engellilik (Mental Retardasyon), zihinsel engellilerde sanat eğitimi, zihinsel engelli öğrencilerin soysal, fiziksel, algısal gelişim özellikleri, özel öğretimin tarihçesi kaynak tarama yöntemiyle gerçekleştirilmiştir.

Çocukların çizgisel gelişim basamakları, özel öğretim gören çocukların nasıl öğrendikleri açıklanmıştır. Çizgisel gelişim basamakları, özel öğretim öğrencileri gibi konuların tamamı ile ilgili daha önce yapılan çalışmalar ve araştırmalar literatür taraması yapılarak kavramsal çerçevede ilgili bölümlerde açıklanmıştır.

Araştırmada yer alan öğrenciler araştırmaya uygun olan okullardan rastgele seçilmiştir. Ayrıca özel eğitim gerektiren çocuklar hakkında özel eğitim okulunun rehberlik servisinden öğrencilerin kişisel dosyalarından yararlanarak bilgi formları oluşturulmuştur.

Araştırmada deney grubuna katılan 7-9 yaş arası özel eğitimden 10 öğrenci, ilköğretimlerde eğitim gören 7-9 yaş arası 10 öğrenciye “aile” ile “okul ve öğretmen” konulu resim çalışması yapmak üzere ikişer tane A4 kağıdı ve çeşitli boyalar (pastel boya, kuru boya,..) verilmiştir. Resimler yapılırken çocuklara herhangi bir müdahalede bulunulmamıştır. Çocuklara istenilen konular söylenmiş ve bu konularda resimler yapmaları istenmiştir. Motivasyonlarını sağlamak için onlarla çalışma öncesinde aileleri ve okulları hakkında konuşulmuş (özel eğitim öğrencileriyle iletişimi sınıf öğretmenleri aracılığıyla sağlanabilmiştir) ve ne istenildiğini anlamaları sağlanmaya çalışılmıştır.

Yaptırılan uygulama sonucunda elde edilen resimler, üç uzman tarafından belirlenen ve onaylanan kriterler doğrultusunda, yine bu üç uzman tarafından verilen puanlara göre değerlendirilmiştir. Üç uzmanın vermiş olduğu puanlar dikkate alınarak resimler 4. uzman ve araştırmacı tarafından incelenip, yorumlanmıştır.

Uzmanların değerlendirme formuna göre yaptıkları puanlamalar, istatistiksel verilere dökülerek, iki grup arasındaki fark yüzdesi hesaplanmıştır.

Kocaeli ili Gebze ilçesi zel Eğitim Uygulama ve İş Okulu ve Dilovası ilçesi Mehmet Zeki OBDAN İ..O. 7-9 yaş arası 20 ğrenci ile yapılan çalışma toplam iki hafta (40+40) sürmüştür.

3.3.1. Araştırmada Yararlanılan Okullar

3.3.1.1. Gebze zel Eğitim Uygulama ve İş Eğitim Merkezi:

Tarihçe: Kocaeli'nin Gebze ilçesinde bulunan bu okul 1999 – 2000 eğitim ğretim yılında 1 müdür, 1 müdür yardımcısı ve 4 emekli öğretmenle faaliyetine başlamıştır.

Okulda 25 – 45 ZB (Zekâ bölümü) ğretilebilir öğrenciler gündüzlü eğitim görmektedirler. Ayrıca 8. Sınıftan sonra 2 yıllık kurslar halinde iş eğitimi merkezi el becerilerine yönelik eğitim vermektedir.

Okula kayıt yaptırabilmek için 6 – 14 yaş arasında olmak, zihinsel engelinin yanında başka bir engelinin bulunmaması ve saldırgan tavırlar sergilenmemesi gerekmektedir.

Binanın zellikleri: Bina 4 bölümden oluşmaktadır. 4 katlı lojman, on altı (16) idare odası, on dokuz (19) dersane, otuz beş (35) odalı ve yüz elli (150) kapasiteli yataktaneden ibarettir. Tam teşekküllü yemekhanesi mevcuttur. Ayrıca:

- 1 ahşap atölye
- 1 galoş atölye
- 2 el sanatları atölyesi
- 1 bilgisayar sınıfı
- 1 müzik sınıfı
- 1 tane 150 kişilik çok amaçlı salon
- 1 aletli spor salonu

- 1 revir

Toplumsal uyum becerileri için (yatak odası, salon, oturma odası, mutfak aletlerinin olduğu günlük yaşamda eve uyum sağlama becerilerinin kazandırıldığı evler) bulunmaktadır.

3.3.1.2. Dilovası Mehmet Zeki Obdan İlköğretim Okulu:

Tarihçe: Kocaeli 'nin Dilovası ilçesinde bulunan okul 1977 yılında Dilovası sanayicilerinden Mehmet Zeki Obdan tarafından 1 katlı ve 5 şube olarak eğitim öğretime açılmıştır. Bir yıl sonra binaya bir kat eklenerek 10 dersliğe çıkarılmıştır. Son olarak 2004 yılında ek bina yapılarak bugünkü haline gelmiştir. Okul mevcudu 1700 olup ikili ve gündüzlü eğitim yapılmaktadır.

Binanın Özellikleri: 2004 yılında yapılan son yenilemeyle ilköğretim birinci kademe için 24 derslikli ve 3 katlı bir bina, ikinci kademe için 4 katlı 19 derslikli bir binadan oluşmaktadır. Birinci kademe öğrencileri için olan binada ayrıca;

- 1 müdür odası
- 2 müdür yardımcısı odası
- 1 öğretmenler odası
- 1 rehberlik odası
- 1 çay odası
- 2 anasınıfı
- 150 kişilik çok amaçlı salon bulunmaktadır.

İkinci kademe öğrencilerinin olduğu binada ayrıca;

- 1 müdür yardımcısı odası
- 1 okul aile birliği odası
- 1 kütüphane
- 1 bilgisayar laboratuvarı bulunmaktadır.

3.4.Verilerin Analizi:

Bu bölümde normal eğitim gören 7-9 yaş grubu çocuklarla özel eğitim gören 7-9 yaş grubu çocukların çalışmaları değerlendirilmiştir.

7-9 yaş özel eğitim gören öğrencilerle normal eğitim gören öğrencilerin çizgisel gelişim basamaklarının karşılaştırılması için 12 kriterden oluşan bir değerlendirme formu oluşturulmuştur. Bu form: “şema yönünden”, “renk yönünden” ve “kompozisyon yönünden” olmak üzere 3 bölümden oluşmaktadır. Her bir kriter 1 den 5 e kadar (1=hiç, 2=az, 3=orta, 4= çok, 5= pek çok) puanlama ölçeği kullanılmıştır. Bu kriterler üç uzman tarafından onaylanmış ve verilen puanlamalara göre 4. bir uzman ve araştırmacı tarafından değerlendirilmiştir.

Öğretmen görüşleri de oluşturulan değerlendirme formunda verilen cevaplara göre alt problemlerde ele alınmıştır.

3. BULGULAR VE YORUMLAR

4.1. Deney Grubu 7 – 9 Yaş Arası Normal Gelişim Gösteren Çocukların “Aile” ile “Okul ve Öğretmen” Konularında Yaptığı Resimlere İlişkin Bulgular ve Yorumlar

ÖĞRENCİ – 1

1a

1b

Öğrencinin Yaşı : 9

Resmin Konusu : 1a(aile), 1b(okul ve öğretmen)

Öğrenci-1 Değerlendirme Tablosu

Tablo-3

	1. UZMAN				2. UZMAN				3. UZMAN				ORT Topla m
	aile		Okul ve öğrt		Aile		Okul ve öğrt		aile		Okul ve öğrt		
	P	%	P	%	P	%	P	%	P	%	P	%	
Şema	23	%92	15	%60	23	%92	16	%64	18	%72	17	%68	%74.6
Renk	15	%100	12	%80	15	%100	14	%93.3	14	%93.3	11	%73.3	%90
Komp	17	%85	15	%75	17	%85	15	%75	12	%60	15	%75	%75.8
Genel T.	55	%91.6	42	%70	55	%91.6	45	%75	44	%73.3	43	%71.6	%78.8

A- ŞEMA YÖNÜNDEN : Öğrencinin “Aile” konulu (bkz: 1a) resmine; uzmanların verdiği puanlar dikkate alınarak değerlendirme yapıldığında şöyle bir sonuç çıkmaktadır; 1. Uzmanın öğrenci çalışmasına şema yönünden toplam 23 puan verdiği, genel durumda değerlendirirsek ise öğrencinin 1. uzmana göre % 92’ lik bir başarı ortaya koyduğunu görmekteyiz. Aynı resme 2.Uzmanın toplam 23 puan verdiği ve öğrencinin %92 başarı gösterdiğini görüyoruz. Son olarak 3. Uzmanın öğrenci çalışmasına toplam 18 puan vererek öğrenciyi % 72 başarılı bulduğunu görmekteyiz. Sonuç olarak üç uzmanın genel değerlendirmesini yaptığımızda ise öğrencinin % 85.3 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz.

Öğrencinin “Okul ve Öğretmen” çalışması (bkz: 1b) şema yönünden değerlendirildiğinde, 1. Uzmanın öğrenciye toplam 15 puan vererek %60 başarılı bulduğu, 2.Uzmanın toplam 16 puan vererek öğrenciyi % 64 oranında başarılı bulduğu

ve son olarak 3. Uzmanın öğrenciye toplam 17 puan vererek öğrenciyi % 68 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz. Sonuç olarak üç uzmanın öğrencinin bu çalışmasını şema yönünden değerlendirmesini yaparsak öğrencinin %64 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz.

B- RENK YÖNÜNDEN : Öğrencinin “Aile” konulu (bkz: 1a) resmine uzmanların verdiği puanlar dikkate alınarak değerlendirme yapıldığında şöyle bir sonuç çıkmaktadır; 1. Uzmanın öğrenci çalışmasına şema yönünden toplam 15 puan verdiği, genel durumda değerlendirirsek ise öğrencinin 1. uzmana göre % 100 bir başarı ortaya koyduğunu görmekteyiz. Aynı resme 2.Uzmanın toplam 15 puan verdiği ve öğrencinin %100 başarı gösterdiğini görüyoruz. Son olarak 3. Uzmanın öğrenci çalışmasına toplam 14 puan vererek öğrenciyi % 93.3 başarılı bulunduğunu görmekteyiz. Sonuç olarak üç uzmanın genel değerlendirmesini yaptığımızda ise öğrencinin % 97.7 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz.

Öğrencinin “Okul ve Öğretmen” çalışması (bkz: 1b) şema yönünden değerlendirildiğinde, 1. Uzmanın öğrenciye toplam 12 puan vererek %80 başarılı bulunduğu, 2.Uzmanın toplam 14 puan vererek öğrenciyi % 93.3 oranında başarılı bulunduğu ve son olarak 3. Uzmanın öğrenciye toplam 11 puan vererek öğrenciyi % 73.3 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz. Sonuç olarak üç uzmanın öğrencinin bu çalışmasını şema yönünden değerlendirmesini yaparsak öğrencinin %82.2 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz.

C- KOMPOZİSYON YÖNÜNDEN : Öğrencinin “Aile” konulu (bkz: 1a) resmine uzmanların verdiği puanlar dikkate alınarak değerlendirme yapıldığında şöyle bir sonuç çıkmaktadır; 1. Uzmanın öğrenci çalışmasına şema yönünden toplam 17 puan verdiği, genel durumda değerlendirirsek ise öğrencinin 1. uzmana göre % 85 bir başarı ortaya koyduğunu görmekteyiz. Aynı resme 2.Uzmanın toplam 17 puan verdiği ve öğrencinin % 85 başarı gösterdiğini görüyoruz. Son olarak 3. Uzmanın öğrenci çalışmasına toplam 12 puan vererek öğrenciyi % 60 başarılı bulunduğunu görmekteyiz. Sonuç olarak üç uzmanın genel değerlendirmesini yaptığımızda ise öğrencinin % 61.3 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz.

Öğrencinin “Okul ve Öğretmen” çalışması (bkz: 1b) şema yönünden değerlendirildiğinde, 1. Uzmanın öğrenciye toplam 15 puan vererek %75 başarılı bulunduğu, 2.Uzmanın toplam 15 puan vererek öğrenciyi % 75 oranında başarılı bulunduğu ve son olarak 3. Uzmanın öğrenciye toplam 15 puan vererek öğrenciyi % 75 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz. Sonuç olarak üç uzmanın öğrencinin bu çalışmasını şema yönünden değerlendirmesini yaparsak öğrencinin %75 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz.

SONUÇ : Öğrencinin “Aile” konulu çalışması (bkz: 1a) şema, renk ve kompozisyon yönünden genel olarak 1. Uzmana göre %91.6, 2. Uzmana göre % 91.6 ve 3. Uzmana göre ise % 73.3 oranında başarılı bulunmuştur.

Öğrencinin “Okul ve Öğretmen” konulu çalışması (bkz: 1b) şema, renk ve kompozisyon yönünden genel olarak 1.Uzmana göre % 70, 2. Uzmana göre % 75 ve 3. Uzmana göre ise % 71.6 oranında başarılı bulunmuştur.

Öğrencinin “Aile” ve “ Okul ve Öğretmen” konulu çalışmaları beraber değerlendirildiğinde 1.Uzmana göre % 80.8, 2. Uzmana göre % 83.3, 3. Uzmana göre ise % 72. 5 oranında başarılı bulunduğunu görüyoruz.

ÖĞRENCİ – 2

2a

2b

Öğrencinin Yaşı : 8

Resmin Konusu : 2a(aile), 2b(okul ve öğretmen)

Öğrenci-2 Değerlendirme Tablosu

Tablo- 4

	1. UZMAN				2. UZMAN				3. UZMAN				ORT Topla m
	aile		Okul ve öğrt		aile		Okul ve öğrt		aile		Okul ve öğrt		
	P	%	P	%	P	%	P	%	P	%	P	%	
Şema	23	%92	20	%80	24	%96	18	%72	20	%80	20	%80	%83.3
Renk	15	%100	13	%86.6	15	%100	12	%80	14	%93.3	12	%80	%90
Komp	19	%95	14	%70	19	%95	14	%70	20	%100	19	%95	%87.5
Genel T.	57	%95	47	%78.3	58	%96.6	44	%73.3	54	%90	51	%85	%86.3

A- ŞEMA YÖNÜNDEN : Öğrencinin “Aile” konulu (bkz: 2a) resmine uzmanların verdiği puanlar dikkate alınarak değerlendirme yapıldığında şöyle bir sonuç çıkmaktadır; 1. Uzmanın öğrenci çalışmasına şema yönünden toplam 23 puan verdiği, genel durumda değerlendirirsek ise öğrencinin 1. uzmana göre % 92’ lik bir başarı ortaya koyduğunu görmekteyiz. Aynı resme 2.Uzmanın toplam 24 puan verdiği ve öğrencinin %96 başarı gösterdiğini görüyoruz. Son olarak 3. Uzmanın öğrenci çalışmasına toplam 20 puan vererek öğrenciyi % 80 başarılı bulduğunu görmekteyiz. Sonuç olarak üç uzmanın genel değerlendirmesini yaptığımızda ise öğrencinin % 89.3 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz.

Öğrencinin “Okul ve Öğretmen” çalışması (bkz: 2b) şema yönünden değerlendirildiğinde, 1. Uzmanın öğrenciye toplam 20 puan vererek %80 başarılı

bulduğu, 2.Uzmanın toplam 18 puan vererek öğrenciyi % 72 oranında başarılı bulduğu ve son olarak 3. Uzmanın öğrenciyeye toplam 20 puan vererek öğrenciyi % 80 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz. Sonuç olarak üç uzmanın öğrencinin bu çalışmasını şema yönünden değerlendirmesini yaparsak öğrencinin %77.3 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz.

B- RENK YÖNÜNDEN : Öğrencinin “Aile” konulu (bkz: 2a) resmine renk yönünden uzmanların verdiği puanlar dikkate alınarak değerlendirme yapıldığında şöyle bir sonuç çıkmaktadır; 1. Uzmanın öğrenci çalışmasına şema yönünden toplam 15 puan verdiği, genel durumda değerlendirirsek ise öğrencinin 1. uzmana göre % 100 bir başarı ortaya koyduğunu görmekteyiz. Aynı resme 2.Uzmanın toplam 15 puan verdiği ve öğrencinin %100 başarı gösterdiğini görüyoruz. Son olarak 3. Uzmanın öğrenci çalışmasına toplam 14 puan vererek öğrenciyi % 93.3 başarılı bulunduğunu görmekteyiz. Sonuç olarak üç uzmanın genel değerlendirmesini yaptığımızda ise öğrencinin % 97.7 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz.

Öğrencinin “Okul ve Öğretmen” çalışması (bkz: 2b) renk yönünden değerlendirildiğinde, 1. Uzmanın öğrenciyeye toplam 13 puan vererek %86.6 başarılı bulduğu, 2.Uzmanın toplam 12 puan vererek öğrenciyi % 80 oranında başarılı bulduğu ve son olarak 3. Uzmanın öğrenciyeye toplam 14 puan vererek öğrenciyi % 80 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz. Sonuç olarak üç uzmanın öğrencinin bu çalışmasını şema yönünden değerlendirmesini yaparsak öğrencinin %82.2 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz.

C- KOMPOZİSYON YÖNÜNDEN : Öğrencinin “Aile” konulu (bkz: 2a) resmi kompozisyon yönünden incelendiğinde; oluşturulan kritere uzmanların verdiği puanlar dikkate alınarak değerlendirme yapıldığında şöyle bir sonuç çıkmaktadır; 1. Uzmanın öğrenci çalışmasına kompozisyon yönünden toplam19 puan verdiği, genel durumda değerlendirirsek ise öğrencinin 1. uzmana göre % 95 bir başarı ortaya koyduğunu görmekteyiz. Aynı resme 2.Uzmanın toplam 19 puan verdiği ve öğrencinin % 95 başarı gösterdiğini görüyoruz. Son olarak 3. Uzmanın öğrenci çalışmasına toplam 20 puan vererek öğrenciyi % 100 başarılı bulmuştur. Sonuç olarak üç uzmanın genel değerlendirmesini yaptığımızda ise öğrencinin % 96.6 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz.

Öğrencinin “Okul ve Öğretmen” çalışması (bkz: 2b) kompozisyon yönünden değerlendirildiğinde, 1. Uzmanın öğrenciye toplam 14 puan vererek %70 başarılı bulunduğu, 2.Uzmanın toplam 14 puan vererek öğrenciyi % 70 oranında başarılı bulunduğu ve son olarak 3. Uzmanın öğrenciye toplam 19 puan vererek öğrenciyi % 95 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz. Sonuç olarak üç uzmanın öğrencinin bu çalışmasını kompozisyon yönünden değerlendirmesini yaparsak öğrencinin %78.6 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz.

SONUÇ : Öğrencinin “Aile” konulu çalışması (bkz: 2a) şema, renk ve kompozisyon yönünden genel olarak 1. Uzmana göre %95, 2. Uzmana göre % 96.6 ve 3. Uzmana göre ise % 100 oranında başarılı bulunmuştur.

Öğrencinin “Okul ve Öğretmen” konulu çalışması (bkz: 2b) şema, renk ve kompozisyon yönünden genel olarak 1.Uzmana göre % 78.3, 2. Uzmana göre % 70 ve 3. Uzmana göre ise % 95 oranında başarılı bulunmuştur.

Öğrencinin “Aile” ve “ Okul ve Öğretmen” konulu çalışmaları beraber değerlendirildiğinde 1.Uzmana göre % 86.6, 2. Uzmana göre % 85, 3. Uzmana göre ise % 87.5 oranında başarılı bulunduğunu görüyoruz.

3a

3b

Öğrencinin Yaşı : 8

Resmin Konusu : 3a(aile), 3b(okul ve öğretmen)

Öğrenci-3 Değerlendirme Tablosu

Tablo-5

	1. UZMAN				2. UZMAN				3. UZMAN				ORT Topl am
	aile		Okul ve öğrt		aile		Okul ve öğrt		aile		Okul ve öğrt		
	P	%	P	%	P	%	P	%	P	%	P	%	
Şema	25	%100	25	%100	25	%100	25	%100	24	%96	25	%100	%96
Renk	15	%100	12	%80	15	%100	13	%86.6	14	%93.3	10	%66.6	%87.7
Komp	20	%100	18	%90	20	%100	18	%90	18	%90	18	%90	%93.3
Genel T.	60	%100	55	%91.6	60	%100	56	%93.3	56	%93.3	53	%88.3	%94.4

A- ŞEMA YÖNÜNDEN : Öğrencinin “Aile” konulu (bkz: 3a) resmine şema yönünden uzmanların verdiği puanlar dikkate alınarak değerlendirme yapıldığında şöyle bir sonuç çıkmaktadır; 1. Uzmanın öğrenci çalışmasına şema yönünden toplam 25 puan verdiği, genel durumda değerlendirirsek ise öğrencinin 1. uzmana göre % 100 bir başarı ortaya koyduğunu görmekteyiz. Aynı resme 2.Uzmanın toplam 25 puan verdiği ve öğrencinin %100 başarı gösterdiğini görüyoruz. Son olarak 3. Uzmanın öğrenci çalışmasına toplam 24 puan vererek öğrenciyi % 96 başarılı bulduğunu görmekteyiz. Sonuç olarak üç uzmanın genel değerlendirmesini yaptığımızda ise öğrencinin % 98.6 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz.

Öğrencinin “Okul ve Öğretmen” çalışması (bkz: 3b) şema yönünden değerlendirildiğinde, 1. Uzmanın öğrenciye toplam 25 puan vererek %100 başarılı

bulduğu, 2.Uzmanın toplam 25 puan vererek öğrenciyi % 100 oranında başarılı bulduğu ve son olarak 3. Uzmanın öğrenciyeye toplam 25 puan vererek öğrenciyi % 100 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz. Sonuç olarak üç uzmanın öğrencinin bu çalışmasını şema yönünden değerlendirmesini yaparsak öğrencinin %100 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz.

B- RENK YÖNÜNDEN : Öğrencinin “Aile” konulu (bkz: 3a) resmi renk yönünden uzmanların verdiği puanlar dikkate alınarak değerlendirme yapıldığında şöyle bir sonuç çıkmaktadır; 1. Uzmanın öğrenci çalışmasına renk yönünden toplam 15 puan verdiği, genel durumda değerlendirirsek ise öğrencinin 1. uzmana göre % 100 bir başarı ortaya koyduğunu görmekteyiz. Aynı resme 2.Uzmanın toplam 15 puan verdiği ve öğrencinin %100 başarı gösterdiğini görüyoruz. Son olarak 3. Uzmanın öğrenci çalışmasına toplam 14 puan vererek öğrenciyi % 93.3 başarılı bulunduğunu görmekteyiz. Sonuç olarak üç uzmanın genel değerlendirmesini yaptığımızda ise öğrencinin % 97.7 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz.

Öğrencinin “Okul ve Öğretmen” çalışması (bkz: 3b) renk yönünden değerlendirildiğinde, 1. Uzmanın öğrenciyeye toplam 12 puan vererek %80 başarılı bulduğu, 2.Uzmanın toplam 13 puan vererek öğrenciyi % 86.6 oranında başarılı bulduğu ve son olarak 3. Uzmanın öğrenciyeye toplam 14 puan vererek öğrenciyi % 66.6 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz. Sonuç olarak üç uzmanın öğrencinin bu çalışmasını renk yönünden değerlendirmesini yaparsak öğrencinin %77.7 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz.

C- KOMPOZİSYON YÖNÜNDEN : Öğrencinin “Aile” konulu (bkz: 3a) resmi kompozisyon yönünden uzmanların verdiği puanlar dikkate alınarak değerlendirme yapıldığında şöyle bir sonuç çıkmaktadır; 1. Uzmanın öğrenci çalışmasına kompozisyon yönünden toplam 20 puan verdiği, genel durumda değerlendirirsek ise öğrencinin 1. uzmana göre % 100 bir başarı ortaya koyduğunu görmekteyiz. Aynı resme 2.Uzmanın toplam 20 puan verdiği ve öğrencinin % 100 başarı gösterdiğini görüyoruz. Son olarak 3. Uzmanın öğrenci çalışmasına toplam 18 puan vererek öğrenciyi % 90 başarılı bulmuştur. Sonuç olarak üç uzmanın genel değerlendirmesini yaptığımızda ise öğrencinin % 96.6 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz.

Öğrencinin “Okul ve Öğretmen” çalışması (bkz: 3b) kompozisyon yönünden değerlendirildiğinde, 1. Uzmanın öğrenciye toplam 18 puan vererek %90 başarılı bulunduğu, 2.Uzmanın toplam 18 puan vererek öğrenciyi % 90 oranında başarılı bulunduğu ve son olarak 3. Uzmanın öğrenciye toplam 18 puan vererek öğrenciyi % 90 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz. Sonuç olarak üç uzmanın öğrencinin bu çalışmasını kompozisyon yönünden değerlendirmesini yaparsak öğrencinin %90 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz.

SONUÇ : Öğrencinin “Aile” konulu çalışması (bkz: 3a) şema, renk ve kompozisyon yönünden genel olarak 1. Uzmana göre %100, 2. Uzmana göre % 100 ve 3. Uzmana göre ise % 93.3 oranında başarılı bulunmuştur.

Öğrencinin “Okul ve Öğretmen” konulu çalışması (bkz: 3b) şema, renk ve kompozisyon yönünden genel olarak 1.Uzmana göre % 91.6, 2. Uzmana göre % 93.3 ve 3. Uzmana göre ise % 88.3 oranında başarılı bulunmuştur.

Öğrencinin “Aile” ve “ Okul ve Öğretmen” konulu çalışmaları beraber değerlendirildiğinde 1.Uzmana göre % 95.8, 2. Uzmana göre % 96.6, 3. Uzmana göre ise % 90.8 oranında başarılı bulunduğunu görüyoruz.

4a

4b

Öğrencinin Yaşı : 7

Resmin Konusu : 4a(aile), 4b(okul ve öğretmen)

Öğrenci-4 Değerlendirme Tablosu

Tablo- 6

	1. UZMAN				2. UZMAN				3. UZMAN				ORT topla m
	aile		Okul ve öğrt		aile		Okul ve öğrt		aile		Okul ve öğrt		
	P	%	P	%	P	%	P	%	P	%	P	%	
Şema	23	%92	18	%72	22	%88	17	%68	23	%92	22	%88	%83.3
Renk	15	%100	12	%80	15	%100	12	%80	14	%93.3	13	%65	%90
Komp	18	%90	14	%70	17	%85	12	%60	20	%100	16	%80	%80.8
Genel T.	56	%93.3	44	%73.3	54	%90	41	%68.3	57	%95		%85	%84.1

A- ŞEMA YÖNÜNDEN : Öğrencinin “Aile” konulu (bkz: 4a) resmi şema yönünden uzmanların verdiği puanlar dikkate alınarak değerlendirme yapıldığında şöyle bir sonuç çıkmaktadır; 1. Uzmanın öğrenci çalışmasına şema yönünden toplam 23 puan verdiği, genel durumda değerlendirirsek ise öğrencinin 1. uzmana göre % 92 bir başarı ortaya koyduğunu görmekteyiz. Aynı resme 2.Uzmanın toplam 22 puan verdiği ve öğrencinin %88 başarı gösterdiğini görüyoruz. Son olarak 3. Uzmanın öğrenci çalışmasına toplam 23 puan vererek öğrenciyi % 92 başarılı bulduğunu görmekteyiz. Sonuç olarak üç uzmanın genel değerlendirmesini yaptığımızda ise öğrencinin % 90.6 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz.

Öğrencinin “Okul ve Öğretmen” çalışması (bkz: 4b) şema yönünden değerlendirildiğinde, 1. Uzmanın öğrenciye toplam 18 puan vererek %72 başarılı bulunduğu, 2.Uzmanın toplam 17 puan vererek öğrenciyi % 68 oranında başarılı bulunduğu

ve son olarak 3. Uzmanın öğrenciye toplam 22 puan vererek öğrenciyi % 88 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz. Sonuç olarak üç uzmanın öğrencinin bu çalışmasını şema yönünden değerlendirmesini yaparsak öğrencinin %76 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz.

B- RENK YÖNÜNDEN : Öğrencinin “Aile” konulu (bkz: 4a) resmi renk yönünden uzmanların verdiği puanlar dikkate alınarak değerlendirme yapıldığında şöyle bir sonuç çıkmaktadır; 1. Uzmanın öğrenci çalışmasına renk yönünden toplam 15 puan verdiği, genel durumda değerlendirirsek ise öğrencinin 1. uzmana göre % 100 bir başarı ortaya koyduğunu görmekteyiz. Aynı resme 2.Uzmanın toplam 15 puan verdiği ve öğrencinin %100 başarı gösterdiğini görüyoruz. Son olarak 3. Uzmanın öğrenci çalışmasına toplam 14 puan vererek öğrenciyi % 93.3 başarılı bulunduğunu görmekteyiz. Sonuç olarak üç uzmanın genel değerlendirmesini yaptığımızda ise öğrencinin % 97.7 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz.

Öğrencinin “Okul ve Öğretmen” çalışması (bkz: 4b) renk yönünden değerlendirildiğinde, 1. Uzmanın öğrenciye toplam 12 puan vererek %80 başarılı bulunduğu, 2.Uzmanın toplam 12 puan vererek öğrenciyi % 80 oranında başarılı bulunduğu ve son olarak 3. Uzmanın öğrenciye toplam 13 puan vererek öğrenciyi % 65 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz. Sonuç olarak üç uzmanın öğrencinin bu çalışmasını renk yönünden değerlendirmesini yaparsak öğrencinin %82.2 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz.

C- KOMPOZİSYON YÖNÜNDEN : Öğrencinin “Aile” konulu (bkz: 4a) resmi kompozisyon yönünden uzmanların verdiği puanlar dikkate alınarak değerlendirme yapıldığında şöyle bir sonuç çıkmaktadır; 1. Uzmanın öğrenci çalışmasına kompozisyon yönünden toplam 18 puan verdiği, genel durumda değerlendirirsek ise öğrencinin 1. uzmana göre % 90 bir başarı ortaya koyduğunu görmekteyiz. Aynı resme 2.Uzmanın toplam 17 puan verdiği ve öğrencinin % 85 başarı gösterdiğini görüyoruz. Son olarak 3. Uzmanın öğrenci çalışmasına toplam 20 puan vererek öğrenciyi % 100 başarılı bulmuştur. Sonuç olarak üç uzmanın genel değerlendirmesini yaptığımızda ise öğrencinin % 91.6 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz.

Öğrencinin “Okul ve Öğretmen” çalışması (bkz: 4b) kompozisyon yönünden değerlendirildiğinde, 1. Uzmanın öğrenciye toplam 14 puan vererek %70 başarılı bulunduğu, 2.Uzmanın toplam 12 puan vererek öğrenciyi % 60 oranında başarılı bulunduğu ve son olarak 3. Uzmanın öğrenciye toplam 16 puan vererek öğrenciyi % 80 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz. Sonuç olarak üç uzmanın öğrencinin bu çalışmasını kompozisyon yönünden değerlendirmesini yaparsak öğrencinin %70 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz.

SONUÇ : Öğrencinin “Aile” konulu çalışması (bkz: 4a) şema, renk ve kompozisyon yönünden genel olarak 1. Uzmana göre %93.3, 2. Uzmana göre % 90 ve 3. Uzmana göre ise % 95 oranında başarılı bulunmuştur.

Öğrencinin “Okul ve Öğretmen” konulu çalışması (bkz: 4b) şema, renk ve kompozisyon yönünden genel olarak 1.Uzmana göre % 73.3, 2. Uzmana göre % 68.3 ve 3. Uzmana göre ise % 85 oranında başarılı bulunmuştur.

Öğrencinin “Aile” ve “ Okul ve Öğretmen” konulu çalışmaları beraber değerlendirildiğinde 1.Uzmana göre % 83.3, 2. Uzmana göre % 79.1, 3. Uzmana göre ise % 90 oranında başarılı bulunduğunu görüyoruz.

5a

5b

Öğrencinin Yaşı : 7

Resmin Konusu : 5a(aile), 5b(okul ve öğretmen)

Öğrenci-5 Değerlendirme Tablosu

Tablo- 7

	1. UZMAN				2. UZMAN				3. UZMAN				ORT toplam
	aile		Okul ve öğrt		aile		Okul ve öğrt		aile		Okul ve öğrt		
	P	%	P	%	P	%	P	%	P	%	P	%	
Şema	21	%84	20	%80	18	%72	18	%80	25	%72	19	%76	%80.6
Renk	14	%93.3	10	%66.6	14	%93.3	13	%72	13	%86.6	11	%73.3	%83.3
Komp	16	%80	18	%90	15	%75	17	%76	20	%100	15	%75	%84.1
Genel T.	51	%85	48	%80	47	%78.3	48	%80	58	%96.6	45	%75	%82.5

A- ŞEMA YÖNÜNDEN : Öğrencinin “Aile” konulu (bkz: 5a) resmi şema yönünden uzmanların verdiği puanlar dikkate alınarak değerlendirme yapıldığında şöyle bir sonuç çıkmaktadır; 1. Uzmanın öğrenci çalışmasına şema yönünden toplam 21 puan verdiği, genel durumda değerlendirirsek ise öğrencinin 1. uzmana göre % 84 bir başarı ortaya koyduğunu görmekteyiz. Aynı resme 2.Uzmanın toplam 18 puan verdiği ve öğrencinin %72 başarı gösterdiğini görüyoruz. Son olarak 3. Uzmanın öğrenci çalışmasına toplam 25 puan vererek öğrenciyi % 100 başarılı bulduğunu görmekteyiz. Sonuç olarak üç uzmanın genel değerlendirmesini yaptığımızda ise öğrencinin şema yönünden % 85.3 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz.

Öğrencinin “Okul ve Öğretmen” çalışması (bkz: 5b) şema yönünden değerlendirildiğinde, 1. Uzmanın öğrenciye toplam 20 puan vererek %80 başarılı bulduğu, 2.Uzmanın toplam 18 puan vererek öğrenciyi % 80 oranında başarılı bulduğu

ve son olarak 3. Uzmanın öğrenciye toplam 19 puan vererek öğrenciyi % 76 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz. Sonuç olarak üç uzmanın öğrencinin bu çalışmasını şema yönünden değerlendirmesini yaparsak öğrencinin %76 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz.

B- RENK YÖNÜNDEN : Öğrencinin “Aile” konulu (bkz: 5a) resmi renk yönünden uzmanların verdiği puanlar dikkate alınarak değerlendirme yapıldığında şöyle bir sonuç çıkmaktadır; 1. Uzmanın öğrenci çalışmasına renk yönünden toplam 14 puan verdiği, genel durumda değerlendirirsek ise öğrencinin 1. uzmana göre % 93.3 bir başarı ortaya koyduğunu görmekteyiz. Aynı resme 2.Uzmanın toplam 14 puan verdiği ve öğrencinin %93.3 başarı gösterdiğini görüyoruz. Son olarak 3. Uzmanın öğrenci çalışmasına toplam 13 puan vererek öğrenciyi % 86.6 başarılı bulunduğunu görmekteyiz. Sonuç olarak üç uzmanın genel değerlendirmesini yaptığımızda ise öğrencinin renk yönünden toplam % 91.1 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz.

Öğrencinin “Okul ve Öğretmen” çalışması (bkz: 5b) renk yönünden değerlendirildiğinde, 1. Uzmanın öğrenciye toplam 10 puan vererek %66.6 başarılı bulunduğu, 2.Uzmanın toplam 13 puan vererek öğrenciyi % 72 oranında başarılı olduğu ve son olarak 3. Uzmanın öğrenciye toplam 11 puan vererek öğrenciyi % 73.3 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz. Sonuç olarak üç uzmanın öğrencinin bu çalışmasını renk yönünden değerlendirmesini yaparsak öğrencinin %75.5 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz.

C- KOMPOZİSYON YÖNÜNDEN : Öğrencinin “Aile” konulu (bkz: 5a) resmi kompozisyon yönünden uzmanların verdiği puanlar dikkate alınarak değerlendirme yapıldığında şöyle bir sonuç çıkmaktadır; 1. Uzmanın öğrenci çalışmasına kompozisyon yönünden toplam 16 puan verdiği, genel durumda değerlendirirsek ise öğrencinin 1. uzmana göre % 80 bir başarı ortaya koyduğunu görmekteyiz. Aynı resme 2.Uzmanın toplam 15 puan verdiği ve öğrencinin % 75 başarı gösterdiğini görüyoruz. Son olarak 3. Uzmanın öğrenci çalışmasına toplam 20 puan vererek öğrenciyi % 100 başarılı bulmuştur. Sonuç olarak üç uzmanın genel değerlendirmesini yaptığımızda ise öğrencinin kompozisyon yönünden % 85 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz.

Öğrencinin “Okul ve Öğretmen” çalışması (bkz: 5b) kompozisyon yönünden değerlendirildiğinde, 1. Uzmanın öğrenciye toplam 18 puan vererek %90 başarılı bulunduğu, 2.Uzmanın toplam 17 puan vererek öğrenciyi % 76 oranında başarılı bulunduğu ve son olarak 3. Uzmanın öğrenciye toplam 15 puan vererek öğrenciyi % 75 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz. Sonuç olarak üç uzmanın öğrencinin bu çalışmasını kompozisyon yönünden değerlendirmesini yaparsak öğrencinin %83.3 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz.

SONUÇ : Öğrencinin “Aile” konulu çalışması (bkz: 5a) şema, renk ve kompozisyon yönünden genel olarak 1. Uzmana göre %85, 2. Uzmana göre % 78.3 ve 3. Uzmana göre ise % 96.6 oranında başarılı bulunmuştur.

Öğrencinin “Okul ve Öğretmen” konulu çalışması (bkz: 5b) şema, renk ve kompozisyon yönünden genel olarak 1.Uzmana göre % 80, 2. Uzmana göre % 80 ve 3. Uzmana göre ise % 75 oranında başarılı bulunmuştur.

Öğrencinin “Aile” ve “ Okul ve Öğretmen” konulu çalışmaları beraber değerlendirildiğinde 1.Uzmana göre % 82.5, 2. Uzmana göre % 79.1, 3. Uzmana göre ise % 85.8 oranında başarılı bulunduğunu görüyoruz.

6a

6b

Öğrencinin Yaşı : 9

Resmin Konusu : 6a(aile), 6b(okul ve öğretmen)

Öğrenci-6 Değerlendirme Tablosu

Tablo- 8

	1. UZMAN				2. UZMAN				3. UZMAN				ORT toplam
	aile		Okul ve öğrt		aile		Okul ve öğrt		aile		Okul ve öğrt		
	P	%	P	%	P	%	P	%	P	%	P	%	
Şema	24	%96	21	%84	24	%96	21	%84	24	%96	24	%96	%92
Renk	15	%100	7	%46.6	15	%100	8	%53.3	14	%93.3	11	%73.3	%77.7
Komp	20	%100	18	%90	19	%95	18	%90	20	%100	20	%100	%95.8
Genel T.	59	%98.3	46	%76.6	58	%96.6	47	%78.3	58	%96.6	55	%91.6	%89.7

A- ŞEMA YÖNÜNDEN : Öğrencinin “Aile” konulu (bkz: 6a) resmi şema yönünden uzmanların verdiği puanlar dikkate alınarak değerlendirme yapıldığında şöyle bir sonuç çıkmaktadır; 1. Uzmanın öğrenci çalışmasına şema yönünden toplam 24 puan verdiği, genel durumda değerlendirirsek ise öğrencinin 1. uzmana göre % 96 bir başarı ortaya koyduğunu görmekteyiz. Aynı resme 2.Uzmanın toplam 24 puan verdiği ve öğrencinin %96 başarı gösterdiğini görüyoruz. Son olarak 3. Uzmanın öğrenci çalışmasına toplam 24 puan vererek öğrenciyi % 96 başarılı bulduğunu görmekteyiz. Sonuç olarak üç uzmanın genel değerlendirmesini yaptığımızda ise öğrencinin şema yönünden % 96 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz.

Öğrencinin “Okul ve Öğretmen” çalışması (bkz: 6b) şema yönünden değerlendirildiğinde, 1. Uzmanın öğrenciye toplam 21 puan vererek %84 başarılı bulduğu, 2.Uzmanın toplam 21 puan vererek öğrenciyi % 84 oranında başarılı bulduğu

ve son olarak 3. Uzmanın öğrenciye toplam 24 puan vererek öğrenciyi % 96 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz. Sonuç olarak üç uzmanın öğrencinin bu çalışmasını şema yönünden değerlendirmesini yaparsak öğrencinin %88 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz.

B- RENK YÖNÜNDEN : Öğrencinin “Aile” konulu (bkz: 6a) resmi renk yönünden uzmanların verdiği puanlar dikkate alınarak değerlendirme yapıldığında şöyle bir sonuç çıkmaktadır; 1. Uzmanın öğrenci çalışmasına renk yönünden toplam 15 puan verdiği, genel durumda değerlendirirsek ise öğrencinin 1. uzmana göre % 100 bir başarı ortaya koyduğunu görmekteyiz. Aynı resme 2.Uzmanın toplam 15 puan verdiği ve öğrencinin %100 başarı gösterdiğini görüyoruz. Son olarak 3. Uzmanın öğrenci çalışmasına toplam 14 puan vererek öğrenciyi % 93.3 başarılı bulunduğunu görmekteyiz. Sonuç olarak üç uzmanın genel değerlendirmesini yaptığımızda ise öğrencinin renk yönünden toplam % 97.7 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz.

Öğrencinin “Okul ve Öğretmen” çalışması (bkz: 6b) renk yönünden değerlendirildiğinde, 1. Uzmanın öğrenciye toplam 7 puan vererek %46.6 başarılı bulunduğu, 2.Uzmanın toplam 8 puan vererek öğrenciyi % 53.3 oranında başarılı bulunduğu ve son olarak 3. Uzmanın öğrenciye toplam 11 puan vererek öğrenciyi % 73.3 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz. Sonuç olarak üç uzmanın öğrencinin bu çalışmasını renk yönünden değerlendirmesini yaparsak öğrencinin %57.7 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz.

C- KOMPOZİSYON YÖNÜNDEN : Öğrencinin “Aile” konulu (bkz: 6a) resmi kompozisyon yönünden uzmanların verdiği puanlar dikkate alınarak değerlendirme yapıldığında şöyle bir sonuç çıkmaktadır; 1. Uzmanın öğrenci çalışmasına kompozisyon yönünden toplam 20 puan verdiği, genel durumda değerlendirirsek ise öğrencinin 1. uzmana göre % 100 bir başarı ortaya koyduğunu görmekteyiz. Aynı resme 2.Uzmanın toplam 19 puan verdiği ve öğrencinin % 95 başarı gösterdiğini görüyoruz. Son olarak 3. Uzmanın öğrenci çalışmasına toplam 20 puan vererek öğrenciyi % 100 başarılı bulmuştur. Sonuç olarak üç uzmanın genel değerlendirmesini yaptığımızda ise öğrencinin kompozisyon yönünden % 98.3 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz.

Öğrencinin “Okul ve Öğretmen” çalışması (bkz: 6b) kompozisyon yönünden değerlendirildiğinde, 1. Uzmanın öğrenciye toplam 18 puan vererek %90 başarılı bulunduğu, 2.Uzmanın toplam 18 puan vererek öğrenciyi % 90 oranında başarılı bulunduğu ve son olarak 3. Uzmanın öğrenciye toplam 20 puan vererek öğrenciyi % 100 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz. Sonuç olarak üç uzmanın öğrencinin bu çalışmasını kompozisyon yönünden değerlendirmesini yaparsak öğrencinin %93.3 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz.

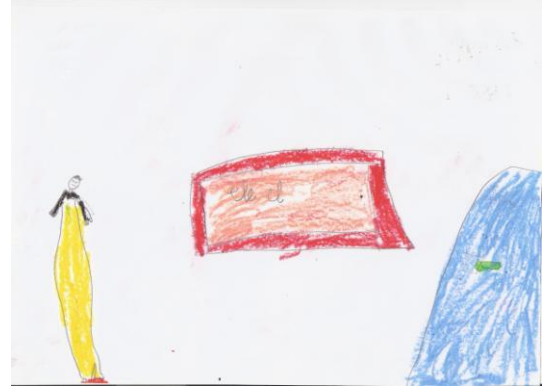
SONUÇ : Öğrencinin “Aile” konulu çalışması (bkz: 6a) şema, renk ve kompozisyon yönünden genel olarak 1. Uzmana göre %98.3, 2. Uzmana göre % 96.6 ve 3. Uzmana göre ise % 96.6 oranında başarılı bulunmuştur.

Öğrencinin “Okul ve Öğretmen” konulu çalışması (bkz: 6b) şema, renk ve kompozisyon yönünden genel olarak 1.Uzmana göre % 76.6, 2.Uzmana göre %78.3 ve 3. Uzmana göre ise % 91.6 oranında başarılı bulunmuştur.

Öğrencinin “Aile” ve “ Okul ve Öğretmen” konulu çalışmaları genel olarak beraber değerlendirildiğinde 1.Uzmana göre %87.5 , 2. Uzmana göre % 87.5, 3. Uzmana göre ise % 94.1 oranında başarılı bulunduğunu görüyoruz.

7a

7b

Öğrencinin Yaşı : 7

Resmin Konusu : 7a(aile), 7b(okul ve öğretmen)

Öğrenci-7 Değerlendirme Tablosu

Tablo- 9

	1. UZMAN				2. UZMAN				3. UZMAN				ORT toplam
	aile		Okul ve öğrt		aile		Okul ve öğrt		aile		Okul ve öğrt		
	P	%	P	%	P	%	P	%	P	%	P	%	
Şema	22	%88	16	%64	20	%80	15	%60	20	%80	18	%72	%74
Renk	15	%100	12	%80	15	%100	13	%86.6	15	%100	10	%66.6	%53.3
Komp	19	%95	12	%60	17	%85	10	%50	20	%100	14	%70	%76.6
Genel T.	56	%93.3	40	%66.6	52	%86.6	38	%63.3	55	%91.6	42	%70	%78.6

A- ŞEMA YÖNÜNDEN : Öğrencinin “Aile” konulu (bkz: 7a) resmi şema yönünden uzmanların verdiği puanlar dikkate alınarak değerlendirme yapıldığında şöyle bir sonuç çıkmaktadır; 1. Uzmanın öğrenci çalışmasına şema yönünden toplam 22 puan verdiği, genel durumda değerlendirirsek ise öğrencinin 1. uzmana göre % 88 bir başarı ortaya koyduğunu görmekteyiz. Aynı resme 2.Uzmanın toplam 20 puan verdiği ve öğrencinin %80 başarı gösterdiğini görüyoruz. Son olarak 3. Uzmanın öğrenci çalışmasına toplam 20 puan vererek öğrenciyi % 80 başarılı bulduğunu görmekteyiz. Sonuç olarak üç uzmanın genel değerlendirmesini yaptığımızda ise öğrencinin şema yönünden % 82.6 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz.

Öğrencinin “Okul ve Öğretmen” çalışması (bkz: 7b) şema yönünden değerlendirildiğinde, 1. Uzmanın öğrenciye toplam 16 puan vererek %64 başarılı bulduğu, 2.Uzmanın toplam 15 puan vererek öğrenciyi % 60 oranında başarılı bulduğu ve son olarak 3. Uzmanın öğrenciye toplam 18 puan vererek öğrenciyi % 72 oranında

başarılı bulunduğunu görmekteyiz. Sonuç olarak üç uzmanın öğrencinin bu çalışmasını şema yönünden değerlendirmesini yaparsak öğrencinin %65.3 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz.

B- RENK YÖNÜNDEN : Öğrencinin “Aile” konulu (bkz: 7a) resmi renk yönünden uzmanların verdiği puanlar dikkate alınarak değerlendirme yapıldığında şöyle bir sonuç çıkmaktadır; 1. Uzmanın öğrenci çalışmasına renk yönünden toplam 15 puan verdiği, genel durumda değerlendirirsek ise öğrencinin 1. uzmana göre % 100 bir başarı ortaya koyduğunu görmekteyiz. Aynı resme 2.Uzmanın toplam 15 puan verdiği ve öğrencinin %100 başarı gösterdiğini görüyoruz. Son olarak 3. Uzmanın öğrenci çalışmasına toplam 15 puan vererek öğrenciyi % 100 başarılı bulunduğunu görmekteyiz. Sonuç olarak üç uzmanın genel değerlendirmesini yaptığımızda ise öğrencinin renk yönünden toplam % 100 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz.

Öğrencinin “Okul ve Öğretmen” çalışması (bkz: 7b) renk yönünden değerlendirildiğinde, 1. Uzmanın öğrenciye toplam 12 puan vererek %80 başarılı bulunduğu, 2.Uzmanın toplam 13 puan vererek öğrenciyi % 86.6 oranında başarılı bulunduğu ve son olarak 3. Uzmanın öğrenciye toplam 10 puan vererek öğrenciyi % 66.6 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz. Sonuç olarak üç uzmanın öğrencinin bu çalışmasını renk yönünden değerlendirmesini yaparsak öğrencinin %77.7 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz.

C- KOMPOZİSYON YÖNÜNDEN : Öğrencinin “Aile” konulu (bkz: 7a) resmi kompozisyon yönünden uzmanların verdiği puanlar dikkate alınarak değerlendirme yapıldığında şöyle bir sonuç çıkmaktadır; 1. Uzmanın öğrenci çalışmasına kompozisyon yönünden toplam 19 puan verdiği, genel durumda değerlendirirsek ise öğrencinin 1. uzmana göre % 95 bir başarı ortaya koyduğunu görmekteyiz. Aynı resme 2.Uzmanın toplam 17 puan verdiği ve öğrencinin % 85 başarı gösterdiğini görüyoruz. Son olarak 3. Uzmanın öğrenci çalışmasına toplam 20 puan vererek öğrenciyi % 100 başarılı bulmuştur. Sonuç olarak üç uzmanın genel değerlendirmesini yaptığımızda ise öğrencinin kompozisyon yönünden % 93.3 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz.

Öğrencinin “Okul ve Öğretmen” çalışması (bkz: 7b) kompozisyon yönünden değerlendirildiğinde, 1. Uzmanın öğrenciye toplam 12 puan vererek % 60 başarılı

bulduğu, 2.Uzmanın toplam 10 puan vererek öğrenciyi % 50 oranında başarılı bulduğu ve son olarak 3. Uzmanın öğrenciyeye toplam 14 puan vererek öğrenciyi % 70 oranında başarılı bulduğunu görmekteyiz. Sonuç olarak üç uzmanın öğrencinin bu çalışmasını kompozisyon yönünden değerlendirmesini yaparsak öğrencinin %60 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz.

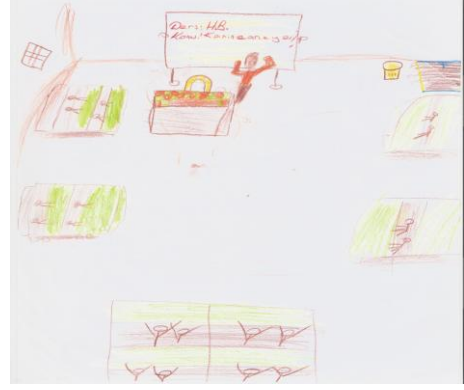
SONUÇ : Öğrencinin “Aile” konulu çalışması (bkz: 7a) şema, renk ve kompozisyon yönünden genel olarak 1. Uzmana göre %93.3, 2. Uzmana göre % 86.6 ve 3. Uzmana göre ise % 91.6 oranında başarılı bulunmuştur.

Öğrencinin “Okul ve Öğretmen” konulu çalışması (bkz: 7b) şema, renk ve kompozisyon yönünden genel olarak 1.Uzmana göre % 66.6, 2.Uzmana göre % 63.3 ve 3. Uzmana göre ise % 70 oranında başarılı bulunmuştur.

Öğrencinin “Aile” ve “ Okul ve Öğretmen” konulu çalışmaları genel olarak beraber değerlendirildiğinde 1.Uzmana göre % 80 , 2. Uzmana göre % 75, 3. Uzmana göre ise % 80.8 oranında başarılı bulunduğunu görüyoruz.

8a

8b

Öğrencinin Yaşı : 9

Resmin Konusu : 8a(aile), 8b(okul ve öğretmen)

Öğrenci-8 Değerlendirme Tablosu

Tablo- 10

	1. UZMAN				2. UZMAN				3. UZMAN				ORT toplam
	aile		Okul ve öğrt		aile		Okul ve öğrt		aile		Okul ve öğrt		
	P	%	P	%	P	%	P	%	P	%	P	%	
Şema	25	%100	25	%100	25	%100	25	%100	25	%100	25	%100	%100
Renk	13	%86.6	13	%86.6	13	%86.6	12	%80	14	%93.3	14	%93.3	%87.7
Komp	19	%95	20	%100	19	%95	20	%100	19	%100	20	%100	%97.5
Genel T.	57	%95	58	%96.6	57	%95	57	%95	58	%96.6	59	%98.3	%96.1

A- ŞEMA YÖNÜNDEN : Öğrencinin “Aile” konulu (bkz: 8a) resmi şema yönünden uzmanların verdiği puanlar dikkate alınarak değerlendirme yapıldığında şöyle bir sonuç çıkmaktadır; 1. Uzmanın öğrenci çalışmasına şema yönünden toplam 25 puan verdiği, genel durumda değerlendirirsek ise öğrencinin 1. uzmana göre % 100 bir başarı ortaya koyduğunu görmekteyiz. Aynı resme 2.Uzmanın toplam 25 puan verdiği ve öğrencinin %100 başarı gösterdiğini görüyoruz. Son olarak 3. Uzmanın öğrenci çalışmasına toplam 25 puan vererek öğrenciyi % 100 başarılı bulduğunu görmekteyiz. Sonuç olarak üç uzmanın genel değerlendirmesini yaptığımızda ise öğrencinin şema yönünden % 100 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz.

Öğrencinin “Okul ve Öğretmen” çalışması (bkz: 8b) şema yönünden değerlendirildiğinde, 1. Uzmanın öğrenciye toplam 25 puan vererek %100 başarılı bulunduğu, 2.Uzmanın toplam 25 puan vererek öğrenciyi % 100 oranında başarılı bulduğu ve son olarak 3. Uzmanın öğrenciye toplam 25 puan vererek öğrenciyi % 100 oranında

başarılı bulunduğunu görmekteyiz. Sonuç olarak üç uzmanın öğrencinin bu çalışmasını şema yönünden değerlendirmesini yaparsak öğrencinin %100 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz.

B- RENK YÖNÜNDEN : Öğrencinin “Aile” konulu (bkz: 8a) resmi renk yönünden uzmanların verdiği puanlar dikkate alınarak değerlendirme yapıldığında şöyle bir sonuç çıkmaktadır; 1. Uzmanın öğrenci çalışmasına renk yönünden toplam 13 puan verdiği, genel durumda değerlendirirsek ise öğrencinin 1. uzmana göre % 86.6 bir başarı ortaya koyduğunu görmekteyiz. Aynı resme 2.Uzmanın toplam 13 puan verdiği ve öğrencinin % 86.6 başarı gösterdiğini görüyoruz. Son olarak 3. Uzmanın öğrenci çalışmasına toplam 14 puan vererek öğrenciyi % 93.3 başarılı bulunduğunu görmekteyiz. Sonuç olarak üç uzmanın genel değerlendirmesini yaptığımızda ise öğrencinin renk yönünden toplam % 88.8 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz.

Öğrencinin “Okul ve Öğretmen” çalışması (bkz: 8b) renk yönünden değerlendirildiğinde, 1. Uzmanın öğrenciye toplam 13 puan vererek %86.6 başarılı bulunduğu, 2.Uzmanın toplam 12 puan vererek öğrenciyi % 80 oranında başarılı bulunduğu ve son olarak 3. Uzmanın öğrenciye toplam 14 puan vererek öğrenciyi % 93.3 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz. Sonuç olarak üç uzmanın öğrencinin bu çalışmasını renk yönünden değerlendirmesini yaparsak öğrencinin %86.6 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz.

C- KOMPOZİSYON YÖNÜNDEN : Öğrencinin “Aile” konulu (bkz: 8a) resmi kompozisyon yönünden uzmanların verdiği puanlar dikkate alınarak değerlendirme yapıldığında şöyle bir sonuç çıkmaktadır; 1. Uzmanın öğrenci çalışmasına kompozisyon yönünden toplam 19 puan verdiği, genel durumda değerlendirirsek ise öğrencinin 1. uzmana göre % 95 bir başarı ortaya koyduğunu görmekteyiz. Aynı resme 2.Uzmanın toplam 19 puan verdiği ve öğrencinin % 95 başarı gösterdiğini görüyoruz. Son olarak 3. Uzmanın öğrenci çalışmasına toplam 19 puan vererek öğrenciyi % 95 başarılı bulmuştur. Sonuç olarak üç uzmanın genel değerlendirmesini yaptığımızda ise öğrencinin kompozisyon yönünden % 95 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz.

Öğrencinin “Okul ve Öğretmen” çalışması (bkz: 8b) kompozisyon yönünden değerlendirildiğinde, 1. Uzmanın öğrenciye toplam 20 puan vererek % 100 başarılı

bulduğu, 2.Uzmanın toplam 20 puan vererek öğrenciyi % 100 oranında başarılı bulduğu ve son olarak 3. Uzmanın öğrenciyeye toplam 20 puan vererek öğrenciyi % 100 oranında başarılı bulduğunu görmekteyiz. Sonuç olarak üç uzmanın öğrencinin bu çalışmasını kompozisyon yönünden değerlendirmesini yaparsak öğrencinin %100 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz.

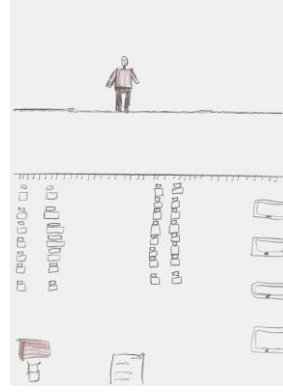
SONUÇ : Öğrencinin “Aile” konulu çalışması (bkz: 8a) şema, renk ve kompozisyon yönünden genel olarak 1. Uzmana göre %95, 2. Uzmana göre % 95 ve 3. Uzmana göre ise % 96.6 oranında başarılı bulunmuştur.

Öğrencinin “Okul ve Öğretmen” konulu çalışması (bkz: 8b) şema, renk ve kompozisyon yönünden genel olarak 1.Uzmana göre % 96.6, 2.Uzmana göre % 95 ve 3. Uzmana göre ise % 98.3 oranında başarılı bulunmuştur.

Öğrencinin “Aile” ve “ Okul ve Öğretmen” konulu çalışmaları genel olarak beraber değerlendirildiğinde 1.Uzmana göre % 95.8 , 2. Uzmana göre % 95, 3. Uzmana göre ise % 97.5 oranında başarılı bulunduğunu görüyoruz.

9a

9b

Öğrencinin Yaşı : 8

Resmin Konusu : 9a(aile), 9b(okul ve öğretmen)

Öğrenci-9 Değerlendirme Tablosu

Tablo- 11

	1. UZMAN				2. UZMAN				3. UZMAN				ORT toplam
	aile		Okul ve öğrt		aile		Okul ve öğrt		aile		Okul ve öğrt		
	P	%	P	%	P	%	P	%	P	%	P	%	
Şema	23	%92	22	%88	14	%56	22	%88	21	%84	16	%64	%78.6
Renk	14	%93.3	8	%53.3	14	%93.3	8	%53.3	14	%93.3	11	%73.3	%76.6
Komp	14	%70	20	%100	12	%60	20	%100	16	%80	13	%65	%79.1
Genel T.	51	%85	50	%83.3	40	%66.6	50	%83.3	51	%85	40	%66.6	%78.3

A- ŞEMA YÖNÜNDEN : Öğrencinin “Aile” konulu (bkz: 9a) resmi şema yönünden uzmanların verdiği puanlar dikkate alınarak değerlendirme yapıldığında şöyle bir sonuç çıkmaktadır; 1. Uzmanın öğrenci çalışmasına şema yönünden toplam 23 puan verdiği, genel durumda değerlendirirsek ise öğrencinin 1. uzmana göre % 92 bir başarı ortaya koyduğunu görmekteyiz. Aynı resme 2.Uzmanın toplam 14 puan verdiği ve öğrencinin %56 başarı gösterdiğini görüyoruz. Son olarak 3. Uzmanın öğrenci çalışmasına toplam 21 puan vererek öğrenciyi % 84 başarılı bulduğunu görmekteyiz. Sonuç olarak üç uzmanın genel değerlendirmesini yaptığımızda ise öğrencinin şema yönünden % 77.3 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz.

Öğrencinin “Okul ve Öğretmen” çalışması (bkz: 9b) şema yönünden değerlendirildiğinde, 1. Uzmanın öğrenciye toplam 22 puan vererek %88 başarılı bulunduğu, 2.Uzmanın toplam 22 puan vererek öğrenciyi % 88 oranında başarılı bulunduğu ve son olarak 3. Uzmanın öğrenciye toplam 16 puan vererek öğrenciyi % 64 oranında

başarılı bulunduğunu görmekteyiz. Sonuç olarak üç uzmanın öğrencinin bu çalışmasını şema yönünden değerlendirmesini yaparsak öğrencinin %80 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz.

B- RENK YÖNÜNDEN : Öğrencinin “Aile” konulu (bkz: 9a) resmi renk yönünden uzmanların verdiği puanlar dikkate alınarak değerlendirme yapıldığında şöyle bir sonuç çıkmaktadır; 1. Uzmanın öğrenci çalışmasına renk yönünden toplam 14 puan verdiği, genel durumda değerlendirirsek ise öğrencinin 1. uzmana göre % 93.3 bir başarı ortaya koyduğunu görmekteyiz. Aynı resme 2.Uzmanın toplam 14 puan verdiği ve öğrencinin % 93.3 başarı gösterdiğini görüyoruz. Son olarak 3. Uzmanın öğrenci çalışmasına toplam 14 puan vererek öğrenciyi % 93.3 başarılı bulunduğunu görmekteyiz. Sonuç olarak üç uzmanın genel değerlendirmesini yaptığımızda ise öğrencinin renk yönünden toplam % 93.3 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz.

Öğrencinin “Okul ve Öğretmen” çalışması (bkz: 9b) renk yönünden değerlendirildiğinde, 1. Uzmanın öğrenciye toplam 8 puan vererek %53.3 başarılı bulunduğu, 2.Uzmanın toplam 8 puan vererek öğrenciyi % 53.3 oranında başarılı bulunduğu ve son olarak 3. Uzmanın öğrenciye toplam 11 puan vererek öğrenciyi % 73.3 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz. Sonuç olarak üç uzmanın öğrencinin bu çalışmasını renk yönünden değerlendirmesini yaparsak öğrencinin %60 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz.

C- KOMPOZİSYON YÖNÜNDEN : Öğrencinin “Aile” konulu (bkz: 9a) resmi kompozisyon yönünden uzmanların verdiği puanlar dikkate alınarak değerlendirme yapıldığında şöyle bir sonuç çıkmaktadır; 1. Uzmanın öğrenci çalışmasına kompozisyon yönünden toplam 14 puan verdiği, genel durumda değerlendirirsek ise öğrencinin 1. uzmana göre % 70 bir başarı ortaya koyduğunu görmekteyiz. Aynı resme 2.Uzmanın toplam 12 puan verdiği ve öğrencinin % 60 başarı gösterdiğini görüyoruz. Son olarak 3. Uzmanın öğrenci çalışmasına toplam 16 puan vererek öğrenciyi % 80 başarılı bulmuştur. Sonuç olarak üç uzmanın genel değerlendirmesini yaptığımızda ise öğrencinin kompozisyon yönünden % 70 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz.

Öğrencinin “Okul ve Öğretmen” çalışması (bkz: 9b) kompozisyon yönünden değerlendirildiğinde, 1. Uzmanın öğrenciye toplam 20 puan vererek % 100 başarılı

bulduğu, 2.Uzmanın toplam 20 puan vererek öğrenciyi % 100 oranında başarılı bulduğu ve son olarak 3. Uzmanın öğrenciyeye toplam 13 puan vererek öğrenciyi % 65 oranında başarılı bulduğunu görmekteyiz. Sonuç olarak üç uzmanın öğrencinin bu çalışmasını kompozisyon yönünden değerlendirmesini yaparsak öğrencinin %88.3 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz.

SONUÇ : Öğrencinin “Aile” konulu çalışması (bkz: 9a) şema, renk ve kompozisyon yönünden genel olarak 1. Uzmanına göre %85, 2. Uzmanına göre % 66.6 ve 3. Uzmanına göre ise % 85 oranında başarılı bulunmuştur.

Öğrencinin “Okul ve Öğretmen” konulu çalışması (bkz: 9b) şema, renk ve kompozisyon yönünden genel olarak 1.Uzmanına göre % 83.3, 2.Uzmanına göre % 83.3 ve 3. Uzmanına göre ise % 66.6 oranında başarılı bulunmuştur.

Öğrencinin “Aile” ve “ Okul ve Öğretmen” konulu çalışmaları genel olarak beraber değerlendirildiğinde 1.Uzmanına göre % 84.1 , 2. Uzmanına göre % 75, 3. Uzmanına göre ise % 75.8 oranında başarılı bulunduğunu görüyoruz.

10a

10b

Öğrencinin Yaşı : 7

Resmin Konusu : 10a(aile), 10b(okul ve öğretmen)

Öğrenci-10 Değerlendirme Tablosu

Tablo- 12

	1. UZMAN				2. UZMAN				3. UZMAN				ORT toplam
	aile		Okul ve öğrt		aile		Okul ve öğrt		aile		Okul ve öğrt		
	P	%	P	%	P	%	P	%	P	%	P	%	
Şema	17	%28	22	%20	15	%32	22	%20	18	%28	18	%24	%25.3
Renk	14	%40	15	%20	15	%40	15	%20	12	%66.6	12	%26.6	%35.5
Komp	15	%30	19	%20	13	%30	19	%25	14	%30	13	%25	%26.6
Genel T.	46	%31.6	56	%20	43	%33.3	56	%21.6	44	%38.3	43	%25	%

A- ŞEMA YÖNÜNDEN : Öğrencinin “Aile” konulu (bkz: 10a) resmi şema yönünden uzmanların verdiği puanlar dikkate alınarak değerlendirme yapıldığında şöyle bir sonuç çıkmaktadır; 1. Uzmanın öğrenci çalışmasına şema yönünden toplam 17 puan verdiği, genel durumda değerlendirirsek ise öğrencinin 1. uzmana göre % 68 bir başarı ortaya koyduğunu görmekteyiz. Aynı resme 2.Uzmanın toplam 15 puan verdiği ve öğrencinin %60 başarı gösterdiğini görüyoruz. Son olarak 3. Uzmanın öğrenci çalışmasına toplam 18 puan vererek öğrenciyi % 72 başarılı bulduğunu görmekteyiz. Sonuç olarak üç uzmanın genel değerlendirmesini yaptığımızda ise öğrencinin şema yönünden % 66.6 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz.

Öğrencinin “Okul ve Öğretmen” çalışması (bkz: 10b) şema yönünden değerlendirildiğinde, 1. Uzmanın öğrenciye toplam 22 puan vererek %88 başarılı bulduğu, 2.Uzmanın toplam 22 puan vererek öğrenciyi % 88 oranında başarılı bulduğu

ve son olarak 3. Uzmanın öğrenciye toplam 18 puan vererek öğrenciyi % 72 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz. Sonuç olarak üç uzmanın öğrencinin bu çalışmasını şema yönünden değerlendirmesini yaparsak öğrencinin %82.6 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz.

B- RENK YÖNÜNDEN : Öğrencinin “Aile” konulu (bkz: 10a) resmi renk yönünden uzmanların verdiği puanlar dikkate alınarak değerlendirme yapıldığında şöyle bir sonuç çıkmaktadır; 1. Uzmanın öğrenci çalışmasına renk yönünden toplam 14 puan verdiği, genel durumda değerlendirirsek ise öğrencinin 1. uzmana göre % 93.3 bir başarı ortaya koyduğunu görmekteyiz. Aynı resme 2.Uzmanın toplam 15 puan verdiği ve öğrencinin % 100 başarı gösterdiğini görüyoruz. Son olarak 3. Uzmanın öğrenci çalışmasına toplam 12 puan vererek öğrenciyi % 80 başarılı bulunduğunu görmekteyiz. Sonuç olarak üç uzmanın genel değerlendirmesini yaptığımızda ise öğrencinin renk yönünden toplam % 91.1 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz.

Öğrencinin “Okul ve Öğretmen” çalışması (bkz: 10b) renk yönünden değerlendirildiğinde, 1. Uzmanın öğrenciye toplam 15 puan vererek %100 başarılı bulunduğu, 2.Uzmanın toplam 15 puan vererek öğrenciyi % 100 oranında başarılı olduğu ve son olarak 3. Uzmanın öğrenciye toplam 12 puan vererek öğrenciyi % 80 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz. Sonuç olarak üç uzmanın öğrencinin bu çalışmasını renk yönünden değerlendirmesini yaparsak öğrencinin %93.3 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz.

C- KOMPOZİSYON YÖNÜNDEN : Öğrencinin “Aile” konulu (bkz: 10a) resmi kompozisyon yönünden uzmanların verdiği puanlar dikkate alınarak değerlendirme yapıldığında şöyle bir sonuç çıkmaktadır; 1. Uzmanın öğrenci çalışmasına kompozisyon yönünden toplam 15 puan verdiği, genel durumda değerlendirirsek ise öğrencinin 1. uzmana göre % 75 bir başarı ortaya koyduğunu görmekteyiz. Aynı resme 2.Uzmanın toplam 13 puan verdiği ve öğrencinin % 65 başarı gösterdiğini görüyoruz. Son olarak 3. Uzmanın öğrenci çalışmasına toplam 14 puan vererek öğrenciyi % 70 başarılı bulmuştur. Sonuç olarak üç uzmanın genel değerlendirmesini yaptığımızda ise öğrencinin kompozisyon yönünden % 70 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz.

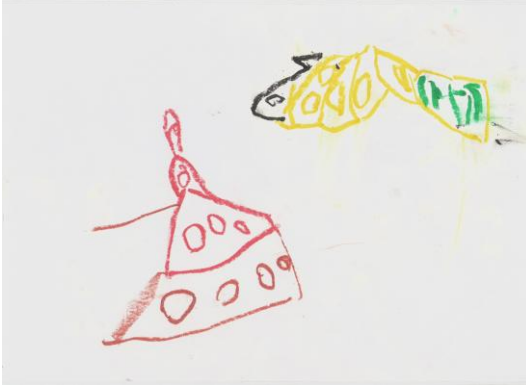
Öğrencinin “Okul ve Öğretmen” çalışması (bkz: 10b) kompozisyon yönünden değerlendirildiğinde, 1. Uzmanın öğrenciye toplam 19 puan vererek % 95 başarılı bulunduğu, 2.Uzmanın toplam 19 puan vererek öğrenciyi % 95 oranında başarılı bulunduğu ve son olarak 3. Uzmanın öğrenciye toplam 13 puan vererek öğrenciyi % 65 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz. Sonuç olarak üç uzmanın öğrencinin bu çalışmasını kompozisyon yönünden değerlendirmesini yaparsak öğrencinin %85 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz.

SONUÇ : Öğrencinin “Aile” konulu çalışması (bkz: 10a) şema, renk ve kompozisyon yönünden genel olarak 1. Uzmana göre %76.6, 2. Uzmana göre % 71.6 ve 3. Uzmana göre ise % 73.3 oranında başarılı bulunmuştur.

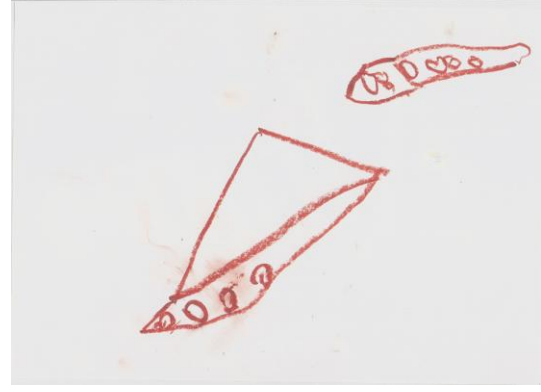
Öğrencinin “Okul ve Öğretmen” konulu çalışması (bkz: 10b) şema, renk ve kompozisyon yönünden genel olarak 1.Uzmana göre % 93.3, 2.Uzmana göre % 93.3 ve 3. Uzmana göre ise % 71.6 oranında başarılı bulunmuştur.

Öğrencinin “Aile” ve “ Okul ve Öğretmen” konulu çalışmaları genel olarak beraber değerlendirildiğinde 1.Uzmana göre % 85 , 2. Uzmana göre % 82.5, 3. Uzmana göre ise % 72.5 oranında başarılı bulunduğunu görüyoruz.

4.2.Deney Grubu 7 – 9 Yaş Arası Özel Eğitim Gören Çocukların “Aile” ile “Okul ve Öğretmen” Konularında Yaptığı Resimlere İlişkin Bulgular ve Yorumlar

11a

11b

Öğrencinin Yaşı : 8

Resmin Konusu : 11a(aile), 11b(okul ve öğretmen)

Öğrenci-11 Değerlendirme Tablosu

Tablo- 13

	1. UZMAN				2. UZMAN				3. UZMAN				ORT toplam
	aile		Okul ve öğrt		aile		Okul ve öğrt		aile		Okul ve öğrt		
	P	%	P	%	P	%	P	%	P	%	P	%	
Şema	7	%28	5	%20	8	%32	5	%20	7	%28	6	%24	%25.8
Renk	6	%40	3	%20	6	%40	3	%20	10	%66.6	4	%26.6	%27.5
Komp	6	%30	4	%20	6	%30	5	%25	6	%30	5	%25	%31.6
Genel T.	19	%31.6	12	%20	20	%33.3	13	%21.6	23	%38.3	15	%25	%

A- ŞEMA YÖNÜNDEN : Öğrencinin “Aile” konulu (bkz: 11a) resmi şema yönünden uzmanların verdiği puanlar dikkate alınarak değerlendirme yapıldığında şöyle bir sonuç çıkmaktadır; 1. Uzmanın öğrenci çalışmasına şema yönünden toplam 7 puan verdiği, genel durumda değerlendirirsek ise öğrencinin 1. uzmana göre % 28 bir başarı ortaya koyduğunu görmekteyiz. Aynı resme 2.Uzmanın toplam 8 puan verdiği ve öğrencinin %32 başarı gösterdiğini görüyoruz. Son olarak 3. Uzmanın öğrenci çalışmasına toplam 7 puan vererek öğrenciyi % 28 başarılı bulduğunu görmekteyiz. Sonuç olarak üç uzmanın genel değerlendirmesini yaptığımızda ise öğrencinin şema yönünden % 29.3 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz.

Öğrencinin “Okul ve Öğretmen” çalışması (bkz: 11b) şema yönünden değerlendirildiğinde, 1. Uzmanın öğrenciye toplam 5 puan vererek %20 başarılı bulunduğu, 2.Uzmanın toplam 5 puan vererek öğrenciyi % 20 oranında başarılı bulunduğu ve son olarak 3. Uzmanın öğrenciye toplam 6 puan vererek öğrenciyi % 24 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz. Sonuç olarak üç uzmanın öğrencinin bu çalışmasını şema yönünden değerlendirmesini yaparsak öğrencinin %21.3 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz.

B- RENK YÖNÜNDEN : Öğrencinin “Aile” konulu (bkz: 11a) resmi renk yönünden uzmanların verdiği puanlar dikkate alınarak değerlendirme yapıldığında şöyle bir sonuç çıkmaktadır; 1. Uzmanın öğrenci çalışmasına renk yönünden toplam 6 puan verdiği, genel durumda değerlendirirsek ise öğrencinin 1. uzmana göre % 40 bir başarı ortaya koyduğunu görmekteyiz. Aynı resme 2.Uzmanın toplam 6 puan verdiği ve öğrencinin % 40 başarı gösterdiğini görüyoruz. Son olarak 3. Uzmanın öğrenci çalışmasına toplam 10 puan vererek öğrenciyi % 66.6 başarılı bulunduğunu görmekteyiz. Sonuç olarak üç uzmanın genel değerlendirmesini yaptığımızda ise öğrencinin renk yönünden toplam % 48.8 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz.

Öğrencinin “Okul ve Öğretmen” çalışması (bkz: 11b) renk yönünden değerlendirildiğinde, 1. Uzmanın öğrenciye toplam 3 puan vererek %20 başarılı bulunduğu, 2.Uzmanın toplam 3 puan vererek öğrenciyi % 20 oranında başarılı bulunduğu ve son olarak 3. Uzmanın öğrenciye toplam 4 puan vererek öğrenciyi % 26.6 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz. Sonuç olarak üç uzmanın öğrencinin bu çalışmasını renk yönünden değerlendirmesini yaparsak öğrencinin %22.2 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz.

C- KOMPOZİSYON YÖNÜNDEN : Öğrencinin “Aile” konulu (bkz: 11a) resmi kompozisyon yönünden uzmanların verdiği puanlar dikkate alınarak değerlendirme yapıldığında şöyle bir sonuç çıkmaktadır; 1. Uzmanın öğrenci çalışmasına kompozisyon yönünden toplam 6 puan verdiği, genel durumda değerlendirirsek ise öğrencinin 1. uzmana göre % 30 bir başarı ortaya koyduğunu görmekteyiz. Aynı resme 2.Uzmanın toplam 6 puan verdiği ve öğrencinin % 30 başarı gösterdiğini görüyoruz. Son olarak 3. Uzmanın öğrenci çalışmasına toplam 6 puan vererek öğrenciyi % 30 başarılı bulmuştur.

Sonuç olarak üç uzmanın genel değerlendirmesini yaptığımızda ise öğrencinin kompozisyon yönünden % 30 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz.

Öğrencinin “Okul ve Öğretmen” çalışması (bkz: 11b) kompozisyon yönünden değerlendirildiğinde, 1. Uzmanın öğrenciye toplam 4 puan vererek % 20 başarılı bulunduğu, 2.Uzmanın toplam 5 puan vererek öğrenciyi % 25 oranında başarılı bulduğu ve son olarak 3. Uzmanın öğrenciye toplam 5 puan vererek öğrenciyi % 25 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz. Sonuç olarak üç uzmanın öğrencinin bu çalışmasını kompozisyon yönünden değerlendirmesini yaparsak öğrencinin %23.3 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz.

SONUÇ : Öğrencinin “Aile” konulu çalışması (bkz: 11a) şema, renk ve kompozisyon yönünden genel olarak 1. Uzmana göre %31.6, 2. Uzmana göre % 33.3 ve 3. Uzmana göre ise % 38.3 oranında başarılı bulunmuştur.

Öğrencinin “Okul ve Öğretmen” konulu çalışması (bkz: 11b) şema, renk ve kompozisyon yönünden genel olarak 1.Uzmana göre % 20, 2.Uzmana göre % 21.6 ve 3. Uzmana göre ise % 25 oranında başarılı bulunmuştur.

Öğrencinin “Aile” ve “ Okul ve Öğretmen” konulu çalışmaları genel olarak beraber değerlendirildiğinde 1.Uzmana göre % 25.8 , 2. Uzmana göre % 27.5, 3. Uzmana göre ise % 31.6 oranında başarılı bulunduğunu görüyoruz.

12a

12b

Öğrencinin Yaşı : 8

Resmin Konusu : 12a(aile), 12b(okul ve öğretmen)

Öğrenci-12 Değerlendirme Tablosu

Tablo- 14

	1. UZMAN				2. UZMAN				3. UZMAN				ORT toplam
	aile		Okul ve öğrt		aile		Okul ve öğrt		aile		Okul ve öğrt		
	P	%	P	%	P	%	P	%	P	%	P	%	
Şema	5	%20	5	%20	6	%24	5	%20	6	%24	5	%20	%42.6
Renk	3	%20	3	%25	4	%26.6	4	%26.6	5	%33.3	4	%26.6	%51.1
Komp	6	%30	4	%20	6	%30	4	%20	5	%25	4	%20	%48.3
Genel T.	14	%23.3	12	%20	16	%26.6	13	%21.6	16	%26.6	13	%21.6	%

A- ŞEMA YÖNÜNDEN : Öğrencinin “Aile” konulu (bkz: 12a) resmi şema yönünden uzmanların verdiği puanlar dikkate alınarak değerlendirme yapıldığında şöyle bir sonuç çıkmaktadır; 1. Uzmanın öğrenci çalışmasına şema yönünden toplam 5 puan verdiği, genel durumda değerlendirirsek ise öğrencinin 1. uzmana göre % 20 bir başarı ortaya koyduğunu görmekteyiz. Aynı resme 2.Uzmanın toplam 6 puan verdiği ve öğrencinin % 24 başarı gösterdiğini görüyoruz. Son olarak 3. Uzmanın öğrenci çalışmasına toplam 6 puan vererek öğrenciyi % 24 başarılı bulduğunu görmekteyiz. Sonuç olarak üç uzmanın genel değerlendirmesini yaptığımızda ise öğrencinin şema yönünden % 22.6 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz.

Öğrencinin “Okul ve Öğretmen” çalışması (bkz: 12b) şema yönünden değerlendirildiğinde, 1. Uzmanın öğrenciye toplam 5 puan vererek % 20 başarılı bulduğu, 2.Uzmanın toplam 5 puan vererek öğrenciyi % 20 oranında başarılı bulduğu

ve son olarak 3. Uzmanın öğrenciye toplam 5 puan vererek öğrenciyi % 20 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz. Sonuç olarak üç uzmanın öğrencinin bu çalışmasını şema yönünden değerlendirmesini yaparsak öğrencinin %20 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz.

B- RENK YÖNÜNDEN : Öğrencinin “Aile” konulu (bkz: 12a) resmi renk yönünden uzmanların verdiği puanlar dikkate alınarak değerlendirme yapıldığında şöyle bir sonuç çıkmaktadır; 1. Uzmanın öğrenci çalışmasına renk yönünden toplam 3 puan verdiği, genel durumda değerlendirirsek ise öğrencinin 1. uzmana göre % 20 bir başarı ortaya koyduğunu görmekteyiz. Aynı resme 2.Uzmanın toplam 4 puan verdiği ve öğrencinin % 26.6 başarı gösterdiğini görüyoruz. Son olarak 3. Uzmanın öğrenci çalışmasına toplam 5 puan vererek öğrenciyi % 33.3 başarılı bulunduğunu görmekteyiz. Sonuç olarak üç uzmanın genel değerlendirmesini yaptığımızda ise öğrencinin renk yönünden toplam % 26.6 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz.

Öğrencinin “Okul ve Öğretmen” çalışması (bkz: 12b) renk yönünden değerlendirildiğinde, 1. Uzmanın öğrenciye toplam 3 puan vererek % 25 başarılı bulunduğu, 2.Uzmanın toplam 4 puan vererek öğrenciyi % 26.6 oranında başarılı bulunduğu ve son olarak 3. Uzmanın öğrenciye toplam 4 puan vererek öğrenciyi % 26.6 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz. Sonuç olarak üç uzmanın öğrencinin bu çalışmasını renk yönünden değerlendirmesini yaparsak öğrencinin %24.4 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz.

C- KOMPOZİSYON YÖNÜNDEN : Öğrencinin “Aile” konulu (bkz: 12a) resmi kompozisyon yönünden uzmanların verdiği puanlar dikkate alınarak değerlendirme yapıldığında şöyle bir sonuç çıkmaktadır; 1. Uzmanın öğrenci çalışmasına kompozisyon yönünden toplam 6 puan verdiği, genel durumda değerlendirirsek ise öğrencinin 1. uzmana göre % 30 bir başarı ortaya koyduğunu görmekteyiz. Aynı resme 2.Uzmanın toplam 6 puan verdiği ve öğrencinin % 30 başarı gösterdiğini görüyoruz. Son olarak 3. Uzmanın öğrenci çalışmasına toplam 5 puan vererek öğrenciyi % 25 başarılı bulmuştur. Sonuç olarak üç uzmanın genel değerlendirmesini yaptığımızda ise öğrencinin kompozisyon yönünden % 28.3 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz.

Öğrencinin “Okul ve Öğretmen” çalışması (bkz: 12b) kompozisyon yönünden değerlendirildiğinde, 1. Uzmanın öğrenciye toplam 4 puan vererek % 20 başarılı bulunduğu, 2.Uzmanın toplam 4 puan vererek öğrenciyi % 20 oranında başarılı bulunduğu ve son olarak 3. Uzmanın öğrenciye toplam 4 puan vererek öğrenciyi % 20 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz. Sonuç olarak üç uzmanın öğrencinin bu çalışmasını kompozisyon yönünden değerlendirmesini yaparsak öğrencinin %20 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz.

SONUÇ : Öğrencinin “Aile” konulu çalışması (bkz: 12a) şema, renk ve kompozisyon yönünden genel olarak 1. Uzmana göre %23.3, 2. Uzmana göre % 26.6 ve 3. Uzmana göre ise % 26.6 oranında başarılı bulunmuştur.

Öğrencinin “Okul ve Öğretmen” konulu çalışması (bkz: 12b) şema, renk ve kompozisyon yönünden genel olarak 1.Uzmana göre % 20, 2.Uzmana göre % 21.6 ve 3. Uzmana göre ise % 21.6 oranında başarılı bulunmuştur.

Öğrencinin “Aile” ve “ Okul ve Öğretmen” konulu çalışmaları genel olarak beraber değerlendirildiğinde 1.Uzmana göre % 21.6 , 2. Uzmana göre % 24.1, 3. Uzmana göre ise % 24.1 oranında başarılı bulunduğunu görüyoruz.

13a

13b

Öğrencinin Yaşı : 7

Resmin Konusu : 13a(aile), 13b(okul ve öğretmen)

Öğrenci-13 Değerlendirme Tablosu

Tablo- 15

	1. UZMAN				2. UZMAN				3. UZMAN				ORT toplam
	aile		Okul ve öğrt		aile		Okul ve öğrt		aile		Okul ve öğrt		
	P	%	P	%	P	%	P	%	P	%	P	%	
Şema	5	%20	5	%20	5	%20	5	%20	6	%24	6	%24	%42.6
Renk	3	%20	3	%20	3	%20	3	%20	3	%20	3	%20	%40
Komp	4	%20	4	%20	4	%20	4	%20	4	%20	4	%20	%40
Genel T.	12	%20	12	%20	12	%20	12	%20	13	%21.6	13	%21.6	%

A- ŞEMA YÖNÜNDEN : Öğrencinin “Aile” konulu (bkz: 13a) resmi şema yönünden uzmanların verdiği puanlar dikkate alınarak değerlendirme yapıldığında şöyle bir sonuç çıkmaktadır; 1. Uzmanın öğrenci çalışmasına şema yönünden toplam 5 puan verdiği, genel durumda değerlendirirsek ise öğrencinin 1. uzmana göre % 20 bir başarı ortaya koyduğunu görmekteyiz. Aynı resme 2.Uzmanın toplam 5 puan verdiği ve öğrencinin % 20 başarı gösterdiğini görüyoruz. Son olarak 3. Uzmanın öğrenci çalışmasına toplam 6 puan vererek öğrenciyi % 24 başarılı bulduğunu görmekteyiz. Sonuç olarak üç uzmanın genel değerlendirmesini yaptığımızda ise öğrencinin şema yönünden % 21.3 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz.

Öğrencinin “Okul ve Öğretmen” çalışması (bkz: 13b) şema yönünden değerlendirildiğinde, 1. Uzmanın öğrenciye toplam 5 puan vererek % 20 başarılı bulduğu, 2.Uzmanın toplam 5 puan vererek öğrenciyi % 20 oranında başarılı bulduğu

ve son olarak 3. Uzmanın öğrenciye toplam 6 puan vererek öğrenciyi % 24 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz. Sonuç olarak üç uzmanın öğrencinin bu çalışmasını şema yönünden değerlendirmesini yaparsak öğrencinin %21.3 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz.

B- RENK YÖNÜNDEN : Öğrencinin “Aile” konulu (bkz: 13a) resmi renk yönünden uzmanların verdiği puanlar dikkate alınarak değerlendirme yapıldığında şöyle bir sonuç çıkmaktadır; 1. Uzmanın öğrenci çalışmasına renk yönünden toplam 3 puan verdiği, genel durumda değerlendiresek ise öğrencinin 1. uzmana göre % 20 bir başarı ortaya koyduğunu görmekteyiz. Aynı resme 2.Uzmanın toplam 3 puan verdiği ve öğrencinin % 20 başarı gösterdiğini görüyoruz. Son olarak 3. Uzmanın öğrenci çalışmasına toplam 3 puan vererek öğrenciyi % 20 başarılı bulunduğunu görmekteyiz. Sonuç olarak üç uzmanın genel değerlendirmesini yaptığımızda ise öğrencinin renk yönünden toplam % 20 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz.

Öğrencinin “Okul ve Öğretmen” çalışması (bkz: 13b) renk yönünden değerlendirildiğinde, 1. Uzmanın öğrenciye toplam 3 puan vererek % 20 başarılı bulunduğu, 2.Uzmanın toplam 3 puan vererek öğrenciyi % 20 oranında başarılı bulunduğu ve son olarak 3. Uzmanın öğrenciye toplam 3 puan vererek öğrenciyi % 20 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz. Sonuç olarak üç uzmanın öğrencinin bu çalışmasını renk yönünden değerlendirmesini yaparsak öğrencinin %20 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz.

C- KOMPOZİSYON YÖNÜNDEN : Öğrencinin “Aile” konulu (bkz: 13a) resmi kompozisyon yönünden uzmanların verdiği puanlar dikkate alınarak değerlendirme yapıldığında şöyle bir sonuç çıkmaktadır; 1. Uzmanın öğrenci çalışmasına kompozisyon yönünden toplam 4 puan verdiği, genel durumda değerlendiresek ise öğrencinin 1. uzmana göre % 20 bir başarı ortaya koyduğunu görmekteyiz. Aynı resme 2.Uzmanın toplam 4 puan verdiği ve öğrencinin % 20 başarı gösterdiğini görüyoruz. Son olarak 3. Uzmanın öğrenci çalışmasına toplam 4 puan vererek öğrenciyi % 20 başarılı bulmuştur. Sonuç olarak üç uzmanın genel değerlendirmesini yaptığımızda ise öğrencinin kompozisyon yönünden % 20 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz.

Öğrencinin “Okul ve Öğretmen” çalışması (bkz: 13b) kompozisyon yönünden değerlendirildiğinde, 1. Uzmanın öğrenciye toplam 4 puan vererek % 20 başarılı bulunduğu, 2.Uzmanın toplam 4 puan vererek öğrenciyi % 20 oranında başarılı bulunduğu ve son olarak 3. Uzmanın öğrenciye toplam 4 puan vererek öğrenciyi % 20 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz. Sonuç olarak üç uzmanın öğrencinin bu çalışmasını kompozisyon yönünden değerlendirmesini yaparsak öğrencinin %20 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz.

SONUÇ : Öğrencinin “Aile” konulu çalışması (bkz: 13a) şema, renk ve kompozisyon yönünden genel olarak 1. Uzmana göre %20, 2. Uzmana göre % 20 ve 3. Uzmana göre ise % 21.6 oranında başarılı bulunmuştur.

Öğrencinin “Okul ve Öğretmen” konulu çalışması (bkz: 13b) şema, renk ve kompozisyon yönünden genel olarak 1.Uzmana göre % 20, 2.Uzmana göre % 20 ve 3. Uzmana göre ise % 21.6 oranında başarılı bulunmuştur.

Öğrencinin “Aile” ve “ Okul ve Öğretmen” konulu çalışmaları genel olarak beraber değerlendirildiğinde 1.Uzmana göre % 20 , 2. Uzmana göre % 20, 3. Uzmana göre ise % 21.6 oranında başarılı bulunduğunu görüyoruz.

14a

14b

Öğrencinin Yaşı : 8**Resmin Konusu : 14a(aile), 14b(okul ve öğretmen)**

Öğrenci-14 Değerlendirme Tablosu

Tablo- 16

	1. UZMAN				2. UZMAN				3. UZMAN				ORT toplam
	aile		Okul ve öğrt		aile		Okul ve öğrt		aile		Okul ve öğrt		
	P	%	P	%	P	%	P	%	P	%	P	%	
Şema	6	%24	6	%24	6	%24	6	%24	8	%32	7	%28	%52
Renk	4	%26.6	3	%20	5	%33.3	3	%20	5	%33.3	3	%20	%51.1
Komp	8	%40	8	%40	8	%40	8	%40	7	%35	7	%35	%76.6
Genel T.	18	%30	17	%28.3	19	%31.6	17	%28.3	20	%33.3	17	%28.3	%

A- ŞEMA YÖNÜNDEN : Öğrencinin “Aile” konulu (bkz: 14a) resmi şema yönünden uzmanların verdiği puanlar dikkate alınarak değerlendirme yapıldığında şöyle bir sonuç çıkmaktadır; 1. Uzmanın öğrenci çalışmasına şema yönünden toplam 6 puan verdiği, genel durumda değerlendirirsek ise öğrencinin 1. uzmana göre % 24 bir başarı ortaya koyduğunu görmekteyiz. Aynı resme 2.Uzmanın toplam 6 puan verdiği ve öğrencinin % 24 başarı gösterdiğini görüyoruz. Son olarak 3. Uzmanın öğrenci çalışmasına toplam 8 puan vererek öğrenciyi % 32 başarılı bulduğunu görmekteyiz. Sonuç olarak üç uzmanın genel değerlendirmesini yaptığımızda ise öğrencinin şema yönünden % 26.6 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz.

Öğrencinin “Okul ve Öğretmen” çalışması (bkz: 14b) şema yönünden değerlendirildiğinde, 1. Uzmanın öğrenciyeye toplam 6 puan vererek % 24 başarılı bulduğu, 2.Uzmanın toplam 6 puan vererek öğrenciyi % 24 oranında başarılı bulduğu

ve son olarak 3. Uzmanın öğrenciye toplam 7 puan vererek öğrenciyi % 28 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz. Sonuç olarak üç uzmanın öğrencinin bu çalışmasını şema yönünden değerlendirmesini yaparsak öğrencinin % 25.3 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz.

B- RENK YÖNÜNDEN : Öğrencinin “Aile” konulu (bkz: 14a) resmi renk yönünden uzmanların verdiği puanlar dikkate alınarak değerlendirme yapıldığında şöyle bir sonuç çıkmaktadır; 1. Uzmanın öğrenci çalışmasına renk yönünden toplam 4 puan verdiği, genel durumda değerlendirirsek ise öğrencinin 1. uzmana göre % 26.6 bir başarı ortaya koyduğunu görmekteyiz. Aynı resme 2.Uzmanın toplam 5 puan verdiği ve öğrencinin % 33.3 başarı gösterdiğini görüyoruz. Son olarak 3. Uzmanın öğrenci çalışmasına toplam 5 puan vererek öğrenciyi % 33.3 başarılı bulunduğunu görmekteyiz. Sonuç olarak üç uzmanın genel değerlendirmesini yaptığımızda ise öğrencinin renk yönünden toplam % 31.1 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz.

Öğrencinin “Okul ve Öğretmen” çalışması (bkz: 14b) renk yönünden değerlendirildiğinde, 1. Uzmanın öğrenciye toplam 3 puan vererek % 20 başarılı bulunduğu, 2.Uzmanın toplam 3 puan vererek öğrenciyi % 20 oranında başarılı bulunduğu ve son olarak 3. Uzmanın öğrenciye toplam 3 puan vererek öğrenciyi % 20 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz. Sonuç olarak üç uzmanın öğrencinin bu çalışmasını renk yönünden değerlendirmesini yaparsak öğrencinin % 20 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz.

C- KOMPOZİSYON YÖNÜNDEN : Öğrencinin “Aile” konulu (bkz: 14a) resmi kompozisyon yönünden uzmanların verdiği puanlar dikkate alınarak değerlendirme yapıldığında şöyle bir sonuç çıkmaktadır; 1. Uzmanın öğrenci çalışmasına kompozisyon yönünden toplam 8 puan verdiği, genel durumda değerlendirirsek ise öğrencinin 1. uzmana göre % 40 bir başarı ortaya koyduğunu görmekteyiz. Aynı resme 2.Uzmanın toplam 8 puan verdiği ve öğrencinin % 40 başarı gösterdiğini görüyoruz. Son olarak 3. Uzmanın öğrenci çalışmasına toplam 7 puan vererek öğrenciyi % 35 başarılı bulmuştur. Sonuç olarak üç uzmanın genel değerlendirmesini yaptığımızda ise öğrencinin kompozisyon yönünden % 38.3 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz.

Öğrencinin “Okul ve Öğretmen” çalışması (bkz: 14b) kompozisyon yönünden değerlendirildiğinde, 1. Uzmanın öğrenciye toplam 8 puan vererek % 40 başarılı bulunduğu, 2.Uzmanın toplam 8 puan vererek öğrenciyi % 40 oranında başarılı bulunduğu ve son olarak 3. Uzmanın öğrenciye toplam 7 puan vererek öğrenciyi % 35 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz. Sonuç olarak üç uzmanın öğrencinin bu çalışmasını kompozisyon yönünden değerlendirmesini yaparsak öğrencinin %38.3 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz.

SONUÇ : Öğrencinin “Aile” konulu çalışması (bkz: 14a) şema, renk ve kompozisyon yönünden genel olarak 1. Uzmana göre %30, 2. Uzmana göre % 31.6 ve 3. Uzmana göre ise % 33.3 oranında başarılı bulunmuştur.

Öğrencinin “Okul ve Öğretmen” konulu çalışması (bkz: 14b) şema, renk ve kompozisyon yönünden genel olarak 1.Uzmana göre % 28.3, 2.Uzmana göre % 28.3 ve 3. Uzmana göre ise % 28.3 oranında başarılı bulunmuştur.

Öğrencinin “Aile” ve “ Okul ve Öğretmen” konulu çalışmaları genel olarak beraber değerlendirildiğinde 1.Uzmana göre % 29.1 , 2. Uzmana göre % 30, 3. Uzmana göre ise % 30.8 oranında başarılı bulunduğunu görüyoruz.

15a

15b

Öğrencinin Yaşı : 9**Resmin Konusu : 15a(aile), 15b(okul ve öğretmen)**

Öğrenci-15 Değerlendirme Tablosu

Tablo- 17

	1. UZMAN				2. UZMAN				3. UZMAN				ORT toplam
	aile		Okul ve öğrt		aile		Okul ve öğrt		aile		Okul ve öğrt		
	P	%	P	%	P	%	P	%	P	%	P	%	
Şema	5	%20	5	%20	5	%20	5	%20	5	%20	5	%20	%27.5
Renk	5	%33.3	3	%40	5	%33.3	3	%20	5	%33.3	3	%20	%27.5
Komp	8	%40	7	%35	8	%40	7	%35	6	%30	6	%30	%25
Genel T.	18	%30	15	%25	18	%30	15	%25	16	%26.6	16	%23.3	%

A- ŞEMA YÖNÜNDEN : Öğrencinin “Aile” konulu (bkz: 15a) resmi şema yönünden uzmanların verdiği puanlar dikkate alınarak değerlendirme yapıldığında şöyle bir sonuç çıkmaktadır; 1. Uzmanın öğrenci çalışmasına şema yönünden toplam 5 puan verdiği, genel durumda değerlendirirsek ise öğrencinin 1. uzmana göre % 20 bir başarı ortaya koyduğunu görmekteyiz. Aynı resme 2.Uzmanın toplam 5 puan verdiği ve öğrencinin % 20 başarı gösterdiğini görüyoruz. Son olarak 3. Uzmanın öğrenci çalışmasına toplam 5 puan vererek öğrenciyi % 20 başarılı bulduğunu görmekteyiz. Sonuç olarak üç uzmanın genel değerlendirmesini yaptığımızda ise öğrencinin şema yönünden % 20 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz.

Öğrencinin “Okul ve Öğretmen” çalışması (bkz: 15b) şema yönünden değerlendirildiğinde, 1. Uzmanın öğrenciye toplam 5 puan vererek % 20 başarılı bulduğu, 2.Uzmanın toplam 5 puan vererek öğrenciyi % 20 oranında başarılı bulduğu

ve son olarak 3. Uzmanın öğrenciye toplam 5 puan vererek öğrenciyi % 20 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz. Sonuç olarak üç uzmanın öğrencinin bu çalışmasını şema yönünden değerlendirmesini yaparsak öğrencinin % 20 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz.

B- RENK YÖNÜNDEN : Öğrencinin “Aile” konulu (bkz: 15a) resmi renk yönünden uzmanların verdiği puanlar dikkate alınarak değerlendirme yapıldığında şöyle bir sonuç çıkmaktadır; 1. Uzmanın öğrenci çalışmasına renk yönünden toplam 5 puan verdiği, genel durumda değerlendirirsek ise öğrencinin 1. uzmana göre % 33.3 bir başarı ortaya koyduğunu görmekteyiz. Aynı resme 2.Uzmanın toplam 5 puan verdiği ve öğrencinin % 33.3 başarı gösterdiğini görüyoruz. Son olarak 3. Uzmanın öğrenci çalışmasına toplam 5 puan vererek öğrenciyi % 33.3 başarılı bulunduğunu görmekteyiz. Sonuç olarak üç uzmanın genel değerlendirmesini yaptığımızda ise öğrencinin renk yönünden toplam % 33.3 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz.

Öğrencinin “Okul ve Öğretmen” çalışması (bkz: 15b) renk yönünden değerlendirildiğinde, 1. Uzmanın öğrenciye toplam 3 puan vererek % 40 başarılı bulunduğu, 2.Uzmanın toplam 3 puan vererek öğrenciyi % 20 oranında başarılı bulunduğu ve son olarak 3. Uzmanın öğrenciye toplam 3 puan vererek öğrenciyi % 20 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz. Sonuç olarak üç uzmanın öğrencinin bu çalışmasını renk yönünden değerlendirmesini yaparsak öğrencinin % 20 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz.

C- KOMPOZİSYON YÖNÜNDEN : Öğrencinin “Aile” konulu (bkz: 15a) resmi kompozisyon yönünden uzmanların verdiği puanlar dikkate alınarak değerlendirme yapıldığında şöyle bir sonuç çıkmaktadır; 1. Uzmanın öğrenci çalışmasına kompozisyon yönünden toplam 8 puan verdiği, genel durumda değerlendirirsek ise öğrencinin 1. uzmana göre % 40 bir başarı ortaya koyduğunu görmekteyiz. Aynı resme 2.Uzmanın toplam 8 puan verdiği ve öğrencinin % 40 başarı gösterdiğini görüyoruz. Son olarak 3. Uzmanın öğrenci çalışmasına toplam 6 puan vererek öğrenciyi % 30 başarılı bulmuştur. Sonuç olarak üç uzmanın genel değerlendirmesini yaptığımızda ise öğrencinin kompozisyon yönünden % 36.6 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz.

Öğrencinin “Okul ve Öğretmen” çalışması (bkz: 15b) kompozisyon yönünden değerlendirildiğinde, 1. Uzmanın öğrenciye toplam 7 puan vererek % 35 başarılı bulunduğu, 2.Uzmanın toplam 7 puan vererek öğrenciyi % 35 oranında başarılı bulunduğu ve son olarak 3. Uzmanın öğrenciye toplam 6 puan vererek öğrenciyi % 30 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz. Sonuç olarak üç uzmanın öğrencinin bu çalışmasını kompozisyon yönünden değerlendirmesini yaparsak öğrencinin % 33.3 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz.

SONUÇ : Öğrencinin “Aile” konulu çalışması (bkz: 15a) şema, renk ve kompozisyon yönünden genel olarak 1. Uzmana göre %30, 2. Uzmana göre % 30 ve 3. Uzmana göre ise % 26.6 oranında başarılı bulunmuştur.

Öğrencinin “Okul ve Öğretmen” konulu çalışması (bkz: 15b) şema, renk ve kompozisyon yönünden genel olarak 1.Uzmana göre % 25, 2.Uzmana göre % 25 ve 3. Uzmana göre ise % 23.3 oranında başarılı bulunmuştur.

Öğrencinin “Aile” ve “ Okul ve Öğretmen” konulu çalışmaları genel olarak beraber değerlendirildiğinde 1.Uzmana göre % 20. , 2. Uzmana göre % 26.6, 3. Uzmana göre ise % 35 oranında başarılı bulunduğunu görüyoruz.

16a

16b

Öğrencinin Yaşı : 9

Resmin Konusu : 16a(aile), 16b(okul ve öğretmen)

Öğrenci-16 Değerlendirme Tablosu

Tablo- 18

	1. UZMAN				2. UZMAN				3. UZMAN				ORT toplam
	aile		Okul ve öğrt		aile		Okul ve öğrt		aile		Okul ve öğrt		
	P	%	P	%	P	%	P	%	P	%	P	%	
Şema	5	%20	5	%20	5	%20	5	%20	5	%20	5	%20	%20
Renk	5	%33.3	3	%20	5	%33.3	3	%20	5	%33.3	3	%20	%26.6
Komp	8	%40	4	%20	7	%35	4	%20	6	%30	5	%25	%28.3
Genel T.	18	%30	12	%20	17	%28.3	12	%20	16	%26.6	13	%21.6	%

A- ŞEMA YÖNÜNDEN: Öğrencinin “Aile” konulu (bkz: 16a) resmi şema yönünden uzmanların verdiği puanlar dikkate alınarak değerlendirme yapıldığında şöyle bir sonuç çıkmaktadır; 1. Uzmanın öğrenci çalışmasına şema yönünden toplam 5 puan verdiği, genel durumda değerlendirirsek ise öğrencinin 1. uzmana göre % 20 bir başarı ortaya koyduğunu görmekteyiz. Aynı resme 2.Uzmanın toplam 5 puan verdiği ve öğrencinin % 20 başarı gösterdiğini görüyoruz. Son olarak 3. Uzmanın öğrenci çalışmasına toplam 5 puan vererek öğrenciyi % 20 başarılı bulduğunu görmekteyiz. Sonuç olarak üç uzmanın genel değerlendirmesini yaptığımızda ise öğrencinin şema yönünden % 20 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz.

Öğrencinin “Okul ve Öğretmen” çalışması (bkz: 16b) şema yönünden değerlendirildiğinde, 1. Uzmanın öğrenciye toplam 5 puan vererek % 20 başarılı bulduğu, 2.Uzmanın toplam 5 puan vererek öğrenciyi % 20 oranında başarılı bulduğu

ve son olarak 3. Uzmanın öğrenciye toplam 5 puan vererek öğrenciyi % 20 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz. Sonuç olarak üç uzmanın öğrencinin bu çalışmasını şema yönünden değerlendirmesini yaparsak öğrencinin % 20 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz.

B- RENK YÖNÜNDEN: Öğrencinin “Aile” konulu (bkz: 16a) resmi renk yönünden uzmanların verdiği puanlar dikkate alınarak değerlendirme yapıldığında şöyle bir sonuç çıkmaktadır; 1. Uzmanın öğrenci çalışmasına renk yönünden toplam 5 puan verdiği, genel durumda değerlendirirsek ise öğrencinin 1. uzmana göre % 33.3 bir başarı ortaya koyduğunu görmekteyiz. Aynı resme 2.Uzmanın toplam 5 puan verdiği ve öğrencinin % 33.3 başarı gösterdiğini görüyoruz. Son olarak 3. Uzmanın öğrenci çalışmasına toplam 5 puan vererek öğrenciyi % 33.3 başarılı bulunduğunu görmekteyiz. Sonuç olarak üç uzmanın genel değerlendirmesini yaptığımızda ise öğrencinin renk yönünden toplam % 33.3 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz.

Öğrencinin “Okul ve Öğretmen” çalışması (bkz: 16b) renk yönünden değerlendirildiğinde, 1. Uzmanın öğrenciye toplam 3 puan vererek % 20 başarılı bulunduğu, 2.Uzmanın toplam 3 puan vererek öğrenciyi % 20 oranında başarılı bulunduğu ve son olarak 3. Uzmanın öğrenciye toplam 3 puan vererek öğrenciyi % 20 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz. Sonuç olarak üç uzmanın öğrencinin bu çalışmasını renk yönünden değerlendirmesini yaparsak öğrencinin % 20 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz.

C- KOMPOZİSYON YÖNÜNDEN : Öğrencinin “Aile” konulu (bkz: 16a) resmi kompozisyon yönünden uzmanların verdiği puanlar dikkate alınarak değerlendirme yapıldığında şöyle bir sonuç çıkmaktadır; 1. Uzmanın öğrenci çalışmasına kompozisyon yönünden toplam 8 puan verdiği, genel durumda değerlendirirsek ise öğrencinin 1. uzmana göre % 40 bir başarı ortaya koyduğunu görmekteyiz. Aynı resme 2.Uzmanın toplam 7 puan verdiği ve öğrencinin % 35 başarı gösterdiğini görüyoruz. Son olarak 3. Uzmanın öğrenci çalışmasına toplam 6 puan vererek öğrenciyi % 30 başarılı bulmuştur. Sonuç olarak üç uzmanın genel değerlendirmesini yaptığımızda ise öğrencinin kompozisyon yönünden % 35 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz.

Öğrencinin “Okul ve Öğretmen” çalışması (bkz: 15b) kompozisyon yönünden değerlendirildiğinde, 1. Uzmanın öğrenciye toplam 4 puan vererek % 20 başarılı bulunduğu, 2.Uzmanın toplam 4 puan vererek öğrenciyi % 20 oranında başarılı bulunduğu ve son olarak 3. Uzmanın öğrenciye toplam 5 puan vererek öğrenciyi % 25 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz. Sonuç olarak üç uzmanın öğrencinin bu çalışmasını kompozisyon yönünden değerlendirmesini yaparsak öğrencinin % 28.3 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz.

SONUÇ : Öğrencinin “Aile” konulu çalışması (bkz: 16a) şema, renk ve kompozisyon yönünden genel olarak 1. Uzmana göre %30, 2. Uzmana göre % 28.3 ve 3. Uzmana göre ise % 26.6 oranında başarılı bulunmuştur.

Öğrencinin “Okul ve Öğretmen” konulu çalışması (bkz: 16b) şema, renk ve kompozisyon yönünden genel olarak 1.Uzmana göre % 20, 2.Uzmana göre % 20 ve 3. Uzmana göre ise % 21.6 oranında başarılı bulunmuştur.

Öğrencinin “Aile” ve “ Okul ve Öğretmen” konulu çalışmaları genel olarak beraber değerlendirildiğinde 1.Uzmana göre % 25. , 2. Uzmana göre % 24.1, 3. Uzmana göre ise % 24.1 oranında başarılı bulunduğunu görüyoruz.

17a

17b

Öğrencinin Yaşı : 9

Resmin Konusu : 17a(aile), 17b(okul ve öğretmen)

Öğrenci-17 Değerlendirme Tablosu

Tablo- 19

	1. UZMAN				2. UZMAN				3. UZMAN				ORT toplam
	aile		Okul ve öğrt		aile		Okul ve öğrt		aile		Okul ve öğrt		
	P	%	P	%	P	%	P	%	P	%	P	%	
Şema	5	%20	5	%20	5	%20	5	%20	5	%20	5	%20	%20
Renk	5	%33.3	5	%33.3	4	%26.6	5	%33.3	4	%26.6	4	%26.6	%30
Komp	8	%40	8	%40	8	%40	8	%40	7	%35	7	%35	%38.3
Genel T.	18	%30	18	%30	17	%28.3	18	%30	16	%26.6	16	%26.6	%

A- ŞEMA YÖNÜNDEN: Öğrencinin “Aile” konulu (bkz: 17a) resmi şema yönünden uzmanların verdiği puanlar dikkate alınarak değerlendirme yapıldığında şöyle bir sonuç çıkmaktadır; 1. Uzmanın öğrenci çalışmasına şema yönünden toplam 5 puan verdiği, genel durumda değerlendirirsek ise öğrencinin 1. uzmana göre % 20 bir başarı ortaya koyduğunu görmekteyiz. Aynı resme 2.Uzmanın toplam 5 puan verdiği ve öğrencinin % 20 başarı gösterdiğini görüyoruz. Son olarak 3. Uzmanın öğrenci çalışmasına toplam 5 puan vererek öğrenciyi % 20 başarılı bulduğunu görmekteyiz. Sonuç olarak üç uzmanın genel değerlendirmesini yaptığımızda ise öğrencinin şema yönünden % 20 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz.

Öğrencinin “Okul ve Öğretmen” çalışması (bkz: 17b) şema yönünden değerlendirildiğinde, 1. Uzmanın öğrenciyeye toplam 5 puan vererek % 20 başarılı bulduğu, 2.Uzmanın toplam 5 puan vererek öğrenciyi % 20 oranında başarılı bulduğu ve son olarak 3. Uzmanın öğrenciyeye toplam 5 puan vererek öğrenciyi % 20 oranında başarılı bulduğunu görmekteyiz. Sonuç olarak üç uzmanın öğrencinin bu çalışmasını

şema yönünden değerlendirmesini yaparsak öğrencinin % 20 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz.

B- RENK YÖNÜNDEN: Öğrencinin “Aile” konulu (bkz: 17a) resmi renk yönünden uzmanların verdiği puanlar dikkate alınarak değerlendirme yapıldığında şöyle bir sonuç çıkmaktadır; 1. Uzmanın öğrenci çalışmasına renk yönünden toplam 5 puan verdiği, genel durumda değerlendirirsek ise öğrencinin 1. uzmana göre % 33.3 bir başarı ortaya koyduğunu görmekteyiz. Aynı resme 2.Uzmanın toplam 4 puan verdiği ve öğrencinin % 26.6 başarı gösterdiğini görüyoruz. Son olarak 3. Uzmanın öğrenci çalışmasına toplam 4 puan vererek öğrenciyi % 26.6 başarılı bulduğunu görmekteyiz. Sonuç olarak üç uzmanın genel değerlendirmesini yaptığımızda ise öğrencinin renk yönünden toplam % 28.8 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz.

Öğrencinin “Okul ve Öğretmen” çalışması (bkz: 17b) renk yönünden değerlendirildiğinde, 1. Uzmanın öğrenciye toplam 5 puan vererek % 33.3 başarılı bulduğu, 2.Uzmanın toplam 5 puan vererek öğrenciyi % 33.3 oranında başarılı bulduğu ve son olarak 3. Uzmanın öğrenciye toplam 4 puan vererek öğrenciyi % 26.6 oranında başarılı bulduğunu görmekteyiz. Sonuç olarak üç uzmanın öğrencinin bu çalışmasını renk yönünden değerlendirmesini yaparsak öğrencinin % 31.1 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz.

C- KOMPOZİSYON YÖNÜNDEN : Öğrencinin “Aile” konulu (bkz: 17a) resmi kompozisyon yönünden uzmanların verdiği puanlar dikkate alınarak değerlendirme yapıldığında şöyle bir sonuç çıkmaktadır; 1. Uzmanın öğrenci çalışmasına kompozisyon yönünden toplam 8 puan verdiği, genel durumda değerlendirirsek ise öğrencinin 1. uzmana göre % 40 bir başarı ortaya koyduğunu görmekteyiz. Aynı resme 2.Uzmanın toplam 8 puan verdiği ve öğrencinin % 40 başarı gösterdiğini görüyoruz. Son olarak 3. Uzmanın öğrenci çalışmasına toplam 7 puan vererek öğrenciyi % 35 başarılı bulmuştur. Sonuç olarak üç uzmanın genel değerlendirmesini yaptığımızda ise öğrencinin kompozisyon yönünden % 38.3 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz.

Öğrencinin “Okul ve Öğretmen” çalışması (bkz: 17b) kompozisyon yönünden değerlendirildiğinde, 1. Uzmanın öğrenciye toplam 8 puan vererek % 40 başarılı bulduğu, 2.Uzmanın toplam 8 puan vererek öğrenciyi % 40 oranında başarılı bulduğu

ve son olarak 3. Uzmanın öğrenciye toplam 7 puan vererek öğrenciyi % 35 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz. Sonuç olarak üç uzmanın öğrencinin bu çalışmasını kompozisyon yönünden değerlendirmesini yaparsak öğrencinin % 38.3 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz.

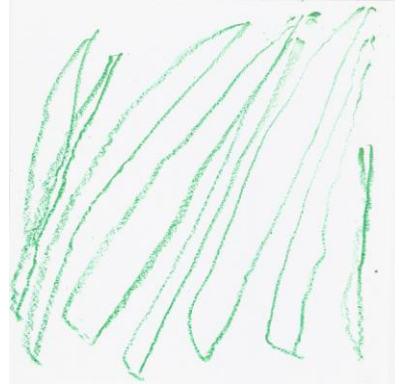
SONUÇ : Öğrencinin “Aile” konulu çalışması (bkz: 17a) şema, renk ve kompozisyon yönünden genel olarak 1. Uzmana göre %30, 2. Uzmana göre % 28.3 ve 3. Uzmana göre ise % 26.6 oranında başarılı bulunmuştur.

Öğrencinin “Okul ve Öğretmen” konulu çalışması (bkz: 17b) şema, renk ve kompozisyon yönünden genel olarak 1.Uzmana göre % 30, 2.Uzmana göre % 30 ve 3. Uzmana göre ise % 26.6 oranında başarılı bulunmuştur.

Öğrencinin “Aile” ve “ Okul ve Öğretmen” konulu çalışmaları genel olarak beraber değerlendirildiğinde 1.Uzmana göre % 30. , 2. Uzmana göre % 29.1, 3. Uzmana göre ise % 26.6 oranında başarılı bulunduğunu görüyoruz.

18a

18b

Öğrencinin Yaşı : 9

Resmin Konusu : 18a(aile), 18b(okul ve öğretmen)

Öğrenci-18 Değerlendirme Tablosu

Tablo- 20

	1. UZMAN				2. UZMAN				3. UZMAN				ORT Topla m
	aile		Okul ve öğrt		aile		Okul ve öğrt		aile		Okul ve öğrt		
	P	%	P	%	P	%	P	%	P	%	P	%	
Şema	5	%20	5	%20	5	%20	5	%20	5	%20	5	%20	%20
Renk	3	%20	3	%20	3	%20	3	%20	3	%20	3	%20	%20
Komp	8	%40	8	%40	8	%40	8	%40	7	%35	7	%35	%38.3
Genel T.	16	%26.6	16	%26.6	16	%26.6	16	%26.6	15	%25	15	%25	%

A- ŞEMA YÖNÜNDEN: Öğrencinin “Aile” konulu (bkz: 18a) resmi şema yönünden uzmanların verdiği puanlar dikkate alınarak değerlendirme yapıldığında şöyle bir sonuç çıkmaktadır; 1. Uzmanın öğrenci çalışmasına şema yönünden toplam 5 puan verdiği, genel durumda değerlendirirsek ise öğrencinin 1. uzmana göre % 20 bir başarı ortaya koyduğunu görmekteyiz. Aynı resme 2.Uzmanın toplam 5 puan verdiği ve öğrencinin % 20 başarı gösterdiğini görüyoruz. Son olarak 3. Uzmanın öğrenci çalışmasına toplam 5 puan vererek öğrenciyi % 20 başarılı bulduğunu görmekteyiz. Sonuç olarak üç uzmanın genel değerlendirmesini yaptığımızda ise öğrencinin şema yönünden % 20 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz.

Öğrencinin “Okul ve Öğretmen” çalışması (bkz: 18b) şema yönünden değerlendirildiğinde, 1. Uzmanın öğrenciye toplam 5 puan vererek % 20 başarılı bulduğu, 2.Uzmanın toplam 5 puan vererek öğrenciyi % 20 oranında başarılı bulduğu

ve son olarak 3. Uzmanın öğrenciye toplam 5 puan vererek öğrenciyi % 20 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz. Sonuç olarak üç uzmanın öğrencinin bu çalışmasını şema yönünden değerlendirmesini yaparsak öğrencinin % 20 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz.

B- RENK YÖNÜNDEN: Öğrencinin “Aile” konulu (bkz: 18a) resmi renk yönünden uzmanların verdiği puanlar dikkate alınarak değerlendirme yapıldığında şöyle bir sonuç çıkmaktadır; 1. Uzmanın öğrenci çalışmasına renk yönünden toplam 3 puan verdiği, genel durumda değerlendirirsek ise öğrencinin 1. uzmana göre % 20 bir başarı ortaya koyduğunu görmekteyiz. Aynı resme 2.Uzmanın toplam 3 puan verdiği ve öğrencinin % 20 başarı gösterdiğini görüyoruz. Son olarak 3. Uzmanın öğrenci çalışmasına toplam 3 puan vererek öğrenciyi % 20 başarılı bulunduğunu görmekteyiz. Sonuç olarak üç uzmanın genel değerlendirmesini yaptığımızda ise öğrencinin renk yönünden toplam % 20 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz.

Öğrencinin “Okul ve Öğretmen” çalışması (bkz: 18b) renk yönünden değerlendirildiğinde, 1. Uzmanın öğrenciye toplam 3 puan vererek % 20 başarılı bulunduğu, 2.Uzmanın toplam 3 puan vererek öğrenciyi % 20 oranında başarılı bulunduğu ve son olarak 3. Uzmanın öğrenciye toplam 3 puan vererek öğrenciyi % 20 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz. Sonuç olarak üç uzmanın öğrencinin bu çalışmasını renk yönünden değerlendirmesini yaparsak öğrencinin % 20 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz.

C- KOMPOZİSYON YÖNÜNDEN : Öğrencinin “Aile” konulu (bkz: 18a) resmi kompozisyon yönünden uzmanların verdiği puanlar dikkate alınarak değerlendirme yapıldığında şöyle bir sonuç çıkmaktadır; 1. Uzmanın öğrenci çalışmasına kompozisyon yönünden toplam 8 puan verdiği, genel durumda değerlendirirsek ise öğrencinin 1. uzmana göre % 40 bir başarı ortaya koyduğunu görmekteyiz. Aynı resme 2.Uzmanın toplam 8 puan verdiği ve öğrencinin % 40 başarı gösterdiğini görüyoruz. Son olarak 3. Uzmanın öğrenci çalışmasına toplam 7 puan vererek öğrenciyi % 35 başarılı bulmuştur. Sonuç olarak üç uzmanın genel değerlendirmesini yaptığımızda ise öğrencinin kompozisyon yönünden % 38.3 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz.

Öğrencinin “Okul ve Öğretmen” çalışması (bkz: 18b) kompozisyon yönünden değerlendirildiğinde, 1. Uzmanın öğrenciye toplam 8 puan vererek % 40 başarılı bulunduğu, 2.Uzmanın toplam 8 puan vererek öğrenciyi % 40 oranında başarılı bulunduğu ve son olarak 3. Uzmanın öğrenciye toplam 7 puan vererek öğrenciyi % 35 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz. Sonuç olarak üç uzmanın öğrencinin bu çalışmasını kompozisyon yönünden değerlendirmesini yaparsak öğrencinin % 38.3 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz.

SONUÇ : Öğrencinin “Aile” konulu çalışması (bkz: 18a) şema, renk ve kompozisyon yönünden genel olarak 1. Uzmana göre %26.6, 2. Uzmana göre % 26.6 ve 3. Uzmana göre ise % 25 oranında başarılı bulunmuştur.

Öğrencinin “Okul ve Öğretmen” konulu çalışması (bkz: 18b) şema, renk ve kompozisyon yönünden genel olarak 1.Uzmana göre % 26.6, 2.Uzmana göre % 26.6 ve 3. Uzmana göre ise % 25 oranında başarılı bulunmuştur.

Öğrencinin “Aile” ve “ Okul ve Öğretmen” konulu çalışmaları genel olarak beraber değerlendirildiğinde 1.Uzmana göre % 20. , 2. Uzmana göre % 20, 3. Uzmana göre ise % 38.3 oranında başarılı bulunduğunu görüyoruz.

19a

19b

Öğrencinin Yaşı : 9

Resmin Konusu : 19a(aile), 19b(okul ve öğretmen)

Öğrenci-19 Değerlendirme Tablosu

Tablo- 21

	1. UZMAN				2. UZMAN				3. UZMAN				ORT Topla m
	aile		Okul ve öğrt		aile		Okul ve öğrt		aile		Okul ve öğrt		
	P	%	P	%	P	%	P	%	P	%	P	%	
Şema	6	%24	5	%20	7	%28	5	%20	5	%20	5	%20	%22
Renk	7	%46.6	4	%26.6	7	%46.6	4	%26.6	4	%26.6	4	%26.6	%33.3
Komp	8	%40	4	%20	8	%40	4	%20	7	%35	7	%35	%31.6
Genel T.	21	%35	13	%21.6	22	%36.6	13	%21.6	16	%26.6	16	%26.6	%

A- ŞEMA YÖNÜNDEN: Öğrencinin “Aile” konulu (bkz: 19a) resmi şema yönünden uzmanların verdiği puanlar dikkate alınarak değerlendirme yapıldığında şöyle bir sonuç çıkmaktadır; 1. Uzmanın öğrenci çalışmasına şema yönünden toplam 6 puan verdiği, genel durumda değerlendirirsek ise öğrencinin 1. uzmana göre % 24 bir başarı ortaya koyduğunu görmekteyiz. Aynı resme 2.Uzmanın toplam 7 puan verdiği ve öğrencinin % 28 başarı gösterdiğini görüyoruz. Son olarak 3. Uzmanın öğrenci çalışmasına toplam 5 puan vererek öğrenciyi % 20 başarılı bulduğunu görmekteyiz. Sonuç olarak üç uzmanın genel değerlendirmesini yaptığımızda ise öğrencinin şema yönünden % 24 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz.

Öğrencinin “Okul ve Öğretmen” çalışması (bkz: 19b) şema yönünden değerlendirildiğinde, 1. Uzmanın öğrenciyeye toplam 5 puan vererek % 20 başarılı bulduğu, 2.Uzmanın toplam 5 puan vererek öğrenciyi % 20 oranında başarılı bulduğu

ve son olarak 3. Uzmanın öğrenciye toplam 5 puan vererek öğrenciyi % 20 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz. Sonuç olarak üç uzmanın öğrencinin bu çalışmasını şema yönünden değerlendirmesini yaparsak öğrencinin % 20 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz.

B- RENK YÖNÜNDEN: Öğrencinin “Aile” konulu (bkz: 19a) resmi renk yönünden uzmanların verdiği puanlar dikkate alınarak değerlendirme yapıldığında şöyle bir sonuç çıkmaktadır; 1. Uzmanın öğrenci çalışmasına renk yönünden toplam 7 puan verdiği, genel durumda değerlendiresek ise öğrencinin 1. uzmana göre % 46.6 bir başarı ortaya koyduğunu görmekteyiz. Aynı resme 2.Uzmanın toplam 7 puan verdiği ve öğrencinin % 46.6 başarı gösterdiğini görüyoruz. Son olarak 3. Uzmanın öğrenci çalışmasına toplam 4 puan vererek öğrenciyi % 26.6 başarılı bulunduğunu görmekteyiz. Sonuç olarak üç uzmanın genel değerlendirmesini yaptığımızda ise öğrencinin renk yönünden toplam % 40 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz.

Öğrencinin “Okul ve Öğretmen” çalışması (bkz: 19b) renk yönünden değerlendirildiğinde, 1. Uzmanın öğrenciye toplam 4 puan vererek % 26.6 başarılı bulunduğu, 2.Uzmanın toplam 7 puan vererek öğrenciyi % 26.6 oranında başarılı bulunduğu ve son olarak 3. Uzmanın öğrenciye toplam 4 puan vererek öğrenciyi % 26.6 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz. Sonuç olarak üç uzmanın öğrencinin bu çalışmasını renk yönünden değerlendirmesini yaparsak öğrencinin % 26.6 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz.

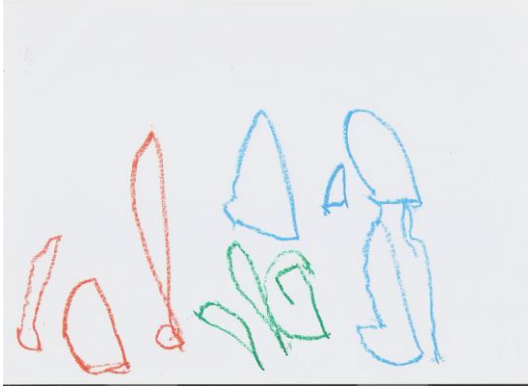
C- KOMPOZİSYON YÖNÜNDEN : Öğrencinin “Aile” konulu (bkz: 19a) resmi kompozisyon yönünden uzmanların verdiği puanlar dikkate alınarak değerlendirme yapıldığında şöyle bir sonuç çıkmaktadır; 1. Uzmanın öğrenci çalışmasına kompozisyon yönünden toplam 8 puan verdiği, genel durumda değerlendiresek ise öğrencinin 1. uzmana göre % 40 bir başarı ortaya koyduğunu görmekteyiz. Aynı resme 2.Uzmanın toplam 8 puan verdiği ve öğrencinin % 40 başarı gösterdiğini görüyoruz. Son olarak 3. Uzmanın öğrenci çalışmasına toplam 7 puan vererek öğrenciyi % 35 başarılı bulmuştur. Sonuç olarak üç uzmanın genel değerlendirmesini yaptığımızda ise öğrencinin kompozisyon yönünden % 38.3 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz.

Öğrencinin “Okul ve Öğretmen” çalışması (bkz: 19b) kompozisyon yönünden değerlendirildiğinde, 1. Uzmanın öğrenciye toplam 4 puan vererek % 20 başarılı bulunduğu, 2.Uzmanın toplam 4 puan vererek öğrenciyi % 20 oranında başarılı bulunduğu ve son olarak 3. Uzmanın öğrenciye toplam 7 puan vererek öğrenciyi % 35 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz. Sonuç olarak üç uzmanın öğrencinin bu çalışmasını kompozisyon yönünden değerlendirmesini yaparsak öğrencinin % 25 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz.

SONUÇ : Öğrencinin “Aile” konulu çalışması (bkz: 19a) şema, renk ve kompozisyon yönünden genel olarak 1. Uzmana göre %35, 2. Uzmana göre % 36.6 ve 3. Uzmana göre ise % 26.6 oranında başarılı bulunmuştur.

Öğrencinin “Okul ve Öğretmen” konulu çalışması (bkz: 19b) şema, renk ve kompozisyon yönünden genel olarak 1.Uzmana göre % 21.6, 2.Uzmana göre % 21.6 ve 3. Uzmana göre ise % 26.6 oranında başarılı bulunmuştur.

Öğrencinin “Aile” ve “ Okul ve Öğretmen” konulu çalışmaları genel olarak beraber değerlendirildiğinde 1.Uzmana göre % 28.3. , 2. Uzmana göre % 29.1, 3. Uzmana göre ise % 26.1 oranında başarılı bulunduğunu görüyoruz.

20a

20b

Öğrencinin Yaşı : 9

Resmin Konusu : 20a(aile), 20b(okul ve öğretmen)

Öğrenci-20 Değerlendirme Tablosu

Tablo- 22

	1. UZMAN				2. UZMAN				3. UZMAN				ORT Topla m
	aile		Okul ve öğrt		aile		Okul ve öğrt		aile		Okul ve öğrt		
	P	%	P	%	P	%	P	%	P	%	P	%	
Şema	5	%20	5	%20	5	%20	5	%20	5	%20	5	%20	%20
Renk	5	%33.3	3	%20	8	%53.3	3	%20	3	%20	5	%33.3	%30
Komp	9	%45	4	%20	10	%50	4	%20	5	%25	6	%30	%31.6
Genel T.	19	%31.6	12	%20	23	%38.3	12	%20	13	%21.6	16	%31.6	%

A- ŞEMA YÖNÜNDEN: Öğrencinin “Aile” konulu (bkz: 20a) resmi şema yönünden uzmanların verdiği puanlar dikkate alınarak değerlendirme yapıldığında şöyle bir sonuç çıkmaktadır; 1. Uzmanın öğrenci çalışmasına şema yönünden toplam 5 puan verdiği, genel durumda değerlendirirsek ise öğrencinin 1. uzmana göre % 20 bir başarı ortaya koyduğunu görmekteyiz. Aynı resme 2.Uzmanın toplam 5 puan verdiği ve öğrencinin % 20 başarı gösterdiğini görüyoruz. Son olarak 3. Uzmanın öğrenci çalışmasına toplam 5 puan vererek öğrenciyi % 20 başarılı bulduğunu görmekteyiz. Sonuç olarak üç uzmanın genel değerlendirmesini yaptığımızda ise öğrencinin şema yönünden % 20 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz.

Öğrencinin “Okul ve Öğretmen” çalışması (bkz: 20b) şema yönünden değerlendirildiğinde, 1. Uzmanın öğrenciye toplam 5 puan vererek % 20 başarılı bulunduğu, 2.Uzmanın toplam 5 puan vererek öğrenciyi % 20 oranında başarılı bulduğu ve son olarak 3. Uzmanın öğrenciye toplam 5 puan vererek öğrenciyi % 20 oranında

başarılı bulunduğunu görmekteyiz. Sonuç olarak üç uzmanın öğrencinin bu çalışmasını şema yönünden değerlendirmesini yaparsak öğrencinin % 20 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz.

B- RENK YÖNÜNDEN: Öğrencinin “Aile” konulu (bkz: 20a) resmi renk yönünden uzmanların verdiği puanlar dikkate alınarak değerlendirme yapıldığında şöyle bir sonuç çıkmaktadır; 1. Uzmanın öğrenci çalışmasına renk yönünden toplam 5 puan verdiği, genel durumda değerlendirirsek ise öğrencinin 1. uzmana göre % 33.3 bir başarı ortaya koyduğunu görmekteyiz. Aynı resme 2.Uzmanın toplam 8 puan verdiği ve öğrencinin % 53.3 başarı gösterdiğini görüyoruz. Son olarak 3. Uzmanın öğrenci çalışmasına toplam 3 puan vererek öğrenciyi % 20 başarılı bulunduğunu görmekteyiz. Sonuç olarak üç uzmanın genel değerlendirmesini yaptığımızda ise öğrencinin renk yönünden toplam % 35.5 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz.

Öğrencinin “Okul ve Öğretmen” çalışması (bkz: 20b) renk yönünden değerlendirildiğinde, 1. Uzmanın öğrenciye toplam 3 puan vererek % 20 başarılı bulunduğu, 2.Uzmanın toplam 3 puan vererek öğrenciyi % 20 oranında başarılı bulunduğu ve son olarak 3. Uzmanın öğrenciye toplam 5 puan vererek öğrenciyi % 33.3 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz. Sonuç olarak üç uzmanın öğrencinin bu çalışmasını renk yönünden değerlendirmesini yaparsak öğrencinin % 24.4 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz.

C- KOMPOZİSYON YÖNÜNDEN : Öğrencinin “Aile” konulu (bkz: 20a) resmi kompozisyon yönünden uzmanların verdiği puanlar dikkate alınarak değerlendirme yapıldığında şöyle bir sonuç çıkmaktadır; 1. Uzmanın öğrenci çalışmasına kompozisyon yönünden toplam 9 puan verdiği, genel durumda değerlendirirsek ise öğrencinin 1. uzmana göre % 45 bir başarı ortaya koyduğunu görmekteyiz. Aynı resme 2.Uzmanın toplam 10 puan verdiği ve öğrencinin % 50 başarı gösterdiğini görüyoruz. Son olarak 3. Uzmanın öğrenci çalışmasına toplam 5 puan vererek öğrenciyi % 25 başarılı bulmuştur. Sonuç olarak üç uzmanın genel değerlendirmesini yaptığımızda ise öğrencinin kompozisyon yönünden % 40 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz.

Öğrencinin “Okul ve Öğretmen” çalışması (bkz: 20b) kompozisyon yönünden değerlendirildiğinde, 1. Uzmanın öğrenciye toplam 4 puan vererek % 20 başarılı

bulduğu, 2.Uzmanın toplam 4 puan vererek öğrenciyi % 20 oranında başarılı bulduğu ve son olarak 3. Uzmanın öğrenciyi toplam 6 puan vererek öğrenciyi % 30 oranında başarılı bulduğunu görmekteyiz. Sonuç olarak üç uzmanın öğrencinin bu çalışmasını kompozisyon yönünden değerlendirmesini yaparsak öğrencinin % 23.3 oranında başarılı bulunduğunu görmekteyiz.

SONUÇ : Öğrencinin “Aile” konulu çalışması (bkz: 20a) şema, renk ve kompozisyon yönünden genel olarak 1. Uzmana göre %31.6, 2. Uzmana göre % 38.3 ve 3. Uzmana göre ise % 21.6 oranında başarılı bulunmuştur.

Öğrencinin “Okul ve Öğretmen” konulu çalışması (bkz:20b) şema, renk ve kompozisyon yönünden genel olarak 1.Uzmana göre % 20, 2.Uzmana göre % 20 ve 3. Uzmana göre ise % 26.6 oranında başarılı bulunmuştur.

Öğrencinin “Aile” ve “ Okul ve Öğretmen” konulu çalışmaları genel olarak beraber değerlendirildiğinde 1.Uzmana göre % 25.8. , 2. Uzmana göre % 29.1, 3. Uzmana göre ise % 24.1 oranında başarılı bulunduğunu görüyoruz.

Öğrenci – 20 Değerlendirme Tablosu

	1. UZMAN		2. UZMAN		3. UZMAN		Toplam
	Aile	Okul ve Öğretmen	Aile	Okul ve Öğretmen	Aile	Okul ve Öğretmen	
ŞEMA	% 20	% 20	% 20	% 20	% 20	% 20	% 20
RENK	%33.3	% 20	% 53.3	% 20	% 20	% 33.3	% 30
KOMPOZİSYON	% 45	% 20	% 50	% 20	% 25	% 30	% 31.6
Genel Toplam	%31.6	% 20	%38.3	% 20	%21.6	% 26.6	

4.3.Öğretmen Görüşlerine İlişkin Elde Edilen Bulgular ve Yorumlar

**DİLOVASI MEHMET ZEKİ OBDAN İLKÖĞRETİM OKULU
ÖĞRETMENLERİ GÖRÜŞLERİNİ DEĞERLENDİRME FORMU**

Tablo –23

Öğretmen Görüşleri	1. soru		2. soru	
	İlköğretim sınıf öğretmeni olarak, resim(görsel sanatlar) dersi için yapılan uygulamalarda kendinizi yeterli görüyor musunuz?		İlköğretim sınıf öğretmeni olarak, çocuğun çizgisel gelişiminde zekânın önemli olduğunu düşünüyor musunuz?	
	EVET	HAYIR	EVET	HAYIR
1. Öğretmen görüşü		X	X	
2. Öğretmen görüşü		X	X	
3. Öğretmen görüşü		X	X	
4. Öğretmen görüşü		X		X
5. Öğretmen görüşü		X		X
6. Öğretmen görüşü		X	X	
7. Öğretmen görüşü		X		X
8. Öğretmen görüşü		X	X	

1. Soru: İlköğretim Sınıf Öğretmeni Olarak Resim (Görsel Sanatlar) Dersi İçin Yapılan Uygulamalarda Kendinizi Yeterli Görüyor musunuz?:

Bu soruya öğretmenlerin %100'ü “hayır” yanıtını vermiştir. Sınıf öğretmenlerinin resim derslerinde kendilerini yetersiz görmelerini açıklamaları da yapılan testin sonuçlarına göre şöyledir: Resim derslerinde çok yüzeysel bir bilginin olduğu, dersleri kendilerinin yapması gerektiği zamanlarda ya yetişmeyen konuları tekrar ettikleri yada onları çok yormayacak, basit çalışmalar yaptırdıklarını söylediler.

2. Soru: İlköğretim Sınıf Öğretmenlerini Olarak Çocuğun Çizgisel Gelişiminde Zekânın Önemli Olduğunu Düşünüyor musunuz?

Bu soruya öğretmenlerin %62.5 “evet”, %37.5 “hayır” demiştir. İlköğretimlerdeki görüşleri alınan öğretmenlerin çoğu zekânın önemli olduğunu düşünüyor, fakat bunun yanı sıra da öğretmenin derse olan yaklaşımının ve çocukların el becerilerine olan yatkınlığında çizgisel gelişim basamaklarında katkısının olduğunu düşünüyorlar.

**GEBZE ÖZEL EĞİTİM UYGULAMA VE İŞ OKULU ÖĞRETMENLERİ
GÖRÜŞLERİNİ DEĞERLENDİRME FORMU**

Tablo – 24

Öğretmen Görüşleri	1. soru		2. soru	
	Özel eğitim sınıf öğretmeni olarak, resim(görsel sanatlar) dersi için yapılan uygulamalarda kendinizi yeterli görüyor musunuz?		Özel eğitim sınıf öğretmeni olarak, çocuğun çizgisel gelişiminde zekânın önemli olduğunu düşünüyor musunuz?	
	EVET	HAYIR	EVET	HAYIR
1. Öğretmen görüşü	X		X	
2. Öğretmen görüşü	X		X	
3. Öğretmen görüşü	X		X	
4. Öğretmen görüşü	X		X	
5. Öğretmen görüşü	X			X
6. Öğretmen görüşü	X			X
7. Öğretmen görüşü		X	X	
8. Öğretmen görüşü	X		X	

1.Soru: Özel Eğitim Sınıf Öğretmeni Olarak, Resim(görsel sanatlar) Dersi İçin Yapılan Uygulamalarda Kendinizi Yeterli Görüyor Musunuz?

Bu soruya özel eğitim sınıf öğretmenlerinin %87.5 oranı “evet”, %12.5’u ise; hayır demiştir. Özel eğitim öğrencilerin çoğunun 1. soruya çoğunlukla evet demelerinin açılımı; üniversitede yeterli donanıma sahip oldukları ve çalışma hayatında da çocukların bilişsel gelişimlerinin sınırlı olduğundan dolayı zaten çok fazla bir beceri geliştiremedikleri için kendilerini yeterli bulduklarını yeterli bulduklarını ifade ettiler.

2. Soru: Özel Eğitim Sınıf Öğretmeni Olarak, Çocuğun Çizgisel Gelişiminde Zekânın Önemli Olduğunu Düşünüyor Musunuz?

Bu soruya özel eğitim öğretmenlerinin %75’i “hayır”, %25’i “evet” demiştir. Özel eğitim okullarında çalışan öğretmenler çoğunlukla zekanın önemli olduğunu düşünüyorlar. El- göz koordinasyonunun zekadan bağımsız olmadığını düşünüyorlar. Bununla beraber zekanın yanı sıra el becerilerinin de önemli olduğunu, çocuklarla çok

çeşitli örneklerde çalışmalar yaptırmasının ve sabırlı olmanın da etkili olduğunu düşünüyorlar.

4.4.Deney Grubu 7 – 9 Yaş Arası Özel Eğitim Gören ve Normal Gelişim Gösteren Çocukların “Aile” ile “Okul ve Öğretmen” Konularında Yaptığı Resimlere İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Tablo – 25

	Normal Çocuklar		Özel Eğitim Çocukları	
	Aile	Okul ve Öğretmen	Aile	Okul ve Öğretmen
1. Uzman	%91.3	% 81	%28.8	% 23.1
2. Uzman	% 81	% 80.3	% 30	% 23.5
3. Uzman	%89.1	% 80.3	%27.3	% 24.6

Tablo – görüldüğü gibi; “Aile” konulu resimde normal çocuklar 1. uzmana göre; % 91.3 oranında başarılı olurken; 2. uzmana göre % 81, 3. uzman göre % 89.1 oranında başarılı olmuştur. “okul ve öğretmen” konulu resimde 1. uzmana göre %81 oranında başarılı olmuştur. 2. uzmana göre % 80.3, 3. uzmana göre ise; % 80.3 oranında başarı göstermiştir.

Özel eğitim öğretmenleri bu tabloya göre “aile” konulu resimde 1. uzmana göre %28.8, 2. uzmana göre % 30, 3. uzmana göre ise; % 27.3 oranında başarı göstermiştir. “okul ve öğretmen” konulu resimde 1. uzmana göre % 23.1, 2. uzmana göre %23.5, 3. uzmana göre ise; % 24.6 oranında başarılı olmuştur.

Tablo – 26 Uzman görüşlerinin genel sonucuna göre normal çocuklar ve özel eğitim çocuklarının karşılaştırılması

	Normal Çocuklar	Özel Eğitim Çocukları
1. Uzman	% 86.1	% 26
2. Uzman	% 83.8	% 26.7
3. Uzman	% 84.7	% 26

Tablo – de görüldüğü gibi uzmanların genel olarak verdiği puanlar doğrultusunda 1. uzman normal çocuklara genel olarak % 86.1 oranında, özel eğitim gören çocuklara ise; % 26 oranında bir başarı göstermiştir. 2. uzmana göre normal gelişim gösteren çocuklara % 83.8, özel eğitim gören çocuklara ise; %26. 7 oranında başarı gösterdiği görülmüştür. 3. uzmana göre normal gelişim gösteren çocuklara % 84. 7, özel eğitim gören çocuklara % 26 oranında başarı göstermiştir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Sonuçlar

7-9 yaş arası özel eğitim gören çocuklarla normal gelişim gösteren çocukların çizgisel gelişim basamaklarındaki farklılığın tespit edilmesi konulu araştırma için; normal gelişim gösteren 10 öğrenci ve özel eğitim gerektiren 10 öğrenci olmak zere toplam 20 öğrenciyle “aile” ile “okul ve öğretmen” konularında resimler yaptırılmıştır. Yaptırılan resimler uzmanların belirlediği ve onayladığı üç bölümden oluşan (şema yönünden, renk yönünden, kompozisyon yönünden) ve toplam 12 kriterden oluşan bir değerlendirme formu kullanılarak, yine bu üç uzmanın belirlenen ölçekler doğrultusunda (1= hiç/ 2= az/ 3= orta/ 4= çok/ 5= pek çok) puanlamalar yapılmıştır. Uzmanların resimler için puanlama yaptıkları değerlendirme formundaki, ortalama toplam puanlar ve yüzdesel değişim dağılımları; istatiki olarak hesaplanıp, artış yüzdeleri ve grafikleri hazırlanmıştır.

Her resim için, üç uzman tarafından resimlere göre puanlama değerlendirme formuna göre; 4. uzman ve araştırmacı tarafından, resimler incelenerek yorumlanmıştır.

Yorumlarda; çocukların hem “aile” ile “okul ve öğretmen” konularında hem de normal ve özel eğitim öğrencileri arasında ve bu okullarda öğretmenlik yapan öğretmenlerin görüşleri araştırmacı ve 4. uzman tarafından yapılan incelemelerde aşağıdaki sonuçlar ortaya çıkmıştır.

Yapılan araştırmada “aile” ile “okul ve öğretmen” konularında öğrencilere resimler yaptırılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre “aile” konulu resimde normal gelişim gösteren öğrencilerin genel ortalamada 1. uzmana göre; % 91.3 oranında başarılı olduğu, 2. uzmana göre; % 81 oranında başarılı olduğu, 3. uzmana göre ise, % 89.1 oranında başarılı olduklarını görmekteyiz.

Araştırmada “okul ve öğretmen” konulu çalışmada 1. uzmana göre % 81 oranında başarı gösterdiği, 2. uzmana göre % 80. Oranında, 3. uzmana göre ise de % 80.3 oranında başarılı olduğu görülmektedir.

Araştırmada özel eğitim öğrencilerinin çalışması incelendiğinde, “aile” konulu çalışmasında 1. uzman göre; % 28.8 oranında bir başarı gösterdiği, 2. uzman göre; % 30 oranında bir başarı gösterdiği, 3. uzmana göre ise de % 27. 3 oranında bir başarı gösterdikleri görülmektedir.

Özel eğitim gören çocukların “okul ve öğretmen” konulu çalışmasında 1. uzmana göre % 23.1 oranında, 2. uzmana göre % 23.5 oranında, 3. uzmana göre ise de % 24.6 oranında bir başarı gösterdiği görülmektedir.

Genel olarak “aile” ile “okul ve öğretmen” konuları beraber değerlendirildiğinde normal gelişim gösteren çocuklar için 1. uzmana göre; % 86.1 oranında,, 2. uzman göre % 83.8 oranında, 3. uzmana göre ise de % 84.7 oranında bir başarı göstermiştir.

Özel eğitim gören öğrenciler için değerlendirme yapıldığında 1. uzmana göre; % 2, 2. uzmana göre % 26.7 oranında, 3. uzmana göre ise de % 26 oranında genel olarak bir başarı göstermiştir.

Araştırma yapılan okullardaki öğretmenlerin görüşleri alındığında ise; öğretmenlere 2’şer soru sorulmuştur. Normal okullarda öğretmenlik yapan öğretmenlere “

ilköğretimde sınıf öğretmeni olarak resim(görsel sanatlar) dersinde kendinizi yeterli görüyor musunuz?” sorusuna öğretmenlerin %100’ü “hayır” yanıtını verip, kendilerini resim(görsel sanatlar) dersinde yeterli görmediklerini ifade etmişlerdir. Buna neden olarak da bu ders hakkında yeterli bilgilerinin olmadığını ifade etmişlerdir.

Araştırmada yararlanılan okullardan özel eğitim öğretmenlerine “özel eğitim sınıf öğretmeni olarak resim(görsel sanatlar) dersinde kendinizi yeterli görüyormusunuz?” sorusuna öğretmenlerin görüşleri alındığında, öğretmenlerin % 87.5’i “evet” yanıtını verirken, % 12.5 ‘ise bu soruya “hayır” yanıtını vermişlerdir. Evet demelerine neden olarak çocukların bilişsel düzeylerinin zaten çok geri olduğu ve bu durumda yapılacak olan etkinliklerde zorluk yaşamadıklarını ifade etmişlerdir. Hayır diyenler için ise; bu alanda yaptırılacak çalışmada çocukların bilişsel gelişimlerinin geri olmasına karşın onların gelişimlerini desteklemek adına daha çok bilgiye ihtiyaç duyduklarını ifade etmişlerdir.

Araştırmada öğretmenlere sorulan diğer bir soru da “çocuğun çizgisel gelişiminde zekanın önemli olduğunu düşünüyor musunuz?” sorusuna normal okullarda eğitim veren öğretmenlerin % 62.5’i evet yanıtını vermiştir. Buna neden olarak ise; çocuğun çevresini algılayıp bunu resme yansıtması gerektiğini söylemişler, bunun olması içinde çocuğun çevresini algılamasının önemli olduğunu bunu da zekanın belirlediğini söylemişlerdir. Öğretmenlerin % 37.5’i ise; hayır yanıtını vermiştir. Buna neden olarak da çizgisel gelişimin zekâdan çok el becerisine dayalı olduğunu savunmuşlardır.

Araştırmada özel eğitim öğretmenleri ise aynı soruya % 75 oranında hayır yanıtını vermişlerdir. Buna neden olarak da çocuğun zekasından çok el becerilerinin ve doğuştan gelen özelliklerinin daha önemli olduğunu ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin % 25’ise bu soruya evet yanıtını vererek zekanın çizgisel gelişimde önemli olduğunu savunmuşlardır.

5.2. Öneriler

Özel eğitim okullarında resim derslerinde karşılaşılan en büyük sıkıntılardan biri de resim öğretmenlerinin özel eğitim alanında yeterli donanıma sahip olamamasından kaynaklıdır. Resim derslerinin özel eğitim okullarında daha çok el- göz koordinasyonunu geliştirici çalışmalardan öteye gidememesi, resim öğretmenlerinin özel eğitim konusunda yeterli donanıma sahip olmaması sanat eğitiminin zihinsel yetersizliği olan çocuklar için sağlayabileceği faydaları azaltmaktadır.

Bu durumdan dolayı özel eğitim okullarında sadece 4. sınıftan itibaren değil, resim dersi programını 1.2.3. sınıfları kapsayacak şekilde geliştirmek gerektiğini düşünmekteyim.

Aynı durum normal gelişim gösteren çocuklar içinde söz konusudur. Öğretmenlerle yapılan görüşmeler sonucunda öğretmenlerin büyük çoğunluğu kendilerini resim eğitimi konusunda yetersiz görmektedir. Bu durum çocukların çizgisel gelişiminde önemli bir dönem olan 7-9 yaş yani ilköğretim 1.2.3. sınıflara resim derslerine resim öğretmenlerinin yerine sınıf öğretmenlerinin girmesinin öğrenciler açısından olumsuz bir etki olduğu savunulabilir. Bu nedenle ilköğretim programlarını da bu sınıflara da resim öğretmenlerinin girmesi yönünde değiştirilmesini tavsiye edilebilir.

Zihinsel engelli bireylerin sanat eğitimi yoluyla özgüvenleri sağlanmalıdır.

Yapabilecekleri basit çizimlerden başlayarak önce motive edilmeli ve yavaş yavaş diğer çalışmalara geçilmelidir.

Sanat motivasyonlarını arttırmak için çocukların bu derse karşı olan olumlu davranışları pekiştirilmeli, olumsuzları ise görmezden gelinmelidir.

6.

KAYNAKÇA

ARTUT, K. (2001) Sanat eğitimi : kuramları ve yöntemleri. Ankara Anı Yayıncılık

ARI, Ramazan.(2003). Gelişim ve Öğrenme. Konya: Atlas Kitabevi.

BACANLI, H.(1999). Eğitim Psikolojisi, Gelişim ve Öğrenme. (2.baskı).
Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

BACANLI, Hasan.(2001). Gelişim ve Öğrenme. Ankara: Nobel Yayınları.

BUYURGAN, S. – BUYURGAN, U. (2007). Sanat Eğitimi ve Öğretimi. Ankara:
Pagem A Yayıncılık

ÇAPLI, Orhan.(1993). Çocukların Gençlerin Eğitimi/ Geri Zekalı Çocukların
Eğitimi.İstanbul: Bilgi Yayınları.

ÇELEN, N. (1999). Öğrenme Psikolojisi. Ankara: İmge Kitabevi Yayıncılık

ERBAY, Mutlu,(1997). Plastik Sanatlar Eğitiminin Gelişimi. İstanbul: Boğaziçi
Üniversitesi Yayınları.

ERDEN, Münire ve AKMAN, Yasemin.(2004). Gelişim ve Öğrenme.Ankara: Arkadaş
Yayınları.

FİDAN, N. (1996). Okulda Öğrenme ve Öğretme, Ankara: Alkım Yayınları.

GANDER, M.J and GARDİNER, H.W. (1998) Child and Adolescent Devolopment.
(Çvr. ONUR, B.)Ankara. İmge Kitabevi.

GÖKAYDIN, Nevide, (2002). Temel Sanat Eğitimi. Ankara: MEB Yayınları.

KAPTAN, S. (1998). Bilimsel Araştırma ve İstatistik Teknikleri. Ankara:

KEHNEMUYİ, Z. (2006). Çocuğun Resim Eğitimi. Redhouse Yayınları.

KILIÇOĞLU, 2002:75 Britsch,1926

KIRIŞOĞLU, Olcay Tekin, (2002). SANATTA EĞİTİM- Görmek, Öğrenmek, Yaratmak. Ankara: Pagem A Yayınları.

LYNCH, Elenaur Whiteside ve SIMMS, Betty Howald (çev. Hasan KARATEPE) .(1986). Zeka Özürlü Çocuklar.Ankara: Karatepe Yayınları.

ÖZAKÇAOĞLU, N. (2009). Çizgi Filmlerin Eğitilebilir Zihinsel Engelli Öğrencilerin Resimlerine Anlatım, Biçim ve Renk Olarak Yansıması. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

ÖZSOY, V. (2003) Görsel Sanatlar Eğitimi Resim-İş Eğitimin Tarihsel ve Düşünsel Temelleri.Ankara: Gündüz Yayıncılık

ÖZSOY, V. (2005). Resim-iş Eğitimde Özel Öğretim Yöntemleri(Görsel Sanatlar Öğretimi). Ankara: Ders Notları

SAN, İ. (2004). Temel Sanat Kuramları Sanat Eleştirisi Yaklaşımları.Ankara.Ütopya Yayınları

SAN, İnci.(1985). SANAT VE EĞİTİM- Yaratıcılık- Sanat Sorunları, Kuramları, ve Eleştirisi- Eğitimle İlişkiler.Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Yayınları.

SAN, İnci.(1983). Sanat Eğitimi Kuramları. Ankara: Tan Yayınları.

SAN, İnci ve İLHAN, Ayşe Çakır.(2006). Sanat Eğitiminde Sanat Biliminin Rolü. Ankara: Sanat Eğitimciler Derneği.

TOPSES, G. (2003). Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım

YAVUZER, H. (1998). Resimleriyle Çocuk. (Yedinci Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.

YAVUZER, H. (2000). Eğitim ve Gelişim Özellikleri ile Okul Çağı Çocuğu. İst. Remzi Kitabevi.

YÖRÜKOĞLU, A. (1994). Çocuk Ruh Sağlığı. İst. Özgür Yayınları

